



LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO 2018 M. SAUSIO 12 D. NUTARIMO NR. XIII-1022 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO LAIKINOSIOS TYRIMO KOMISIJOS SUDARYMO IR PAVEDIMO JAI ATLIKTI LIETUVOS NACIONALINIO RADIO IR TELEVIZIJOS VALDYMO, FINANSINĖS IR ŪKINĖS VEIKLOS PARLAMENTINĮ TYRIMĄ“ (SU 2018 M. RUGSĖJO 20 D. PAKEITIMU) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2019 m. gegužės 16 d. Nr. KT14-N6/2019

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės atstovams Seimo nariams Andriui Kubiliui ir Mykolui Majauskui,

suinteresuoto asmens Lietuvos Respublikos Seimo atstovei Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkei Agnei Širinskienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, Konstitucinio Teismo posėdyje 2019 m. balandžio 16 d. žodinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 3/2018 pagal pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą Nr. 1B-3/2018 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos

Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjos argumentai

1. Pareiškėjos Seimo narių grupės prašymas grindžiamas šiais pagrindiniais argumentais.

Pagal Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“ (su 2018 m. rugsėjo 20 d. pakeitimu) (toliau – ir Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas) 1 straipsnį buvo sudaryta Seimo laikinoji tyrimo komisija (toliau – ir Komisija), kuri turėjo atlikti vieną iš svarbių nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės funkcijų – jo valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą.

Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos (toliau – ir LRT) išskirtinė konstitucinė misija apibrėžta daugelyje Konstitucijos straipsnių, visų pirma 25 straipsnyje, kuriame garantuojama žmogaus teisė turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti ir teisė nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, taip pat Konstitucijos preambulėje, kurioje įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis. Visuomeninio transliuotojo konstitucinė misija suponuoja, be kita ko, tai, kad turi būti užtikrintas jo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų kišimosi į jo veiklą. Tad LRT nepriklausomumą galima garantuoti tik užtikrinus, kad valdžios institucijos ir pareigūnai nesikištų į LRT veiklą.

Nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla turi būti kontroliuojama pagal jo veiklos kontrolės modelį, kuris turi būti nustatytas nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą apibrėžiančiu įstatymu. Oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje nurodyta, kas negali vykdyti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės: tie asmenys, kurie yra patys susiję su nacionaliniu visuomeniniu transliuotoju tarnybiniais, turtiniais ar finansiniais ryšiais arba yra kaip kitaip nuo jo priklausomi, arba patys turi savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, arba priklauso interesų grupėms (taip pat ir institucionalizuotoms), kurios turi būtent tokių interesų.

Pasak pareiškėjos, Komisijos sudarymas yra nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės būdas, o tokia kontrolė turi nepažeisti nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo, kuris būtų pažeistas, jeigu kontrolę vykdytų asmenys, turintys savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, arba priklausantys interesų grupėms

(taip pat ir institucionalizuotoms), kurios turi būtent tokių interesų. Kadangi vienas iš svarbių nacionalinio visuomeninio transliuotojo uždavinių yra objektyviai nušviesti svarbiausius valstybės įvykius, pateikti informaciją apie svarbiausių valdžios institucijų (Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Seimo, politinių partijų, teismų, kitų svarbiausių institucijų) veiklą, akivaizdu, kad Seimo nariai, politinių partijų atstovai patenka į ratą tų asmenų, kurie negali vykdyti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės, antraip būtų pažeistas nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas.

Vadinasi, pagal oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas iš Seimo narių negalėjo būti sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę, o Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas, kuriuo sudaryta tokia Komisija, prieštarauja Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

Suinteresuoto asmens atstovių argumentai

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovių Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkės A. Širinskienės ir Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniosios patarėjos Onos Buišienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas neprieštarauja Konstitucijai.

2.1. Suinteresuoto asmens Seimo atstovės Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkės A. Širinskienės pozicija dėl Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo atitikties Konstitucijai grindžiama šiais pagrindiniais argumentais.

2.1.1. Pagal Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo nuostatas Seimas svarsto LRT tarybos metinę ataskaitą. LRT tarybos pateikta 2016 metų veiklos ataskaita, kiek ji susijusi su LRT biudžeto lėšų naudojimu ir LRT valdymu, buvo neišsami ir nedetali: Seimo nariams buvo neaišku, kaip LRT naudoja valstybės jam skirtas lėšas ir kaip LRT organizuojamas įstaigos valdymas. Todėl Seimo narių grupė du kartus kreipėsi į LRT su prašymu pateikti tam tikrą informaciją, tačiau LRT dalį prašytos informacijos atsisakė pateikti dėl konfidencialumo, o dalis pateiktos informacijos buvo neišsami.

Būtent dėl to, kad Seimo nariai iš LRT negavo išsamios informacijos ir paaiškinimų dėl LRT veiklos ir biudžeto lėšų naudojimo, Seimas negalėjo vykdyti savo pareigos, vertindamas LRT tarybos metinę ataskaitą, atlikti parlamentinę kontrolę, be kita ko, Seimas negalėjo tinkamai įvertinti ir to, kaip vykdomas LRT biudžetas, naudojamos jo lėšos, taikomas LRT įstatymas, kiti LRT valdymą, finansinę ir ūkinę veiklą reglamentuojantys teisės aktai. Dėl šių priežasčių buvo priimtas sprendimas sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentiniam tyrimui atlikti, kuri pagal Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymą turi platesnius įgaliojimus nei Seimo narių grupė.

2.1.2. LRT yra valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga, LRT užtikrinamas finansavimas iš valstybės biudžeto lėšų – LRT skiriamos lėšos valstybės biudžete nurodomos atskira eilute.

Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtinta konstitucinė Seimo funkcija tvirtinti valstybės biudžetą ir prižiūrėti, kaip jis vykdomas. Ši Seimo funkcija imperatyvi, nėra numatyta išimčių, kada Seimas gali atsisakyti ją vykdyti, nenurodytos aplinkybės, kuriomis Seimas neturi teisės atlikti konkrečių juridinių asmenų, finansuojamų iš valstybės biudžeto lėšų, parlamentinės kontrolės veiksmų, susijusių su skiriamų biudžeto lėšų panaudojimu. Taigi tai, kaip LRT, valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga, kuriai valstybė yra užtikrinsi finansavimą iš valstybės biudžeto lėšų, naudoja šias jai skirtas lėšas, vykdo ūkinę ir finansinę veiklą, organizuoja su tuo susijusį įstaigos valdymą, yra parlamentinės kontrolės, atitinkančios Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte apibrėžtus Seimo įgaliojimus, objektas.

Be to, Komisijos sukūrimas buvo *ultima ratio* priemonė (LRT nepateikė išsamių paaiškinimų, o dalį informacijos iš viso atsisakė pateikti) Seimui kitais parlamentinės kontrolės būdais (paklausimais) negalėjus užtikrinti jam Konstitucijoje patikėtos pareigos atlikimo – biudžeto vykdymo parlamentinės kontrolės ir negalėjus tam surinkti reikalingos išsamios ir objektyvios informacijos apie faktinį LRT biudžeto lėšų panaudojimą, LRT finansinę ir ūkinę veiklą ir su tuo susijusį LRT valdymą.

2.1.3. Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolė apima ne vien turto ar finansinį auditą, bet ir kitas įstatymu nustatytas kontrolės formas. Tad ji apima ir parlamentinę kontrolę, kurią Seimas, be kita ko, atlieka vertindamas, kaip laikomasi įstatymų, Seimo nutarimų, komitetų pasiūlymų ir rekomendacijų.

Be to, LRT kontrolė *inter alia* turi užtikrinti, kad nacionalinis visuomeninis transliuotojas nepiktnaudžiautų savo ypatingu teisiniu statusu ir šio statuso teikiamomis galimybėmis (taip pat ir radijo ir televizijos paslaugų rinkoje), kad jo veikloje nebūtų nukrypstama nuo konstitucinių sąžiningos konkurencijos imperatyvų, kad lėšos (ne tik valstybės biudžeto), kurios nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui skiriamos jo ypatingai konstitucinei misijai vykdyti, būtų panaudojamos būtent šiam tikslui. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės vykdomi veiklos ir (ar) finansiniai auditai, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos ar kitų institucijų atliekami kontrolės veiksmai tik iš dalies apima minėtas kontrolės sritis ir jie negali pakeisti Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte apibrėžtų Seimo įgaliojimų arba sudaryti prielaidų Seimui jų neįgyvendinti.

2.1.4. Suinteresuoto asmens Seimo atstovė A. Širinskienė nesutinka su pareiškėjos teiginiu, kad Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatos „LRT kontrolės negali atlikti tie asmenys, kurie yra patys susiję su nacionaliniu visuomeniniu transliuotoju tarnybiniais, turiniais

ar finansiniais ryšiais arba yra kaip kitaip nuo jo priklausomi, arba patys turi savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, arba priklauso interesų grupėms (taip pat ir institucionalizuotoms), kurios turi būtent tokių interesų“ turėtų būti aiškinamos plečiamai, nevertinant jų sistemiskai su Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtintais Seimo įgaliojimais.

Kita vertus, Seimas nurodytų nuostatų prasme negali būti laikomas institucionalizuota interesų grupė, antraip ir kitos institucijos ar įstaigos, atliekančios kitas kontrolės funkcijas, turėtų būti priskirtos šiai kategorijai, o tai reikštų, kad bet kokia LRT kontrolė *de facto* taptų neįmanoma.

2.1.5. Žiniasklaidos laisvė nėra absoliuti, taigi yra galimybė reguliuoti žiniasklaidą ir kontroliuoti žiniasklaidos priemones tiek, kiek leidžia kiti konstituciniai įpareigojimai.

Konstitucijos 25 straipsnio nuostatos turėtų būti aiškinamos kitų Konstitucijos normų kontekste. Nors Konstituciniam Teismui dar nėra tekę aiškinti Konstitucijos 25 straipsnio ir 67 straipsnio 14 punkto santykio, suinteresuoto asmens atstovės nuomone, Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtinta žiniasklaidos laisvė nepaneigia žiniasklaidos priemonės, kuri finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų, parlamentinės kontrolės tiek, kiek ji susijusi su Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte nustatyta Seimo konstitucine pareiga tvirtinti valstybės biudžetą ir prižiūrėti, kaip jis vykdomas.

Taigi tai, kad buvo priimtas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas, kuriame suformuluotos su LRT biudžeto lėšų panaudojimo efektyvumu ir racionalumu, jo viešumu ir skaidrumu susijusios parlamentinio tyrimo užduotys ir sudaryta Komisija, nepažeidžia nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui Konstitucijos 25 straipsnyje garantuojamos žiniasklaidos laisvės ir jo nepriklausomumo, taip pat nepažeidžia konstitucinio teisinės valstybės principo.

2.2. Suinteresuoto asmens Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniosios patarėjos O. Buišienės pozicija dėl Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo atitiktis Konstitucijai grindžiama šiais pagrindiniais argumentais.

2.2.1. Pagal LRT įstatymą valstybė, kaip LRT steigėja, turi, be kita ko, užtikrinti LRT veiklos kontrolę paisydama konstitucinio draudimo atlikti LRT programų ir laidų cenzūrą. Tokia LRT veiklos kontrolė yra nuolatinė, įvairiapusė, ji neapribota vien finansiniu ir turto auditu ir yra vykdoma įvairiomis formomis. Institucinę kontrolę įvairiais aspektais ir formomis vykdo (dalyvauja vykdam, prižiūri): Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme nustatytos institucijos (45–50 straipsniai), Valstybės kontrolė (audituoja LRT ir prižiūri, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas LRT patikėjimo teise valdomas valstybės turtas ir LRT veiklai skiriami valstybės biudžeto asignavimai), Konkurencijos taryba (prižiūri, ar LRT nepiktnaudžiauja savo ypatingu teisiniu statusu ir galimybėmis, kurias šis statusas teikia, ar jo veikloje nėra nukrypstama nuo konstitucinių sąžiningos konkurencijos imperatyvų), Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnyba (prižiūri LRT, kaip perkančiosios organizacijos, veiklą viešųjų pirkimų srityje), Valstybinė darbo

inspekcija prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (atlieka priežiūrą darbo santykių srityje), Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (atlieka priežiūrą LRT finansinių prievolių valstybei srityje) ir kt. Pagal Konstituciją LRT veiklai taikoma ir teisminės kontrolės forma.

2.2.2. Pagal LRT įstatyme nustatytą LRT institucijų formavimo tvarką Seimas, kaip valstybės valdžios institucija, dalyvauja sudarant aukščiausiąją visuomeninio transliuotojo instituciją – LRT tarybą (skiria 4 narius iš 12 narių), tačiau nedalyvauja sudarant kitas LRT institucijas (skiriant į pareigas (taip pat atleidžiant iš jų) generalinį direktorių, sudarant LRT administracinę komisiją), Seimo nariai taip pat nedalyvauja valdant LRT, jie negali būti skiriami į jokią LRT instituciją ir jokia forma nedalyvauja šių institucijų veikloje.

Tuo tarpu tai, kad pagal LRT įstatymą Seimas dalyvauja sudarant LRT tarybą, negali būti laikoma nukrypimu nuo nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo imperatyvo ir aiškinama taip, esą Seimo nariai yra patys susiję su LRT ar turi savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, arba priklauso interesų grupėms (taip pat ir institucionalizuotoms), kurios turi būtent tokių interesų, ir dėl to negali atlikti LRT veiklos parlamentinio tyrimo. Skiriant LRT tarybos narius yra įgyvendinama įstatyme įtvirtinta Seimo pareiga ir ši pareiga negali paneigti Seimo įgaliojimų atlikti parlamentinės kontrolės funkciją ir sudaryti Komisiją.

2.2.3. LRT nepriklausomumo principas yra konstitucinė vertybė, tačiau jis neturėtų būti suabsoliutintas ir paneigti Konstitucijoje nustatytos Seimo parlamentinės kontrolės funkcijos ir jo konstitucinių įgaliojimų prireikus pačiam imtis tiriamosios veiklos valstybinės svarbos klausimu, kad būtų gauta tam tikriems sprendimams priimti reikalinga išsami, objektyvi informacija apie tam tikrus valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, apie padėtį įvairiose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas. Ši Seimo veikla nuosekliai kyla iš jo, kaip parlamento, paskirties, iš jo konstitucinių funkcijų ir konstitucinių įgaliojimų. Pagal Konstituciją nėra kokio nors išsamaus (baigtinio) klausimų, kuriems iširti Seimas gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, sąrašo. Valstybės gyvenime nėra sričių, kuriose Seimas, esant ypatingam (valstybinės svarbos) reikalui, negalėtų, paisydamas Konstitucijos, vykdyti parlamentinės kontrolės.

LRT nėra institucija, kurios konstitucinių ar įstatymuose numatytų įgaliojimų įgyvendinimo tyrimą ribotų Konstitucija. LRT patikėta vykdyti konstitucinę visuomeninio transliuotojo misiją ir užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje nustatytą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti informuotai. Šios misijos vykdymas yra valstybinės svarbos klausimas. Dėl to Seimas turi įgaliojimus sudaryti laikinąją tyrimo komisiją, kuri tirtų, kaip LRT atlieka savo funkcijas, apibrėžtas Konstitucijoje ir įstatymuose, kaip jis įgyvendina Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, ir šiais tikslais gauti įvairių ir išsamią informaciją. Gauti tokią informaciją yra viešasis

interesas, susijęs su Konstitucijos preambulėje numatytu atviros visuomenės siekiu, Konstitucijos 1 straipsnyje įtvirtintu principu, kad Lietuvos valstybė yra respublika, įvairiose Konstitucijos nuostatose įtvirtintais parlamentinės demokratijos principais.

III

Byloje gauta medžiaga

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gautos LRT tarybos pirmininko Liudviko Gadeikio rašytinė nuomonė, Mykolo Romerio universiteto Mykolo Romerio teisės mokyklos dekanės prof. dr. Lyros Jakulevičienės pateikta prof. dr. Tomos Birmontienės parengta išvada.

3.1. LRT tarybos pirmininko L. Gadeikio rašytinėje nuomonėje iš esmės pritariama pareiškėjos prašyme išdėstytiems argumentams.

Rašytinės nuomonės autorius nurodo, jog Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarime nustatyti Komisijos uždaviniai gali būti vertinami kaip išreiškiantys siekį kontroliuoti (cenzūruoti) LRT laidų turinį ir taip daryti įtaką LRT veiklai, todėl Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas prieštarauja ir Konstitucijos 44 straipsnio 1 daliai, kurioje įtvirtintas masinės informacijos cenzūros draudimas. Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas taip pat prieštarauja Konstitucijos 5, 67 straipsniams, nes jame nustatyti Komisijos uždaviniai nėra aiškūs, atitinkamai, nesilaikant iš Konstitucijos kylančių reikalavimų Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymui, Seimo įgaliojimai nustatyti konkretų klausimą, kuriuo Komisijai pavedama atlikti tyrimą, taip perduodami pačiai Komisijai. Nenustačius konkretaus klausimo, nėra konstitucinio pagrindo Komisijai atlikti tyrimą. Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas prieštarauja ir Konstitucijos 134 straipsnio 1 daliai, nes tik Valstybės kontrolė, o ne Seimas gali tirti, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas.

3.2. Mykolo Romerio universiteto Mykolo Romerio teisės mokyklos dekanės prof. dr. L. Jakulevičienės pateiktoje prof. dr. T. Birmontienės parengtoje išvadoje iš esmės pritariama pareiškėjos prašyme išdėstytiems argumentams.

Išvados autorė nurodo, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje suformuluoti konkretūs tyrimo klausimai iš esmės (išskyrus 12 punktą) yra susiję su LRT struktūros, ūkinės organizacinės veiklos, viešųjų pirkimų procedūrų tyrimu (galimais Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimais). Tad iš esmės ginčijamame teisės akte (išskyrus Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 12 punktą) numatyta tirti LRT finansinę veiklą, t. y. valstybės lėšų ir turto naudojimo teisėtumą. Tuo tarpu Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo priėmimą lėmė ne valstybės ir visuomenės gyvenime kylančios ypatingos svarbos problemos, o poreikis taikyti papildomas (palyginti su numatytosiomis Seimo statute – rašytiniais klausimais ir paklausimais) parlamentinės kontrolės priemones.

Atsižvelgdama į oficialiosios konstitucinės Seimo laikinųjų tyrimo komisijų doktrinos nuostatas, išvados autorė pabrėžia, kad Seimo laikinoji tyrimo komisija neturėtų perimti ne tik

teismų, prokurorų, bet ir kitų konstitucinių institucijų (kaip antai Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių, Valstybės kontrolės) įgaliojimų. Valstybės kontrolės statusas ir įgaliojimai įtvirtinti Konstitucijoje (XII skirsnyje) – tai ekonominės finansinės kontrolės institucija, prižiūrinti, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas (funkcija, įtvirtinta Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalyje). Tad Valstybės kontrolei priskirtinos ir LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos kontrolės (audito) funkcijos, t. y. tie uždaviniai, kurie Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarime nustatyti Komisijai. Todėl yra pagrindas abejoti, ar ginčijamu teisės aktu Komisijai nepriskirta vykdyti Valstybės kontrolės įgaliojimų, taip pažeidžiant Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalį, konstitucinį teisinės valstybės principą.

Pasak išvados autorės, skirtingai, nei siekta Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime, šio nutarimo nuostatas, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės negali vykdyti tie asmenys, kurie yra patys susiję su nacionaliniu visuomeniniu transliuotoju tarnybiniais, turtiniais ar finansiniais ryšiais arba yra kaip kitaip nuo jo priklausomi, arba patys turi savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, arba priklauso interesų grupėms (taip pat ir institucionalizuotoms), kurios turi būtent tokių interesų, pareiškėja aiškina kaip reiškančias, kad Seimo nariai negali dalyvauti vykdant atskirus kontrolės veiksmus, negali vykdyti tokios nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolės.

Nors ginčijamu Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimu Komisijai pavesta tirti tik LRT valdymo ir finansinius jo veiklos aspektus, svarbu įvertinti, ar LRT veiklos kontrolei kuriuo nors aspektu atlikti vis dėlto galėtų būti sudaroma Seimo laikinoji tyrimo komisija. Būtina įvertinti oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatų dėl visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo ir dėl Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo sąryšį. Šiame kontekste pabrėžiama, kad Seimo laikinoji tyrimo komisija negali būti sudaroma taip, kad kiltų prielaidų pažeisti nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą. Konstitucinis Teismas, plėtodamas oficialiąją konstitucinę visuomeninio transliuotojo doktriną, ypač pabrėžė jo nepriklausomumą ir šiuo principu grindžiamą jo veiklos kontrolę, kuri negali būti vykdoma valstybės valdžios institucijos, kitaip būtų pažeisti visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas, iš Konstitucijos 25 straipsnio, kitų Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių ir garantuojančių žmogaus laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, kylanti pareiga užtikrinti žiniasklaidos laisvę. Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymas neturi sudaryti sąlygų Seimui perimti kitų institucijų konstitucinius įgaliojimus ir taip pažeisti iš Konstitucijos nuostatų kylančius imperatyvus. Seimo laikinųjų komisijų sudarymas negali būti laikomas ir papildoma priemone kitų parlamentinės kontrolės priemonių atžvilgiu.

Atsižvelgdama į pareiškėjos prašyme Konstituciniam Teismui išreikštą abejonę, ar Seimo nariai gali vykdyti nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolę ir ar tam tikslui Seimas gali sudaryti laikinąją tyrimo komisiją, išvados autorė pažymi, kad išskirtiniais atvejais – jeigu kiltų

būtinybė išsiaiškinti valstybinės svarbos klausimą visuomenės informavimo srityje, *inter alia* jeigu iškiltų grėsmė nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumui, – tokia laikinoji tyrimo komisija galėtų būti sudaryta.

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui taip pat gauti Viešųjų pirkimų tarnybos 2019 m. sausio 25 d. raštas Nr. 4S-103 „Dėl informacijos konstitucinės justicijos byloje pateikimo“, Valstybės kontrolės 2019 m. sausio 29 d. pateiktas raštas Nr. 13B-30 (2.4E) „Dėl informacijos konstitucinės justicijos byloje pateikimo“, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2019 m. sausio 30 d. pateiktas raštas Nr. 13B-34 (2.4E).

IV

Byloje apklaustos specialistės

5. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui apklaustos specialistės laikinai einanti Valstybės kontrolės Audito plėtros departamento vyriausiojo patarėjo pareigas (apklausos metu – laikinai einanti Valstybės kontrolės Audito plėtros departamento direktoriaus pareigas) Audronė Vaitkevičiūtė ir Valstybės kontrolės Teisės skyriaus patarėja Raminta Jastremskienė.

5.1. Apklausos metu specialistė A. Vaitkevičiūtė, be kita ko, nurodė, kad viešasis sektorius suskirstytas į sritis ir yra atliekama jų stebėseną, kad būtų galima nustatyti, kur yra problemų, didesnė rizika, todėl Valstybės kontrolė pagal kompetenciją turėtų atlikti toje srityje atitinkamą tyrimą. Esama įvairių kriterijų, pagal kuriuos nustatoma, kas bus tiriama: pavyzdžiui, yra vertinama tam tikros veiklos ryšys su strateginiais valstybės dokumentais, institucijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų, valdomo valstybės turto dydžiai, taip pat galimi siūlymai dėl audito atlikimo iš išorės (tiek asmenų, tiek kitų institucijų, įskaitant Seimą, Vyriausybę) ir kt.

Dėl Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje Seimo laikinajai tyrimo komisijai suformuluotų klausimų, kuriuos tirti galėtų būti priskiriama Valstybės kontrolės kompetencijai, A. Vaitkevičiūtė pažymėjo: 1 punkte suformuluotas klausimas galėtų būti tyrimo efektyvumo požiūriu aspektas; 2 punkte suformuluotas klausimas galėtų būti tyrimo rezultatyvumo požiūriu aspektas; 3 punkte suformuluotas klausimas nėra audito objektas, tai galėtų būti nebent audito kriterijus, nes atitinkamos patirties vertinimas nėra tyrimo objektas; 4 punkte suformuluotas klausimas galėtų būti vidaus kontrolės vertinimo dalis, išskyrus pavedimą nustatyti atsakingus asmenis, t. y. šis klausimas galėtų būti priskiriamas iš dalies vidaus kontrolei, o pavedimas nustatyti atsakingus asmenis nėra tiesiogiai audito objektas; 5 punkte suformuluotas klausimas nėra audito objektas; 6 punkte suformuluotas klausimas tiesiogiai nėra audito objektas, tačiau yra kitos institucijos, vertinančios korupcijos riziką, todėl audito metu nustatčius korupcijos apraiškas apie tai privaloma pranešti kitoms – teisėsaugos – institucijoms; 7 ir 9 punktuose suformuluoti klausimai tirtini kartu, nes viešųjų pirkimų proceso organizavimas būtų galimas audito objektas, išskyrus pavedimą nustatyti atsakingus asmenis, t. y. išskyrus atsakomybės klausimą; 8 punkte

suformuluotas klausimas nėra audito objektas, tai galėtų būti nebent informacijos šaltinis audito metu; 10 punkte suformuluotas klausimas galėtų būti tyrimo ekonomiškumo aspektu objektas; 11 punkte suformuluotas klausimas yra susijęs su turto valdymu, todėl taip pat galėtų būti tyrimo ekonomiškumo aspektu objektas; 12 punkte suformuluotas klausimas yra susijęs su specifiniu atitikties konkrečiam reikalavimui vertinimu, todėl galėtų būti priskiriamas teisėtumo vertinimui, t. y. kitų teisės aktuose nustatytų reikalavimų, o ne lėšų ir turto valdymo reikalavimų, atitikties vertinimui, tačiau šiuo atveju tyrimo objektas negalėtų būti pavedimas nustatyti atsakingus asmenis. Atsakydama į klausimus, specialistė taip pat pažymėjo, kad viešųjų pirkimų veiklos tyrimas galėtų patekti į Valstybės kontrolės atliekamą vertinimą teisėtumo (lėšų valdymo) požiūriu, taip pat ekonomiškumo, efektyvumo požiūriais, nes tai yra priemonė veiklai vykdyti ekonomiškai.

5.2. A. Vaitkevičiūtė pažymėjo, kad Komisija, atlikdama tyrimą, kreipėsi į Valstybės kontrolę su prašymu pateikti LRT atliktų valstybinių auditų ataskaitas, informaciją apie tai, ar 2018 metų pirmąjį ketvirtį planuojama atlikti LRT auditą. Valstybės kontrolė visus prašytus duomenis pateikė, taip pat nurodė, kad finansiniai LRT auditai buvo atlikti 2010, 2013, 2015 ir 2016 metais, o atlikti atskirą LRT auditą neplanuota nei 2018 metų pirmąjį, nei kitais tų metų ketvirčiais, jis neplanuotas ir 2019 metais. Specialistė pažymėjo, kad Komisija neprašė atlikti LRT audito.

5.3. R. Jastremskienė, atsakydama į klausimą, ar atliekant auditą galėtų būti pasitelkiami kitų valstybės institucijų specialistai, pažymėjo, kad Valstybės kontrolės pareigūnai kitas valstybės institucijas, jų specialistus gali pasitelkti vadovaudamiesi patvirtintais vidaus tvarkos aprašais, tačiau ši galimybė priklauso ir nuo to, ar tos valstybės institucijos gali suteikti prašomą pagalbą.

5.4. A. Vaitkevičiūtė, atskleisdama, su kokia informacija atlikdami auditą gali susipažinti Valstybės kontrolės pareigūnai, nurodė, kad jie turi teisę dirbti su visa su audito objektu susijusia informacija, įskaitant informaciją, pažymėtą slaptumo žymomis „Visiškai slaptai“, „Slaptai“, „Konfidencialiai“, kartu jie įsipareigoja atlikdami auditą ir rengdami jo ataskaitą neatskleisti gautų asmens duomenų.

Šiame kontekste R. Jastremskienė pažymėjo, kad tuo atveju, jeigu audito metu tenka dirbti su minėta informacija, ji nėra viešinama, t. y. atitinkamos audito ataskaitos dalys būna slaptos.

V

Konstitucinio Teismo posėdyje dalyvavę asmenys ir jų pateikti paaiškinimai

6. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjos Seimo narių grupės atstovai Seimo nariai A. Kubilius ir M. Majauskas nurodė, kad palaiko pareiškėjos prašyme išdėstytus poziciją ir argumentus, pateikė papildomus paaiškinimus ir atsakė į suinteresuoto asmens atstovės, Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

6.1. Pareiškėjos Seimo narių grupės atstovas A. Kubilius papildomai pažymėjo, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas visuotinai pripažįstamas viena iš būtinų demokratinės valstybės vertybių, jo užtikrinimui ypatingas dėmesys skiriamas ir tarptautiniuose dokumentuose. Šiuo metu kyla įvairių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumu susijusių iššūkių, pavyzdžiui, kai valdžioje esančios naujos politinės jėgos imasi priemonių nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolei perimti. Pareiškėjos atstovo vertinimu, panaši situacija buvo susiklosčiusi ir priimant ginčijamą Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimą.

Pareiškėjos atstovas pabrėžė, kad nors ir turi plačius konstitucinius įgaliojimus, Seimas negali imtis tokių veiksmų, kuriais būtų pažeistas nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas. Šiuo atveju pavedus Komisijai atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą jo nepriklausomumas nėra užtikrintas. Visų pirma dėl to, kad parlamentinis tyrimas yra ta priemonė, kuria daromas viešas spaudimas tiriamajai institucijai (šiuo atveju LRT), atitinkamai – ir tam tikras poveikis žurnalistams, kurie dėl viešosios nuomonės baimės ima riboti savo veiklą. Be to, šiuo atveju atitinkamas LRT veiklos tyrimas buvo pradėtas rengiantis LRT vadovo skyrimo konkursui, todėl, pasak pareiškėjos atstovo, šiuo tyrimu galėjo būti siekiama padaryti poveikį šio konkurso rezultatams. Atsižvelgiant į oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, Seimo nario A. Kubiliaus nuomone, Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas prieštarauja Konstitucijai, be kita ko, dėl to, kad tiek LRT valdymas, tiek jo veiklos kontrolės modelis turi būti reguliuojami įstatymu, juos įgyvendinant negali dalyvauti suinteresuoti asmenys, o Komisijos sudarymas yra specifinis nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės, įtraukiant pačius Seimo narius, būdas.

Pasak Seimo nario A. Kubiliaus, akivaizdu, kad LRT veikla turi būti kontroliuojama, tačiau šiai funkcijai atlikti yra kitos valstybės institucijos, kurios nėra suinteresuotos ir gali vykdyti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę. Be to, padaryti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę veiksmingesnę galima atitinkamai koreguojant jo veiklos teisinį reguliavimą (pavyzdžiui, įtvirtinti pareigą nustatyti metinius nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos planus ir, metams pasibaigus, pateikti jų įgyvendinimo ataskaitą). Kadangi priimant ginčijamą Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimą buvo pasirinktas kitas būdas, sprendžiant dėl jo atitikties Konstitucijai būtų tikslinga preventyviai užkirsti kelią tokiems Seimo narių veiksams, kuriais kišamasi į pagal Konstituciją nepriklausomų institucijų veiklą (taip atitinkamai galėtų būti imamasi tirti ir teismo veiklą konkrečiu atveju). Tuo tarpu sudarant Komisiją, be kita ko, buvo pažeistas oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje suformuluotas draudimas sudaryti tokias Seimo laikinąsias tyrimo komisijas, kurioms būtų pavedama ištirti dalykus, kuriuos tiriant būtų įsiterpiama į kitų viešąją valdžią vykdančių, taip pat kitų Konstitucijoje ir (arba) įstatymuose numatytų valstybės ir savivaldybių institucijų įgaliojimus.

6.2. Pareiškėjos Seimo narių grupės atstovas M. Majauskas papildomai pažymėjo, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinė misija yra tarnauti visuomenei jai teikiant objektyvią informaciją. Pasak pareiškėjos atstovo, nėra objektyvių duomenų, kad ši misija būtų įgyvendinama netinkamai, nacionalinio visuomeninio transliuotojo kuriamas programų, laidų turinys netenkintų visuomenės lūkesčių. Nors tas pats turinys galbūt galėjo būti sukurtas ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija galėjo būti įgyvendinta mažesnėmis sąnaudomis, tai nesudaro prielaidų imtis atitinkamo tyrimo. Tuo tarpu ginčijamu Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimu Komisijai pavesta atlikti tyrimą, pasak pareiškėjos atstovo, siekiant daryti spaudimą žurnalistams keičiantis LRT vadovybei, t. y. Komisijos sudarymo ir pavesto atlikti tyrimo tikslai buvo kiti nei nurodytieji ginčijamame nutarime.

Pareiškėjos atstovas pabrėžė, kad tarptautinės institucijos neigiamai įvertino įgyvendinant ginčijamą Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimą atlikto tyrimo pagrindu Komisijos pateiktus siūlymus dėl teisinio reguliavimo pakeitimų, susijusių su LRT valdymo, veiklos kontrolės modelių nustatymu. Toks tyrimas, pareiškėjos atstovo nuomone, vertintinas kaip bandymas daryti įtaką LRT veiklai, paveikti jo nepriklausomumą.

6.3. Atsakydamas į suinteresuoto asmens atstovės A. Širinskienės klausimus, pareiškėjos atstovas A. Kubilius pažymėjo, kad prašyme nurodytoms Konstitucijos nuostatoms prieštarauja visas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas. Ginčijamas teisės aktas pažeidžia nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą, nes juo iš Seimo narių sukuriamas specialus LRT kontrolės instrumentas, o tai, kad sudaroma tokia Komisija, *per se* pažeidžia Konstituciją. Pareiškėjos atstovas pažymėjo ir tai, kad biudžeto vykdymo kontrolę Seimas turi vykdyti, tačiau ne sudarydamas Komisiją. Pasak pareiškėjos atstovo, galėtų būti padaryti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos teisinio reguliavimo pakeitimai, pavyzdžiui, nustatyta LRT pareiga kreiptis į nepriklausomas audito institucijas, kurios patikrintų LRT finansines ataskaitas, ir Seimas neturėtų papildomai sudaryti laikinųjų tyrimo komisijų, taip pat galėtų būti taikomi esami finansinės atskaitomybės kontrolės modeliai, be kita ko, galėtų būti kreipiamasi į Valstybės kontrolę. Pareiškėjos atstovas nurodė ir tai, kad nors tokios valstybės institucijos kaip Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, kitos institucijos ir gali turėti institucinių interesų, jos, priešingai nei Seimo nariai, neturi politinių interesų, todėl negali būti laikomos tokiomis, kurios pagal oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas negali atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos tyrimo.

Atsakydamas į suinteresuoto asmens atstovės A. Širinskienės klausimą, pareiškėjos atstovas M. Majauskas pažymėjo, kad tuo atveju, kai Seimo nariams kyla abejonių dėl to, kaip leidžiamos valstybės biudžeto lėšos, tai patikrinti gali specialios institucijos (Valstybės kontrolė, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų

ministerijos ir kt.), turinčios reikiamus įgaliojimus ir galinčios atlikti auditą, kuris nesukeltų abejonių dėl galimo kišimosi į nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą.

6.4. Atsakydamas į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus, pareiškėjos atstovas A. Kubilius pažymėjo, kad sunku apibrėžti, kokį nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos tyrimą Seimo laikinoji tyrimo komisija galėtų atlikti, tačiau toks, kokį buvo pavesta atlikti Komisijai, nėra galimas. Pareiškėjos atstovo vertinimu, Seimo laikinajai tyrimo komisijai galbūt galėtų būti pavedama atlikti tyrimą, ar nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija yra tinkama, ar ji neturėtų būti koreguojama, taip pat šiuo požiūriu Seimo Kultūros komitetas galėtų įgyvendinti jam suteiktus įgaliojimus. Tuo tarpu įgyvendinant Seimo konstitucinius įgaliojimus leisti įstatymus naujam teisiniam reguliavimui parengti gali būti sudaromos specialios darbo grupės, tačiau jų veikla nesudaro prielaidų kilti tokioms abejonėms dėl kišimosi į nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą, kokių kyla dėl ginčijamu Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimu sudarytos Komisijos.

Atsakydamas į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus, pareiškėjos atstovas M. Majauskas pažymėjo, kad pagal šiuo metu susiklosčiusią Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo praktiką šioms komisijoms paprastai pavedama nustatyti tam tikrus teisės aktus pažeidusius asmenis ir numatyti atitinkamas sankcijas. Analogiškai, pasak pareiškėjos atstovo, numatyta ir ginčijamame Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarime.

Pareiškėjos atstovas A. Kubilius, patikslindamas, kurioms Konstitucijos 25 straipsnio nuostatomis prieštarauja ginčijamas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas, nurodė, kad aktualiausias yra šio Konstitucijos straipsnio 1, 2 dalys, kuriose apibrėžta teisė gauti ir skleisti informaciją, žodžio laisvė, kartu ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinė misija, tačiau kitos šio straipsnio dalys taip pat svarbios. Patikslindamas, kurios Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo nuostatos šiuo atveju yra ginčijamos, pareiškėjos atstovas pažymėjo, kad šio nutarimo esmę sudaro jo preambulė kartu su Komisijos sudarymo faktu ir 4 straipsnyje išdėstytais įpareigojimais Komisijai; juos sunku nagrinėti atskirai, nes pati esmė yra tai, kad sudaryta Komisija ir jai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą. Pareiškėjos atstovas nurodė, kad pareiškėja ginčija visą Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį, pagal kurį sudaryta Komisija ir jai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą.

Patikslindamas, kurios Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo nuostatos šiuo atveju yra ginčijamos, pareiškėjos atstovas M. Majauskas pažymėjo, kad Komisijos sudarymas iš esmės prieštarauja Konstitucijai.

Pareiškėjos atstovas A. Kubilius pažymėjo ir tai, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimu sudarius Komisiją buvo perimta LRT veiklos kontrolė, o ne vykdyta parlamentinė kontrolė, t. y. buvo perimtos tos funkcijos, kurias turėtų vykdyti kitos valstybės institucijos, taip pažeidžiant ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą. Vis dėlto nacionalinio visuomeninio

transliuotojo veiklos parlamentinės kontrolės galimybė išlieka: Seimo Kultūros komitetas turi įgaliojimus vykdyti tradicinę parlamentinę priežiūrą, visų pirma nagrinėti LRT metines veiklos ataskaitas. Pareiškėjos atstovas taip pat nurodė, kad, kalbant apie nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą, yra pakankamai įprastinių jo parlamentinės kontrolės instrumentų, apimančių, be kita ko, Seimo Kultūros komiteto, Audito komiteto įgaliojimus. Tuo tarpu Seimas neturėtų imtis sudaryti laikinosios tyrimo komisijos net ir tuo atveju, jeigu susiklostytų tokia situacija, kad Valstybės kontrolė, atlikusi tyrimą, nustatytų tam tikrus nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos trūkumus; priešingu atveju galėtų būti sudarytos prielaidos pažeisti nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą. Tačiau jeigu atitinkamai vienas iš Seimo komitetų imtųsi nagrinėti kitų valstybės institucijų atliktų tyrimų rezultatus ir teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo pakeitimų, tai nesudarytų prielaidų pažeisti nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą.

Šiame kontekste pareiškėjos atstovas M. Majauskas taip pat nurodė, kad Seimas ir jo komitetai turi reikiamus įgaliojimus, jie gali kreiptis į valstybės institucijas dėl atitinkamos informacijos pateikimo, taip pat kviesti į posėdžius tam tikrus asmenis.

7. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens Seimo atstovė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkė A. Širinskienė nurodė, jog palaiko savo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytą poziciją, kad ginčijamas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas neprieštarauja Konstitucijai, ir pateikė šią poziciją pagrindžiančius argumentus, taip pat papildomus paaiškinimus ir atsakė į pareiškėjos atstovų, Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

7.1. Suinteresuoto asmens atstovė papildomai pažymėjo, kad 2017 metais Seimui buvo pateikta LRT metinė veiklos ataskaita, kurioje nebuvo informacijos apie tai, kaip LRT naudoja valstybės biudžeto lėšas. Be to, tuo pačiu metu atitinkamą negalią turintys asmenys kreipėsi į Seimą dėl to, kad LRT laidos neverčiamos į gestų kalbą, t. y. kad vykdant nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą neužtikrinamos jų teisės. Todėl Seimo narių grupė parengė ir pateikė LRT klausimus apie tai, kaip naudojamos valstybės biudžeto lėšos, be kita ko, kaip jos naudojamos neįgaliųjų poreikiams užtikrinti. LRT pateikė atsakymus, tačiau dalis prašytos informacijos nebuvo pateikta motyvuojant tuo, kad ji yra konfidenciali, o į dalį klausimų nebuvo atsakyta. Todėl Seimo narių grupė pateikė pakartotinį paklausimą, siekdama gauti papildomą ir patikslintą informaciją, susijusią su LRT skirtų valstybės biudžeto lėšų naudojimu. Į antrą Seimo narių grupės paklausimą buvo atsakyta išsamiau, tačiau dėl LRT įvykdytų programų pirkimų tvarkinga ir išsami informacija nebuvo pateikta. Seimo nariams supratus, kad išsamių atsakymų nebus gauta, taip pat LRT nepateikus dalies informacijos, nurodžius, kad ji yra konfidenciali, nesant galimybės svarstyti LRT metinę veiklos ataskaitą ir neturint kitų galimybių gauti reikiamą informaciją (be kita ko, dėl to, kad Seimo komitetai neturi atitinkamų reikiamų įgaliojimų), buvo nuspręsta sudaryti Seimo laikinąją

tyrimo komisiją ir išsiaiškinti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos klausimus, atsakymai į kuriuos Seimo nariams nebuvo pateikti. Suinteresuoto asmens atstovė pažymėjo, kad, kaip matyti, visi Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje Komisijai suformuluoti klausimai yra susiję su LRT ūkine veikla ir juos formuluojant buvo siekiama, kad, Komisijai nustačius netikslumus ar atitinkamoms valstybės institucijoms nustačius pažeidimus, būtų pateikti pasiūlymai dėl teisės aktų tobulinimo.

Suinteresuoto asmens atstovė pabrėžė, kad sudarant Komisiją ir jai pavedant atlikti atitinkamą LRT veiklos tyrimą nebuvo siekiama perimti kitų valstybės institucijų galių. Priešingai, daugelis valstybės institucijų aktyviai bendradarbiavo su Komisija, nes tai yra privaloma pagal Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymą. Pavyzdžiui, Komisijos prašymu Specialiųjų tyrimų tarnyba atliko programų pirkimo teisinio reguliavimo vertinimą, taip pat buvo kreiptasi į Viešųjų pirkimų tarnybą, kuriai įgyvendinant įgaliojimus sustabdytas vienas LRT vykdytas viešasis pirkimas, dėl kito viešojo pirkimo Viešųjų pirkimų tarnyba kreipėsi į prokuratūrą. Be to, buvo kreiptasi ir į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją su prašymu įvertinti, ar buvo tinkamai deklaruojami su LRT susijusių asmenų viešieji ir privatūs interesai. Taigi Komisija, atlikdama tyrimą, bendradarbiavo su kitomis valstybės institucijomis, kurių atliktų tyrimų rezultatai ir buvo panaudoti Komisijos išvadoje. Tad, viena vertus, Komisija nesiekė perimti kitų valstybės institucijų įgaliojimų ir atribojo tradicinę parlamentinę kontrolę nuo kitų nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės formų, kita vertus, ji nesikišo į LRT veiklą programų turinio požiūriu.

Suinteresuoto asmens atstovė pažymėjo, kad Komisijai rūpėjo tik tai, kaip turi būti vykdomi Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte numatyti Seimo konstituciniai įgaliojimai prižiūrėti valstybės biudžeto vykdymą, o į tai buvo gilinamasi kartu su kitomis valstybės institucijomis, suteikusiomis Komisijai atitinkamą pagalbą. Šis tyrimas buvo reikšmingas, be kita ko, sudarant prielaidas nustatyti, kaip turėtų būti užtikrintas didesnis nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos skaidrumas. Tuo tarpu Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte nėra numatyta galimybė Seimui atsisakyti vykdyti savo konstitucinius įgaliojimus tvirtinti valstybės biudžetą ir prižiūrėti, kaip jis vykdomas, nenumatytos aplinkybės, kada ši funkcija galėtų būti nevykdoma. Kadangi LRT yra viešoji įstaiga, finansuojama išimtinai iš valstybės biudžeto lėšų, ir jai suteikiama nemaža valstybės biudžeto lėšų dalis, suinteresuoto asmens atstovės nuomone, atsižvelgiant į tai, gali būti vykdoma parlamentinė kontrolė, gali būti vertinama, kaip vykdomas valstybės biudžetas ir kaip plėtojama LRT veikla.

7.2. Atsakydama į pareiškėjos atstovo A. Kubiliaus klausimą, suinteresuoto asmens atstovė nurodė, kad nagrinėjamoju atveju ne Komisija, o atitinkamos valstybės institucijos LRT veikloje nustatė tam tikrus pažeidimus (visų pirma susijusius su viešaisiais pirkimais), Komisija joms jokių

nurodymų šiuo požiūriu nedavė ir negalėjo duoti. Suinteresuoto asmens atstovė pabrėžė, kad, matydami pažeidimus, Seimo nariai turi pareigą imtis atitinkamų veiksmų, t. y. pranešti apie juos atitinkamoms valstybės institucijoms.

Atsakydama į pareiškėjos atstovo M. Majausko klausimą, suinteresuoto asmens atstovė nurodė, kad sudarant Komisiją (o ne taikant esamus parlamentinės kontrolės būdus, be kita ko, pavedant atlikti tyrimą atitinkamam Seimo komitetui), atsižvelgiant į įstatyme įtvirtintus Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įgaliojimus, buvo siekiama suteikti galimybę Komisijos nariams susipažinti su informacija, kuri sudaro komercinę paslaptį. Be to, neaišku, kodėl turėtų būti ribojama Seimo narių, kurie nėra atitinkamų Seimo komitetų nariai, teisė dalyvauti vykdant parlamentinę kontrolę ir kodėl turėtų būti susiaurinti Seimo įgaliojimai sudaryti Seimo laikinąsias tyrimo komisijas, darant šiuo požiūriu išimtį LRT. Juo labiau kad Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, jog nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė apima ne vien turto ar finansinį auditą, bet ir kitas įstatyme numatytas kontrolės formas, taigi ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų veiklą kaip įstatyme nustatytą parlamentinės kontrolės formą.

Atsakydama į pareiškėjos atstovo A. Kubiliaus klausimą apie Komisijos narių kvalifikaciją atlikti Komisijai pavestą tyrimą, suinteresuoto asmens atstovė pažymėjo, kad pagal Konstituciją visų Seimo narių teisės, nepaisant jų išsilavinimo, yra lygios. Tuo tarpu tais atvejais, kai Komisijai atliekant jai pavestą tyrimą reikėjo specialių žinių arba buvo matoma, kad Seimas negali atlikti tam tikrų funkcijų (pavyzdžiui, atlikti antikorupcinį vertinimą), buvo kreipiamasi į atitinkamus įgaliojimus turinčias valstybės institucijas (pavyzdžiui, Specialiųjų tyrimų tarnybą). Tad Seimo nariai nesiėmė įgyvendinti tų funkcijų, kurios priskirtos kitoms valstybės institucijoms.

Atsakydama į pareiškėjos atstovo M. Majausko klausimą dėl to, kad kvietimas atvykti į Seimo laikinosios tyrimo komisijos posėdį galėtų būti vertinamas kaip tam tikras spaudimas asmeniui, suinteresuoto asmens atstovė nurodė, kad įstatymo vykdymas negali būti suprantamas kaip spaudimas. Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme viešasis sektorius aiškiai atribotas nuo privataus sektoriaus ir numatyta viešojo sektoriaus, be kita ko, viešųjų įstaigų, atstovų pareiga dalyvauti Seimo laikinųjų tyrimo komisijų veikloje.

Atsakydama į pareiškėjos atstovo A. Kubiliaus klausimą, suinteresuoto asmens atstovė pabrėžė, jog yra skirtumas tarp teisminės valdžios ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo, taip pat ir pagal Konstituciją jiems suteikto nepriklausomumo požiūriu.

7.3. Atsakydama į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus, suinteresuoto asmens atstovė pažymėjo, kad atliekant pavestą tyrimą Komisijos pirmininkas bendravo su Valstybės kontrolės vadovu, tačiau jis į Komisijos posėdį nebuvo kviečiamas siekiant nedaryti jam spaudimo. Vis dėlto bendraujant su Valstybės kontrolės atstovais paaiškėjo, kad ši institucija neplanuoja pradėti LRT tyrimo. Šiuo atveju buvo svarstoma galimybė Seimo nutarimu kreiptis į Valstybės kontrolę ir

pavesti jai atlikti LRT veiklos auditą, tačiau buvo matyti minėtos institucijos atstovų nenoras jį atlikti.

Suinteresuoto asmens atstovė taip pat pažymėjo, kad nors pasirinktame Komisijos pavadinime nurodyta, jog Komisijos paskirtis – atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos vertinimą, jis turėtų būti vertinamas kartu su Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje suformuluotais Komisijai pavesto atlikti tyrimo klausimais, kurių dalis (pavyzdžiui, antikorupcinis vertinimas) nepriskirtina Valstybės kontrolės kompetencijai. Be to, kreiptis į kitas institucijas, atitinkamai nesurinkus reikiamos informacijos, liudininkų parodymų, šiuo atveju nebuvo įmanoma.

8. Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo ir į suinteresuoto asmens atstovės, Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus atsakė specialistė laikinai einanti Valstybės kontrolės Audito plėtros departamento vyriausiojo patarėjo pareigas Audronė Vaitkevičiūtė.

8.1. Konstitucinio Teismo posėdyje specialistė A. Vaitkevičiūtė iš esmės pakartojo rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui atliktos apklausos metu pateiktus paaiškinimus dėl ginčijamo Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje Komisijai suformuluotų klausimų galimo priskyrimo Valstybės kontrolės kompetencijai.

8.2. Atsakydama į suinteresuoto asmens atstovės klausimą, specialistė papildomai nurodė, kad aukščiausioji audito institucija stebi visą viešąjį sektorių, turi nusistačiusi atitinkamus kriterijus, pagal kuriuos vertina problematiką veiklos audito atlikimo požiūriu. Šios institucijos veikla yra orientuota būtent į tyrimo atlikimą didžiausios problematikos srityse, kuriose atlikus auditą galėtų būti padarytas didžiausias poveikis. Šiuo atveju atlikus analizę padaryta išvada, kad, atsižvelgiant į turimus išteklius, dėmesys bus sutelktas į kitas temas ir LRT veiklos auditas nebus atliekamas.

Kalbant apie finansinį auditą, LRT yra vienas iš 600 subjektų, kurių finansinės ataskaitos konsoliduojamos į valstybės konsoliduotųjų ataskaitų rinkinį. 2017 ir 2018 metais atlikti LRT finansinį auditą nebuvo numatyta.

8.3. Atsakydama į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus, specialistė pažymėjo, kad ne visus Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje nurodytus klausimus galėtų nagrinėti Valstybės kontrolė atlikdama auditą. Specialistė nurodė ir tai, kad Seimas galėtų, nustatydamas audito atlikimo terminą, pavesti Valstybės kontrolei pagal jai suteiktą kompetenciją atlikti LRT veiklos ir finansinį auditą.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Tyrimo ribos

9. Pareiškėja Seimo narių grupė prašo ištirti Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo atitiktį Konstitucijai.

9.1. Seimas 2018 m. sausio 12 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“, kuris buvo keičiamas Seimo 2018 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. XIII-1145 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“ pakeitimo“ ir Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1485 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“ pakeitimo“; šiais nutarimais buvo pakeistas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 5 straipsnis – jame nustatyta vėlesnė data, iki kurios Komisijai pavesta atlikti tyrimą ir pateikti išvadą Seimui.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip matyti iš pareiškėjos prašymo argumentų visumos, pareiškėja prašo ištirti Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo (su 2018 m. rugsėjo 20 d. pakeitimu) atitiktį Konstitucijai.

9.2. Kaip matyti iš prašymo, pareiškėja Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo atitiktimi Konstitucijai abejoja dėl to, kad, jos nuomone, pagal Konstituciją iš Seimo narių negalėjo būti sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, nes, pareiškėjos teigimu, tai yra nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės būdas. Pasak pareiškėjos, Komisijos sudarymu pažeistas konstitucinis visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo nuo valdžios institucijų, pareigūnų ar kitų asmenų kišimosi į jo veiklą imperatyvas ir toks Komisijos sudarymas nesuderinamas su iš Konstitucijos 25 straipsnio kylančia visuomeninio transliuotojo konstitucine misija nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas, taip pat su konstitucinio teisinės valstybės principo reikalavimais.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Komisija sudaryta ir jai atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą pavesta pagal Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį, o šio nutarimo 4 straipsnyje detalizuoti Komisijai pagedamo atlikti parlamentinio tyrimo klausimai.

Taigi, nors pareiškėja ginčija visą Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimą, vis dėlto, atsižvelgiant į jos pateiktus argumentus, taip pat įvertinus Konstitucinio Teismo posėdyje

pareiškėjos atstovų pateiktus paaiškinimus, darytina išvada, kad pareiškėja iš esmės ginčija Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį, pagal kurį, pasak pareiškėjos, minėta Komisija apskritai negalėjo būti sudaryta.

Vadinasi, pareiškėjos prašymas ištirti Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo atitiktį Konstitucijai traktuotinas kaip prašymas ištirti šio nutarimo 1 straipsnio atitiktį Konstitucijai tiek, kiek pagal jį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą.

10. Taigi šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjos Seimo narių grupės prašymą tirs, ar Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnis tiek, kiek pagal jį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą.

II

Ginčijamas teisinis reguliavimas

11. Seimas 2018 m. sausio 12 d. priėmė šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamą nutarimą Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“.

11.1. Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarime nustatyta:

„Lietuvos Respublikos Seimas,

gavęs Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos (toliau – LRT) tarybos pateiktą 2016 metų veiklos ataskaitą, LRT 2017 m. lapkričio 28 d. rašte Nr. 4RA-1222-(A1) ir 2018 m. sausio 2 d. rašte Nr. S6-01 pateiktus atsakymus į Seimo narių grupės klausimus;

pripažindamas, kad pirmiau nurodyti LRT atsakymai reikalauja išsamios analizės ir yra būtina LRT veiklos, kurios detales buvo siekiama išsiaiškinti Seimo narių paklausimuose, parlamentinė kontrolė, įvertinant, kaip taikomas Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas (toliau – Įstatymas) bei kiti LRT valdymą, finansinę ir ūkinę veiklą reglamentuojantys teisės aktai;

atkreipdamas dėmesį į tai, kad net ir po pakartotinio Seimo narių grupės kreipimosi LRT, motyvuodama konfidencialumu, pateikė ne visą Seimo narių prašytą informaciją, susijusią su LRT valdymu, ūkine ir finansine veikla;

pabrėždamas, kad Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama, kad LRT yra valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga, o Įstatymo 15 straipsnio 3 dalimi užtikrinamas LRT finansavimas iš valstybės biudžeto lėšų – LRT skiriamos lėšos valstybės biudžete nurodomos atskira eilute;

gerbdamas tarptautiniuose ir Lietuvos teisės aktuose įtvirtintus ir garantuojamus visuomeninės paskirties žiniasklaidos nepriklausomumo, skaidrumo ir atskaitingumo principus, kurių praktinio įgyvendinimo gerąją praktiką gali būti laikytinas Didžiosios Britanijos transliuotojo BBC pavyzdys;

konstatuodamas, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtinta Seimo užduotis tvirtinti valstybės biudžetą ir prižiūrėti, kaip jis vykdomas;

pažymėdamas, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime „Dėl nacionalinio transliuotojo statuso, valdymo ir teisių“ yra konstatavęs, jog nacionalinio transliuotojo kontrolė apima ne vien turto ar finansinį auditą, bet ir kitas įstatymu nustatytas kontrolės formas; taigi darytina išvada – ir parlamentinę kontrolę, kurią, be kita ko, Seimas taiko vertindamas, kaip laikomasi įstatymų, Seimo nutarimų, komitetų pasiūlymų ir rekomendacijų;

pastebėdamas, kad pirmiau nurodytame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat pažymima, jog LRT atžvilgiu vykdoma kontrolė, *inter alia*, turi užtikrinti, ar nacionalinis visuomeninis transliuotojas nepiktinaudžiauja savo ypatingu teisiniu statusu ir galimybėmis, kurias šis statusas teikia (taip pat ir radijo ir televizijos paslaugų rinkoje), ar jo veikloje nėra nukrypstama nuo konstitucinių sąžiningos konkurencijos imperatyvų, ar lėšos (ne tik valstybės biudžeto), kurios nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui yra skiriamos jo ypatingai konstitucinei misijai vykdyti, yra panaudojamos būtent šiam tikslui;

atsižvelgdamas į tai, kad Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės vykdomi veiklos ir finansiniai auditai tik iš dalies apima pirmiau minėtame Konstitucinio Teismo nutarime įvardytas kontrolės sritis;

įvertinęs Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintą komercinės paslapties sąvokos turinį, Įstatymo 10 straipsnio 6 dalį, taip pat kitus Lietuvos Respublikos teisės aktus;

vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo statuto 71 straipsniu, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Sudaryti Lietuvos Respublikos Seimo laikinąją tyrimo komisiją (toliau – Komisija) iš 13 Seimo narių, pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą turinčių teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Slaptai“, ir pavesti jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą.

2 straipsnis.

Patvirtinti šios sudėties Komisiją:

- 1) Rimas Andrikis;
- 2) Agnė Bilotaitė;
- 3) Petras Čimbaras;

- 4) Dainius Gaižauskas;
- 5) Vanda Kravčionok;
- 6) Kęstutis Mažeika;
- 7) Andrius Navickas;
- 8) Arvydas Nekrošius;
- 9) Žygimantas Pavilionis;
- 10) Virgilijus Poderys;
- 11) Agnė Širinskienė;
- 12) *narys nepaskirtas*;
- 13) *narys nepaskirtas*.

3 straipsnis.

Komisijos pirmininku paskirti Arvydą Nekrošių.

4 straipsnis.

Įpareigoti Komisiją įvertinti LRT tarybos pateiktą 2016 metų veiklos ataskaitą, LRT 2017 m. lapkričio 28 d. rašte Nr. 4RA-1222-(A1), 2018 m. sausio 2 d. rašte Nr. S6-01 pateiktus atsakymus į Seimo narių grupės klausimus ir atliekant parlamentinį tyrimą:

1) įvertinti, ar LRT valdymo struktūra, įdarbintų darbuotojų skaičius, darbuotojų atlyginimų dydis, pačios LRT kuriamų laidų, LRT kartu su prodiusavimo paslaugas teikiančiomis kompanijomis ar nepriklausomais prodiuseriais bei tik prodiusavimo paslaugas teikiančių kompanijų ar nepriklausomų prodiuserių kuriamų laidų santykis sudaro sąlygas racionaliai naudoti valstybės biudžeto lėšas ir atitinka Lietuvos rinkos sąlygas;

2) įvertinti, ar teisės aktais, *inter alia*, ir LRT vidiniais teisės aktais, nustatyta valdymo struktūra, apibrėžtos jos funkcijos bei kompetencijų pasidalijimas atitinka europinę nacionaliniams transliuotojams taikomą praktiką, užtikrina skaidrą LRT darbą ir sudaro tinkamas sąlygas LRT, kaip nacionalinio transliuotojo, misijai įgyvendinti;

3) įvertinti europinę patirtį užtikrinant nacionalinių transliuotojų veiklos viešumą ir atskaitingumą bei nustatyti, kokie LRT veiklos reguliavimo pakeitimai padėtų garantuoti didesnę LRT veiklos viešumą ir atskaitingumą visuomenei;

4) įvertinti, ar Įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje apibrėžti kultūrinės, socialinės ir šviečiamosios informacijos viešojo skleidimo būdai (už užmokestį, už kitokį atlygį, nemokamai) yra LRT taikomi skaidriai, vykdant adekvačią kontrolę. Jeigu būtų nustatyta, kad pasirenkant informacijos skleidimo būdus stokojama skaidrumo ir (ar) kontrolės adekvatumo, – nustatyti dėl to atsakingus asmenis. Jeigu skaidrumo ir kontrolės stoką nulėmė ydingas reguliavimas, – identifikuoti teisės aktų spragas;

5) įvertinti, ar nuo 2009 m. vasario 1 d. neatnaujintas (atsižvelgiant į viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo pasikeitimus nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygmeniu 2009–2017 m. laikotarpiu)

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimas Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ nesudaro prielaidų neskaidrioms perkančiųjų organizacijų pirkimų procedūroms, ar juo nėra sudaromos sąlygos nekonkurencingam perkančiųjų organizacijų elgesiui, atsižvelgiant į su korupcija susijusias problemas, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos korupcijos rizikos analizėse nustatytus korupcijos rizikos veiksnius. Jeigu būtų nustatytos pirmiau minėtos aplinkybės, – išsiaiškinti, kodėl LRT taryba nekėlė šio klausimo ir nesikreipė į Vyriausybę inicijuodama reikalingus teisės aktų pakeitimus, ir nustatyti už tai atsakingus asmenis;

6) ištirti ir įvertinti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ taikymas tam tikrais atvejais nesukuria prielaidų korupcinei aplinkai atsirasti ir (ar) LRT išvengti viešųjų pirkimų procedūrų (pavyzdžiui, pirkimų vykdymo per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą, pirkimų procedūrų būdų pasirinkimo pagal griežtus teisės aktų nustatytus reikalavimus ir kt.), kurios nustatytos Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymais, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES, vykdymo;

7) įvertinti, ar LRT viešųjų pirkimų procedūras, vykdomas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimą Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Viešųjų pirkimų įstatymą, atlieka skaidriai, nesukurdama tiekėjų konkurencijos apribojimų, o vykdomoms procedūroms stebėti naudojami laiku taikomi ir visaverčiai priežiūros ir kontrolės mechanizmai;

8) nustatyti, ar priežiūros institucijos ir kiti viešojo administravimo subjektai dėl LRT nėra konstatavę Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimų ir (ar) tam tikrų LRT organizuojamų viešųjų pirkimų trūkumų. Taip pat įvertinti, kokių organizacinių ar kitokio pobūdžio priemonių LRT ėmėsi tais atvejais, kai trūkumai buvo nustatyti. Jeigu pažeidimai pašalinti nebuvo, nustatyti už tai atsakingus asmenis ir (ar) teisinio reguliavimo trūkumus;

9) ištirti ir įvertinti, ar LRT veikia adekvatus visų vykdomų viešųjų pirkimų organizavimo, priežiūros ir vidaus kontrolės mechanizmas. Nustačius teisės aktų taikymo problemas ir (ar) kitus pirkimų organizavimo bei (arba) vidaus kontrolės trūkumus, nustatyti, kokie asmenys už tai yra atsakingi. Jeigu nustatytus trūkumus nulėmė ydingas reguliavimas, – identifikuoti teisės aktų spragas;

10) ištirti ir įvertinti, ar LRT iš prodiuserių ir (ar) iš prodiusavimo paslaugas teikiančių kompanijų perkamų paslaugų kainos atitinka rinkos sąlygas. Jeigu LRT sudaromuose sandoriuose nurodytos kainos laikytinos nepagrįstomis, – kokios sandorio kainos laikytinos pagrįstomis vertinant rinkos sąlygas;

11) ištirti ir įvertinti, ar LRT valdomo turto (pavyzdžiui, patalpų) nuomos ar kitokio naudojimo kainos atitinka rinkos sąlygas. Jeigu LRT sudaromuose sandoriuose nurodytos kainos laikytinos nepagrįstomis, – kokios sandorio kainos laikytinos pagrįstomis vertinant rinkos sąlygas;

12) ištirti ir įvertinti, ar LRT pateikiamos programos, pritaikytos klausos ar regos neįgaliesiems, užtikrina neįgaliųjų poreikius. Jeigu klausos ar regos neįgaliesiems pritaikytų programų dalis yra maža (t. y. poreikių neužtikrina), nustatyti, kokios priežastys lemia mažą LRT programų klausos ar regos neįgaliesiems pritaikymo (kaip to reikalaujama Įstatymo 5 straipsnio 9 punkte) dalį, ir, identifikavus trūkumus, nustatyti už tai atsakingus asmenis. Jeigu nustatytus trūkumus nulėmė ydingas reguliavimas, – identifikuoti teisės aktų spragas.

5 straipsnis.

Pavesti Komisijai tyrimą atlikti ir išvadą pateikti Seimui iki 2018 m. birželio 1 d.“

11.2. Kaip minėta, Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas buvo keičiamas Seimo 2018 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. XIII-1145 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“ pakeitimo“ ir Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1485 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“ pakeitimo“, kuriais buvo pakeistas Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 5 straipsnis, – jame nustatyta vėlesnė data, iki kurios Komisijai pavesta atlikti tyrimą ir pateikti išvadą Seimui; pagal vėliausiąjį pakeitimą Komisijai pavesto parlamentinio tyrimo atlikimo terminas buvo 2018 m. spalio 8 d.

11.3. Taigi Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimu buvo:

- sudaryta Komisija ir jai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą (1 straipsnis);

- nustatyti reikalavimai Komisijos sudėčiai – ji turėjo būti sudaryta iš 13 Seimo narių, pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą turinčių teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Slaptai“ (1 straipsnis);

- patvirtinta konkreči Komisijos sudėtis (2 straipsnis);

- vienas iš Komisijos narių paskirtas jos pirmininku (3 straipsnis);

– nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota iširti atlikdama LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą (4 straipsnis);

– nustatytas terminas, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą, – iki 2018 m. spalio 8 d. (5 straipsnis (2018 m. rugsėjo 20 d. redakcija)).

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnio nuostatos dėl reikalavimų Komisijos sudėčiai, 2 straipsnis, kuriame nustatyta Komisijos sudėtis, 3 straipsnis, kuriame nurodytas Komisijos pirmininkas, 4 straipsnis, kuriame nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota iširti atlikdama LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, 5 straipsnis, kuriame nustatytas terminas, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą, yra skirti pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytos Komisijos sudėčiai nustatyti, jame Komisijai nustatytam pavedimui detalizuoti ir šio pavedimo įvykdymo terminui nustatyti.

11.4. Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo preambulėje nurodytos, be kita ko, faktinės aplinkybės, lėmusios šio nutarimo priėmimą, *inter alia* Komisijos sudarymą ir pavedimą jai atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą: buvo gauta LRT tarybos pateikta 2016 metų veiklos ataskaita, taip pat LRT atsakymai į Seimo narių grupės klausimus; Seimas konstatavo, kad net ir po pakartotinio Seimo narių grupės kreipimosi LRT, motyvuodamas konfidencialumu, pateikė ne visą Seimo narių prašytą informaciją, susijusią su LRT valdymu, ūkine ir finansine veikla; atsižvelgus į šias priežastis, konstatuota ir tai, kad pateikti LRT atsakymai turėjo būti išsamiai išanalizuoti ir buvo būtina LRT veiklos, kurios detales buvo siekiama išsiaiškinti Seimo narių paklausimuose, parlamentinė kontrolė, įvertinant, kaip taikomas LRT įstatymas ir kiti LRT valdymą, finansinę ir ūkinę veiklą reglamentuojantys teisės aktai.

11.5. Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo preambulėje nurodytos, be kita ko, šios teisinio pobūdžio prielaidos priimti šį nutarimą, *inter alia* sudaryti Komisiją ir pavesti jai atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą:

– Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtinta Seimo užduotis *inter alia* prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas;

– Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostata, kad nacionalinio transliuotojo kontrolė apima ne vien turto ar finansinį auditą, bet ir kitas įstatymu nustatytas kontrolės formas, kuri, Seimo teigimu, apima ir parlamentinę kontrolę, kurią, be kita ko, Seimas taiko vertindamas, kaip laikomasi įstatymų, Seimo nutarimų, komitetų pasiūlymų ir rekomendacijų;

– Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostata, jog LRT atžvilgiu vykdoma kontrolė *inter alia* turi užtikrinti, kad nacionalinis visuomeninis transliuotojas nepiktnaudžiautų savo ypatingu teisiniu statusu ir galimybėmis, kurias šis statusas teikia (taip pat ir radijo ir televizijos paslaugų rinkoje), kad jo veikloje nebūtų nukrypstama nuo konstitucinių

sąžiningos konkurencijos imperatyvų, kad lėšos (ne tik valstybės biudžeto), kurios nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui skiriamos jo ypatingai konstitucinei misijai vykdyti, būtų panaudojamos būtent šiam tikslui; kaip teigiama Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo preambulėje, Valstybės kontrolės vykdomi veiklos ir finansiniai auditai tik iš dalies apima Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime išvardytas nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolės sritis.

11.6. Kaip minėta, pagal Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą. Šis pavedimas Komisijai aiškintinas atsižvelgiant į šio nutarimo 4 straipsnyje detalizuotus parlamentinio tyrimo klausimus.

Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje nustatyti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinio tyrimo klausimai pagal turinį gali būti suskirstyti į šias grupes:

– klausimai, susiję su LRT valdymo veiksmingumu ir jam skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimo teisėtumu, ekonomiškumu, efektyvumu: 1) „įvertinti, ar LRT valdymo struktūra, įdarbintų darbuotojų skaičius, darbuotojų atlyginimų dydis, pačios LRT kuriamų laidų, LRT kartu su prodiuseriais paslaugas teikiančiomis kompanijomis ar nepriklausomais prodiuseriais bei tik prodiuseriais paslaugas teikiančių kompanijų ar nepriklausomų prodiuserių kuriamų laidų santykis sudaro sąlygas racionaliai naudoti valstybės biudžeto lėšas ir atitinka Lietuvos rinkos sąlygas“ (1 punktą); 2) „įvertinti, ar teisės aktais, *inter alia*, ir LRT vidiniais teisės aktais, nustatyta valdymo struktūra, apibrėžtos jos funkcijos bei kompetencijų pasidalijimas atitinka europinę nacionaliniams transliuotojams taikomą praktiką, užtikrina skaidrą LRT darbą ir sudaro tinkamas sąlygas LRT, kaip nacionalinio transliuotojo, misijai įgyvendinti“ (2 punktą); 3) „iširti ir įvertinti, ar LRT iš prodiuserių ir (ar) iš prodiuserių paslaugas teikiančių kompanijų perkamų paslaugų kainos atitinka rinkos sąlygas. Jeigu LRT sudaromuose sandoriuose nurodytos kainos laikytinos nepagrįstomis, – kokios sandorio kainos laikytinos pagrįstomis vertinant rinkos sąlygas“ (10 punktą); 4) „iširti ir įvertinti, ar LRT valdomo turto (pavyzdžiui, patalpų) nuomos ar kitokio naudojimo kainos atitinka rinkos sąlygas. Jeigu LRT sudaromuose sandoriuose nurodytos kainos laikytinos nepagrįstomis, – kokios sandorio kainos laikytinos pagrįstomis vertinant rinkos sąlygas“ (11 punktą);

– klausimai, susiję su LRT vykdomų viešųjų pirkimų teisėtumu, skaidrumu, nustatytos viešųjų pirkimų vykdymo priežiūros vidaus sistemos veiksmingumu: 1) „įvertinti, ar nuo 2009 m. vasario 1 d. neatnaujintas (atsižvelgiant į viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo pasikeitimus nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygmeniu 2009–2017 m. laikotarpiu) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimas Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ nesudaro prielaidų neskaidrioms perkančiųjų

organizacijų pirkimų procedūroms, ar juo nėra sudaromos sąlygos nekonkurencingam perkančiųjų organizacijų elgesiui, atsižvelgiant į su korupcija susijusias problemas, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos korupcijos rizikos analizėse nustatytus korupcijos rizikos veiksnius. Jeigu būtų nustatytos pirmiau minėtos aplinkybės, – išsiaiškinti, kodėl LRT taryba nekėlė šio klausimo ir nesikreipė į Vyriausybę inicijuodama reikalingus teisės aktų pakeitimus, ir nustatyti už tai atsakingus asmenis“ (5 punktas); 2) „įvertinti, ar LRT viešųjų pirkimų procedūras, vykdomas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimą Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Viešųjų pirkimų įstatymą, atlieka skaidriai, nesukurdama tiekėjų konkurencijos apribojimų, o vykdomoms procedūroms stebėti naudojami laiku taikomi ir visaverčiai priežiūros ir kontrolės mechanizmai“ (7 punktas); 3) „nustatyti, ar priežiūros institucijos ir kiti viešojo administravimo subjektai dėl LRT nėra konstatavę Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimų ir (ar) tam tikrų LRT organizuojamų viešųjų pirkimų trūkumų. Taip pat įvertinti, kokių organizacinių ar kitokio pobūdžio priemonių LRT ėmėsi tais atvejais, kai trūkumai buvo nustatyti. Jeigu pažeidimai pašalinti nebuvo, nustatyti už tai atsakingus asmenis ir (ar) teisinio reguliavimo trūkumus“ (8 punktas); 4) „ištirti ir įvertinti, ar LRT veikia adekvatus visų vykdomų viešųjų pirkimų organizavimo, priežiūros ir vidaus kontrolės mechanizmas. Nustačius teisės aktų taikymo problemas ir (ar) kitus pirkimų organizavimo bei (arba) vidaus kontrolės trūkumus, nustatyti, kokie asmenys už tai yra atsakingi. Jeigu nustatytus trūkumus nulėmė ydingas reguliavimas, – identifikuoti teisės aktų spragas“ (9 punktas);

– klausimai, susiję su LRT veiklos viešumo ir jo atskaitingumo visuomenei užtikrinimu: 1) „įvertinti europinę patirtį užtikrinant nacionalinių transliuotojų veiklos viešumą ir atskaitingumą bei nustatyti, kokie LRT veiklos reguliavimo pakeitimai padėtų garantuoti didesnę LRT veiklos viešumą ir atskaitingumą visuomenei“ (3 punktas); 2) „įvertinti, ar Įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje apibrėžti kultūrinės, socialinės ir šviečiamosios informacijos viešojo skleidimo būdai (už užmokestį, už kitokį atlygį, nemokamai) yra LRT taikomi skaidriai, vykdant adekvačią kontrolę. Jeigu būtų nustatyta, kad pasirenkant informacijos skleidimo būdus stokojama skaidrumo ir (ar) kontrolės adekvatumo, – nustatyti dėl to atsakingus asmenis. Jeigu skaidrumo ir kontrolės stoką nulėmė ydingas reguliavimas, – identifikuoti teisės aktų spragas“ (4 punktas);

– klausimai, susiję su korupcijos prevencijos LRT veikloje užtikrinimu: „ištirti ir įvertinti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ taikymas tam tikrais atvejais nesukuria prielaidų korupcinei aplinkai atsirasti ir (ar) LRT išvengti viešųjų pirkimų procedūrų (pavyzdžiui, pirkimų vykdymo per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą,

pirkimų procedūrų būdų pasirinkimo pagal griežtus teisės aktų nustatytus reikalavimus ir kt.), kurios nustatytos Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymais, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES, vykdymo“ (6 punktas);

– klausimai, susiję su LRT programos formavimu: „ištirti ir įvertinti, ar LRT pateikiamos programos, pritaikytos klausos ar regos neįgaliesiems, užtikrina neįgaliųjų poreikius. Jeigu klausos ar regos neįgaliesiems pritaikytų programų dalis yra maža (t. y. poreikių neužtikrina), nustatyti, kokios priežastys lemia mažą LRT programų klausos ar regos neįgaliesiems pritaikymo (kaip to reikalaujama Įstatymo 5 straipsnio 9 punkte) dalį, ir, identifikavus trūkumus, nustatyti už tai atsakingus asmenis. Jeigu nustatytus trūkumus nulėmė ydingas reguliavimas, – identifikuoti teisės aktų spragas“ (12 punktas).

11.7. Šiame kontekste paminėtina, kad, pasibaigus Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 5 straipsnyje (2018 m. rugsėjo 20 d. redakcija) nurodytam terminui, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą, buvo parengtas Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos atlikto parlamentinio tyrimo dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos išvados“ projektas, kurio 1 straipsnyje buvo numatyta pritarti Komisijos išvadai, o 2 straipsnyje numatyta pripažinti, kad Komisija pavestą parlamentinį tyrimą atliko ir darbą baigė. Kaip matyti iš Seimo 2018 m. gruodžio 20 d. rytinio posėdžio protokolo Nr. SPP-250, Seimas 2018 m. gruodžio 20 d. nepriėmė šio nutarimo.

III

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualus Seimo komitetų ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų veiklos teisinis reguliavimas

12. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos aktualios Seimo komitetų veiklos teisinio reguliavimo, įtvirtinto Seimo statute (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais; toliau – Seimo statutas), nuostatos, taip pat Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo ir veiklos teisinio reguliavimo, įtvirtinto Seimo statute ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme, nuostatos.

12.1. Pagal Seimo statuto 25 straipsnį „Seimo komitetai ir komisijos“ (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) Seimas įstatymų projektams nagrinėti bei kitiems klausimams, Konstitucijos priskirtiems Seimo kompetencijai, rengti iš savo narių sudaro komitetus (1 dalis), o trumpalaikiams ar siauresnės paskirties klausimams spręsti, konkreitiems pavedimams vykdyti Seimas iš savo narių gali sudaryti *inter alia* laikinąsias tyrimo komisijas (3 dalis).

Taigi pagal Seimo statuto 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 1, 3 dalyse įtvirtintą teisinį reguliavimą Seimas gali sudaryti, be kita ko, šiuos struktūrinius padalinius:

– komitetus – ilgalaikiams, platesnės paskirties (palyginti su klausimais, priskirtais laikinosioms tyrimo komisijoms) klausimams spręsti, t. y. Seimo konstituciniams įgaliojimams įgyvendinti skirtiems klausimams rengti, *inter alia* įstatymų projektams nagrinėti;

– laikinąsias tyrimo komisijas – trumpalaikiams, siauresnės paskirties (palyginti su klausimais, priskirtais komitetams) klausimams spręsti, konkrečioms pavidimams vykdyti.

12.2. Pažymėtina, kad pagal Seimo statuto 48 straipsnį „Seimo komitetų darbo tvarka“ (2013 m. birželio 27 d. redakcija) Seimo komitetų veiklos kryptis, įgaliojimus ir darbo tvarką nustato šis statutas ir įstatymai (1 dalis).

Pažymėtina ir tai, kad Seimo komitetai yra atsakingi ir atskaitingi Seimui (Seimo statuto 48 straipsnio (2013 m. birželio 27 d. redakcija) 2 dalis), jie privalo nustatyti laiku apsvarstyti ir pateikti išvadas dėl jiems svarstyti perduotų klausimų, atlikti kitas Seimo pavestas užduotis (Seimo statuto 48 straipsnio (2013 m. birželio 27 d. redakcija) 3 dalis).

Taigi pagal Seimo statuto 48 straipsnio (2013 m. birželio 27 d. redakcija) 1–3 dalyse įtvirtintą teisinį reguliavimą Seimo komitetai yra nuolatiniai Seimui atskaitingi jo struktūriniai padaliniai, kurie, įgyvendindami šiame statute ir įstatymuose įtvirtintus savo įgaliojimus, atlieka Seimo pavestas užduotis, *inter alia* teikia išvadas dėl jiems svarstyti perduotų klausimų.

12.2.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad Seimo komitetų įgaliojimus nustatančioje Seimo statuto 49 straipsnio (2013 m. birželio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) 1 dalyje nustatyti, be kita ko, šie šioje konstitucinės justicijos byloje aktualūs Seimo komitetų įgaliojimai jų kompetencijai priskirtais klausimais:

– savo iniciatyva arba Seimo pavedimu rengti įstatymų, kitų Seimo priimamų teisės aktų projektus (2 punktas);

– atliekant parlamentinę kontrolę, išklausti valstybės institucijų informaciją ir pranešimus, kaip vykdomi Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti teisės aktai; prireikus teikti valstybės ir savivaldybių institucijoms komiteto išvadas, pasiūlymus ir (ar) rekomendacijas; kontroliuoti, kaip laikomasi įstatymų ir vykdomi Seimo nutarimai, kaip laikomasi šiuose teisės aktuose nustatytų jų įgyvendinimo terminų, stebėti ir vertinti, kaip atsižvelgiama į komiteto pasiūlymus ir (ar) rekomendacijas; savo iniciatyva arba Seimo pavedimu atlikti atskirų problemų parlamentinius tyrimus ir pateikti Seimui, prireikus – ir kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms komiteto išvadas, pasiūlymus ir (ar) rekomendacijas; teisės aktų nustatyta tvarka gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų reikiamus duomenis, dokumentus ir kitokią atliekant parlamentinę kontrolę reikalingą medžiagą; išklausti Seimui atskaitingų valstybės institucijų veiklos metines ataskaitas ir prireikus pateikti Seimui ir (ar) kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms komiteto išvadas, pasiūlymus ir (ar) rekomendacijas (5 punktas (2017 m. gruodžio 21 d. redakcija));

– analizuoti ir kontroliuoti einamųjų metų valstybės biudžeto lėšų naudojimo ekonominį efektyvumą, svarstyti ir teikti išvadas bei pasiūlymus dėl Vyriausybės pateikto kitų metų valstybės biudžeto projekto straipsnių ir programų pagal komitetui priskirtas veiklos kryptis, vertinti programų tikslingumą ir joms numatytų asignavimų pagrįstumą (8 punktas);

– svarstyti valstybinio audito ataskaitas ir išvadas (9 punktas).

Taigi pagal nurodytą Seimo statuto 49 straipsnio (2013 m. birželio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą Seimo komitetams jų kompetencijai priskirtais klausimais, be kita ko, suteikti atitinkami įgaliojimai įstatymų leidybos srityje, įgaliojimai atlikti parlamentinę kontrolę, *inter alia* išklaudyti atitinkamų institucijų informaciją ir pranešimus bei gauti iš jų atliekant parlamentinę kontrolę reikalingą medžiagą, atlikti atskirų problemų parlamentinius tyrimus, įgaliojimai kontroliuoti einamųjų metų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, įgaliojimai svarstyti valstybinio audito ataskaitas ir išvadas.

12.2.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad LRT yra valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga, savo veiklą grindžianti *inter alia* Visuomenės informavimo įstatymu ir finansuojama *inter alia* iš valstybės biudžeto asignavimų (LRT įstatymo (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija) 1 straipsnio 2 dalis, 2 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnio 1 dalis (2014 m. gegužės 8 d. redakcija)). Atsižvelgiant į tai, su LRT veikla susijusios parlamentinės kontrolės aspektu išskirtini šie pagal Seimo statuto 43 straipsnį „Seimo komitetų sąrašas“ (2016 m. lapkričio 15 d. redakcija) sudaryti Seimo komitetai: Audito, Biudžeto ir finansų, Kultūros (2, 3, 7 punktai).

12.2.2.1. Pagal Seimo statuto 59 straipsnį (2002 m. rugsėjo 5 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) Biudžeto ir finansų komiteto veiklos kryptys yra, be kita ko, atlikti bendrąją nuolatinę biudžeto politikos įgyvendinimo ir valstybės biudžeto vykdymo kontrolę (2 punktas (2015 m. spalio 20 d. redakcija)), rengti įstatymų ir kitų teisės aktų projektus bei pasiūlymus biudžeto ir finansų klausimais (4 punktas), atlikti valstybės turto naudojimo parlamentinę kontrolę, teikti su tuo susijusius pasiūlymus bei rekomendacijas (7 punktas (2011 m. lapkričio 17 d. redakcija)), svarstyti Seimui ir (ar) Seimo Biudžeto ir finansų komitetui pateiktas Valstybės kontrolės išvadas ir kartu su Seimo Audito komitetu bei kitais komitetais įvertinti, kai būtina – padėti įgyvendinti šiose išvadose pateiktas Valstybės kontrolės rekomendacijas (8 punktas (2004 m. gruodžio 2 d. redakcija)), teikti pasiūlymus dėl Seimo pavedimų Valstybės kontrolei atlikti valstybinį auditą (9 punktas (2004 m. gruodžio 2 d. redakcija)).

12.2.2.2. Pagal Seimo statuto 59¹ straipsnį (2004 m. gruodžio 2 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) Audito komiteto veiklos kryptys yra, be kita ko, nagrinėti Seimui ir (ar) Seimo komitetams Valstybės kontrolės pateiktas valstybinio audito ataskaitas ir išvadas (1 punktas), rengti Seimo nutarimo dėl valstybinio audito ataskaitose ir išvadose pateiktų Valstybės kontrolės

rekomendacijų įgyvendinimo projektą (2 punktas), koordinuoti Seimo komitetų ir komisijų veiklą svarstant valstybinio audito klausimus ir teikiant dėl jų išvadas (3 punktas), kartu su kitais Seimo komitetais nagrinėti, ar asignavimų valdytojai racionaliai ir efektyviai naudoja valstybės biudžeto asignavimus ir valstybės turtą (7 punktas), rengti ir teikti Seimui nutarimų dėl pavedimo Valstybės kontrolei atlikti valstybinį auditą, nenumatytą metinėje valstybinio audito programoje, projektus (10 punktas).

12.2.2.3. Pagal Seimo statuto 62¹ straipsnį (2016 m. lapkričio 15 d. redakcija) Kultūros komiteto veiklos kryptys yra, be kita ko, svarstyti ir teikti pasiūlymus dėl valstybės kultūros ir visuomenės informavimo politikos formavimo (1 punktas), rengti kultūros ir visuomenės informavimo sritis reglamentuojančių įstatymų, nutarimų ir kitų Seimo priimamų teisės aktų projektus bei pasiūlymus (2 punktas), išklausti visuomenės informavimo ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų informaciją bei pranešimus, kaip vykdomi įstatymai ir kiti Seimo priimti teisės aktai, susiję su komiteto kompetencijai priskirtais klausimais (7 punktas), nagrinėti, kaip naudojamos Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos, skirtos kultūrai ir visuomenės informavimui, ir įvertinti jų panaudojimo efektyvumą (8 punktas).

12.2.3. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktuali aspektu apibendrinant nurodytą Seimo statuto 49 straipsnio (2013 m. birželio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) 1 dalyje, 59 straipsnyje (2002 m. rugsėjo 5 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais), 59¹ straipsnyje (2004 m. gruodžio 2 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) ir 62¹ straipsnyje (2016 m. lapkričio 15 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad pagal jį:

– Kultūros komitetui yra suteikti su įstatymų leidyba susiję įgaliojimai visuomenės informavimo srityje – įgaliojimai savo iniciatyva arba Seimo pavedimu rengti kultūros ir visuomenės informavimo sritis reglamentuojančių įstatymų, taigi *inter alia* ir įstatymų, reguliuojančių LRT veiklą, projektus;

– Kultūros komitetui yra suteikti įgaliojimai, atliekant visuomenės informavimo ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų parlamentinę kontrolę, išklausti jų, *inter alia* LRT, informaciją ir pranešimus bei gauti iš jų atliekant parlamentinę kontrolę reikalingą medžiagą, atlikti atskirų su *inter alia* LRT veikla susijusių problemų parlamentinius tyrimus;

– Biudžeto ir finansų, Audito komitetams yra suteikti įgaliojimai pagal jiems suteiktą kompetenciją teikti pasiūlymus Seimui dėl pavedimų Valstybės kontrolei atlikti tam tikrą valstybinį auditą, taigi ir teikti pasiūlymus Seimui *inter alia* dėl pavedimo Valstybės kontrolei atlikti atitinkamą LRT valstybinį auditą;

– Biudžeto ir finansų, Audito, Kultūros komitetams pagal jų kompetenciją yra suteikti įgaliojimai nagrinėti valstybės biudžeto lėšų panaudojimo efektyvumą, svarstyti valstybinio audito

ataskaitas ir išvadas, taigi ir nagrinėti *inter alia* valstybės biudžeto lėšų, skirtų LRT, panaudojimo efektyvumą, svarstyti LRT valstybinio audito ataskaitas ir išvadas.

12.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas priimtas, be kita ko, vadovaujantis Seimo statuto 71 straipsniu „Komisijų sudarymas“, kuriame reglamentuojama *inter alia* Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo tvarka.

12.3.1. Seimo statuto 71 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Seimas, pripažinęs būtinybę, gali sudaryti nuolat veikiančias komisijas specialioms problemoms nagrinėti arba sudaryti laikinąsias tyrimo, kontrolės, revizijos, parengiamąsias, redakcines ir kitokias laikinąsias komisijas kokiam nors klausimui ištirti, parengti ar kitiems Seimo pavedimams atlikti.“

Paminėtina, kad pagal Seimo statuto 72 straipsnio 1 dalį laikinosios kontrolės arba tyrimo komisijos sudaromos kontroliuoti, kaip vykdomi Seimo sprendimai, surinkti ir Seimui pateikti informaciją bei išvadas, reikalingas kilusiai problemai nagrinėti ir sprendimui priimti, taip pat kitais šiame statute numatytais atvejais.

Kaip minėta, pagal Seimo statuto 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 3 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą laikinosios tyrimo komisijos sudaromos trumpalaikiams ar siauresnės paskirties (palyginti su klausimais, priskirtais komitetams) klausimams spręsti, konkreitiems pavedimams vykdyti. Pažymėtina, kad pagal šį teisinį reguliavimą laikinosioms tyrimo komisijoms gali būti pavesta tirti *inter alia* klausimus, susijusius su kelių Seimo komitetų kompetencija.

Taigi pagal Seimo statuto 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 1, 3 dalyse, 71 straipsnio 1 dalyje, 72 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą Seimas, pripažinęs būtinybę, gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas pagal Konstituciją jo kompetencijai priskirtiems trumpalaikiams ar siauresnės nei priskirtieji komitetams paskirties klausimams, kurie gali būti susiję su kelių Seimo komitetų kompetencija, tirti, *inter alia* surinkti ir Seimui pateikti informaciją bei išvadas dėl šių klausimų, reikalingas kilusiai problemai spręsti.

12.3.2. Šiame kontekste paminėtinas Seimo laikinųjų tyrimo komisijų veiklos teisinis reguliavimas, įtvirtintas Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme.

Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme, be kita ko, nustatyta, kad:

– Seimas, pripažinęs būtinybę ištirti valstybinės svarbos klausimą, gali sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją (2 straipsnio „Komisijos sudarymas ir jos veiklos trukmė“ 1 dalis); komisijos sudarymo tvarką reglamentuoja Seimo statutas (2 straipsnio 2 dalis);

– komisijos tiriamas klausimas ir darbo trukmė nustatomi Seimo nutarimu (2 straipsnio 3 dalis);

– komisijos tyrimo rezultatai surašomi išvados projekte; jame nurodoma tyrimo metu išaiškintos aplinkybės, surinkti įrodymai bei pateikiamas situacijos teisinis įvertinimas (8 straipsnio (su 2003 m. balandžio 3 d. pakeitimu) 1 dalis).

Taigi Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas papildo Seimo statute įtvirtintą Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo ir veiklos teisinį reguliavimą.

12.3.3. Apibendrinant nurodytąjį teisinį reguliavimą, įtvirtintą Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme, *inter alia* jo 2 straipsnio 1, 3 dalyse, Seimo statute, *inter alia* jo 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 3 dalyje, 72 straipsnio 1 dalyje, pažymėtina, kad Seimo laikinoji tyrimo komisija sudaroma Seimo nutarimu pagal Konstituciją Seimo kompetencijai priskirtiems trumpalaikiams ar siauresnės nei priskirtieji komitetams paskirties valstybinės svarbos klausimams, kurie gali būti susiję su kelių Seimo komitetų kompetencija, tirti; Seimo nutarimas, kuriuo sudaroma Seimo laikinoji tyrimo komisija, nėra savitikslis: jame nustatomas konkretus valstybinės svarbos klausimas, kurį pavedama iširti komisijai, apibrėžiamos pavedamo atlikti tyrimo ribos.

IV

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualus LRT veiklos teisinis reguliavimas

13. Seimas 1996 m. spalio 8 d. priėmė Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymą. Seimo 2005 m. gruodžio 22 d. priimtu Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo pakeitimo įstatymu jis išdėstytas nauja redakcija. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija; toliau – LRT įstatymas) įsigaliojo 2005 m. gruodžio 31 d.

LRT įstatyme nustatyta LRT steigimo, valdymo, veiklos, reorganizavimo ir likvidavimo tvarka, LRT pareigos, teisės ir atsakomybė (LRT įstatymo 1 straipsnio 1 dalis).

13.1. Pagal LRT įstatymo 2 straipsnio „LRT samprata ir statusas“ 1 dalį LRT yra valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga.

13.2. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal LRT įstatymo 5 straipsnio 1 dalį LRT yra Seimo įsteigto Lietuvos radijo ir televizijos teisių ir pareigų perėmėjas. Paminėtina ir tai, kad pagal LRT įstatymo 16 straipsnį LRT reorganizuojamas ar likviduojamas Lietuvos Respublikos įstatymu.

Taigi pagal LRT įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje, 16 straipsnyje įtvirtintą teisinį reguliavimą LRT, kaip valstybei nuosavybės teise priklausančios viešosios įstaigos, steigėjo funkcijas įgyvendina Seimas.

13.3. Paminėtina, kad LRT įstatymo 15 straipsnyje (su 2014 m. gegužės 8 d. pakeitimu), be kita ko, nustatyta:

„1. LRT finansuojama iš valstybės biudžeto asignavimų, pajamų, gautų už programų pardavimą, rėmimo pranešimus, leidybą, taip pat iš paramos ir pajamų, gautų iš komercinės ir ūkinės veiklos.

2. LRT šio įstatymo nustatyta tvarka savarankiškai vykdo komercinę, ūkinę, leidybos veiklą.

3. LRT skiriamos lėšos Lietuvos Respublikos valstybės biudžete nurodomos atskira eilute. Už LRT radijo ir televizijos programų siuntimą iš valstybės biudžeto skiriamos lėšos nurodomos atskiroje programoje.“

Taigi pagal LRT įstatymo 15 straipsnio (su 2014 m. gegužės 8 d. pakeitimu) 1–3 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą LRT yra finansuojamas *inter alia* iš valstybės biudžeto asignavimų, nurodomų valstybės biudžete atskira eilute, ir savarankiškai vykdo komercinę, ūkinę, leidybos veiklą.

13.4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste aktualus LRT įstatymo 3 straipsnyje (su 2010 m. rugsėjo 30 d. pakeitimu), 4 straipsnyje (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija su 2018 m. spalio 18 d. pakeitimu), 5 straipsnyje (su 2011 m. birželio 30 d. pakeitimu) nustatytas teisinis reguliavimas, kuriuo įtvirtinti LRT veiklos principai, LRT programoms keliami reikalavimai, LRT teisės ir pareigos.

13.4.1. LRT įstatymo 3 straipsnyje „LRT veiklos principai“ (su 2010 m. rugsėjo 30 d. pakeitimu) nustatyta:

„1. LRT privalo rinkti ir skelbti informaciją apie Lietuvą ir pasaulį, supažindinti visuomenę su Europos ir pasaulio kultūros įvairove, šiuolaikinės civilizacijos pagrindais, stiprinti Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ir demokratiją, kurti, puoselėti ir saugoti nacionalinės kultūros vertybes, ugdyti toleranciją ir humanizmą, bendradarbiavimo, mąstymo ir kalbos kultūrą, stiprinti visuomenės moralę ir pilietiškumą, ugdyti šalies ekologinę kultūrą. Rengiamų programų turinys, forma ir kalba turi būti geros kokybės. Rengdamas ir skelbdamas programas, LRT turi vadovautis objektyvumo, demokratijos, nešališkumo principais, užtikrinti žodžio ir kūrybos laisvę, programose turi atsispindėti įvairios pažiūros ir įsitikinimai, dalyvauti jose ir reikšti savo pažiūras turi teisę įvairių įsitikinimų žmonės. Programose turi būti gerbiamas žmogaus orumas ir jo teisės, nenusižengiama moralės ir etikos principams.

2. LRT transliuojamų radijo ir televizijos programų priėmimo zona aprėpia visą Lietuvos Respublikos teritoriją.“

13.4.2. Šiame kontekste paminėtina, kad LRT įstatymo 4 straipsnyje (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija su 2018 m. spalio 18 d. pakeitimu) įtvirtinti, be kita ko, tokie LRT radijo ir televizijos programų reikalavimai:

– šiose programose turi būti užtikrinta temų ir žanrų įvairovė, programos turi būti skirtos įvairiems visuomenės sluoksniams, įvairaus amžiaus, įvairių tautybių ir įvairių įsitikinimų žmonėms; LRT radijo ir televizijos programose neleidžiama įsivyravimui vienašališkoms politinėms pažiūroms; LRT informacinėse programose, komentaruose pateikiama informacija turi būti

pagrįsta, atspindėti įvairias politines pažiūras, o nuomonės ir faktinės žinios – autorizuotos, patikrintos ir išsamios (1 dalis);

– šiose programose pirmenybė teikiama nacionalinei kultūrai, taip pat informacinėms, pasaulio kultūros, publicistikos, analizės, pažintinėms, šviečiamosioms, meno ir sporto programoms; masinė kultūra atspindima apžvalginėse, pažintinėse, analitinėse programose (2 dalis (2018 m. spalio 18 d. redakcija));

– LRT turi transliuoti programas, atveriančias Europos tautų istorijos ir dabarties įvairovę (3 dalis).

13.4.3. Šiame kontekste taip pat paminėtina, kad pagal LRT įstatymo 5 straipsnį „LRT teisės ir pareigos“ (su 2011 m. birželio 30 d. pakeitimu) LRT, be kita ko, suteikia laiką Respublikos Prezidentui kalbėti šalies vidaus ir užsienio politikos klausimais Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo nustatyta tvarka; Seimo, Vyriausybės ar Seimo opozicijos lyderio prašymu LRT pagal galimybes kuo greičiau suteikia laiką oficialiems Seimo, Vyriausybės ar opozicijos pranešimams (6 dalis); LRT suteikia Lietuvos tradicinėms ir valstybės pripažintoms religinėms bendruomenėms laiką transliuoti religines apeigas dvišaliuose susitarimuose nustatytais sąlygomis ir tvarka (7 dalis); LRT rengia tautinėms mažumoms skirtas programas, kuriomis suteikiama galimybė skleisti tautinių mažumų kultūrą (8 dalis (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija)); LRT rengia programas klausos ir regos neįgaliesiems (9 dalis (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija)).

13.4.4. Taigi pagal LRT įstatymo 3 straipsnyje (su 2010 m. rugsėjo 30 d. pakeitimu), 4 straipsnyje (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija su 2018 m. spalio 18 d. pakeitimu), 5 straipsnyje (su 2011 m. birželio 30 d. pakeitimu) nustatytą teisinį reguliavimą LRT yra patikėta nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija, t. y. *inter alia* visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje transliuoti *inter alia* radijo ir televizijos programas, kuriomis būtų skelbiama informacija apie Lietuvą ir pasaulį (*inter alia* Europos ir pasaulio kultūros įvairovę), puoselėjamos konstitucinės vertybės (*inter alia* Lietuvos Respublikos nepriklausomybė ir demokratija bei pilietiškumas), bendros žmogiškosios vertybės (*inter alia* humanizmas ir tolerancija), nacionalinės kultūros vertybės (*inter alia* tautinių mažumų kultūra); LRT transliuojamų programų rengimas ir skelbimas turi būti grindžiamas *inter alia* objektyvumo, demokratijos, nešališkumo, pagarbos žmogaus orumui ir jo teisėms, žodžio ir kūrybos laisvės, nuomonių pliuralizmo, moralės ir etikos principais; LRT programos turi būti skirtos visuomenės poreikiams – įvairiems visuomenės sluoksniams, įvairaus amžiaus, įvairių tautybių ir įvairių įsitikinimų žmonėms (*inter alia* klausos ir regos neįgaliesiems, religinėms bendruomenėms, tautinėms mažumoms), taip pat oficialiems politiniams pranešimams – Respublikos Prezidentui kalbėti šalies vidaus ir užsienio politikos klausimais Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo nustatyta tvarka, pagal galimybes turi būti suteiktas laikas oficialiems Seimo, Vyriausybės ar opozicijos pranešimams.

13.5. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu apibendrinant LRT įstatyme, *inter alia* jo 2 straipsnio 1 dalyje, 3 straipsnyje (su 2010 m. rugsėjo 30 d. pakeitimu), 4 straipsnyje (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija su 2018 m. spalio 18 d. pakeitimu), 5 straipsnyje (su 2011 m. birželio 30 d. pakeitimu), 15 straipsnio (su 2014 m. gegužės 8 d. pakeitimu) 1–3 dalyse, įtvirtintą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad pagal jį LRT yra valstybei nuosavybės teise priklausanti ir *inter alia* iš valstybės biudžeto lėšų finansuojama viešoji įstaiga, kurios steigėjo funkcijas įgyvendina Seimas ir kuriai patikėta viešajam interesui užtikrinti skirta nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija – skleisti visuomenei informaciją apie Lietuvą ir pasaulį, rengti ir skelbti programas puoselėjant konstitucines, bendras žmogiškąsias, nacionalinės kultūros vertybes, remiantis objektyvumo, demokratijos, nešališkumo, pagarbos žmogaus orumui ir jo teisėms, žodžio ir kūrybos laisvės, nuomonių pliuralizmo, moralės ir etikos principais; pažymėtina, kad šis LRT įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas suponuoja LRT, kaip nacionalinio visuomeninio transliuotojo, savarankiškumą ir nepriklausomumą nuo valstybės institucijų, pareigūnų ir kitų asmenų.

13.6. Pažymėtina, kad LRT įstatyme nustatyta LRT valdymo struktūra: LRT organai yra LRT taryba ir generalinis direktorius (9 straipsnio 1 dalis).

13.6.1. Šiame kontekste paminėtinas LRT įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, atskleidžiantis LRT tarybos statusą.

13.6.1.1. Pagal LRT įstatymo 9 straipsnio 2 dalį LRT taryba yra aukščiausiasis organas, atstovaujantis visuomenės interesams; ji sudaroma 6 metams iš 12 asmenų – visuomenės, mokslo ir kultūros veikėjų; LRT tarybos narius skiria Respublikos Prezidentas (4 narius), Seimas (4 narius, iš kurių 2 – iš opozicinių frakcijų pasiūlytų kandidatų), Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos švietimo taryba, Lietuvos meno kūrėjų asociacija, Lietuvos vyskupų konferencija (visos po vieną narį). Pagal to paties straipsnio 4 dalį LRT tarybos nariais negali būti Seimo, Vyriausybės, Lietuvos radijo ir televizijos komisijos nariai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, asmenys, dirbantys pagal darbo sutartis radijo ir televizijos stotyse, tarp jų LRT, taip pat radijo ir televizijos stočių savininkai ir bendraturčiai.

Taigi pagal LRT įstatymo 9 straipsnio 2, 4 dalyse įtvirtintą teisinį reguliavimą LRT taryba yra aukščiausiasis LRT organas, atstovaujantis visuomenės interesams ir sudaromas 6 metams iš 12 nepriklausomų asmenų – visuomenės, mokslo ir kultūros veikėjų.

13.6.1.2. Šiame kontekste paminėtini šie LRT įstatyme įtvirtinti LRT tarybos įgaliojimai:

– atsižvelgdama į LRT finansines galimybes, nustato programų klausos ir regos neįgaliesiems transliavimo televizijos programose mastą (5 straipsnio 9 dalis (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija));

- formuoja LRT radijo ir televizijos programų valstybinę strategiją (10 straipsnio 1 dalies 1 punktą (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija));

- nustato LRT radijo ir televizijos programų mastą ir struktūrą, LRT radijo ir televizijos programų transliavimo trukmę; kasmet tvirtina LRT radijo ir televizijos programų sudėtį ir jos pakeitimus (10 straipsnio 1 dalies 2 punktą (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija));

- tvirtina LRT įstatus (10 straipsnio 1 dalies 4 punktą);

- prižiūri, kaip įgyvendinami LRT uždaviniai ir laikomasi teisės aktuose transliuotojams keliamų reikalavimų (10 straipsnio 1 dalies 5 punktą);

- tvirtina LRT administracijos teikiamas LRT metines pajamų ir išlaidų sąmatas bei jų vykdymo ataskaitas (10 straipsnio 1 dalies 7 punktą);

- svarsto ir tvirtina metines LRT veiklos ataskaitas (10 straipsnio 1 dalies 8 punktą);

- tvirtina konkursų LRT programoms rengti rezultatus (10 straipsnio 1 dalies 10 punktą (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija));

- steigia LRT ūkinės ir finansinės veiklos klausimams svarstyti administracinę komisiją (10 straipsnio 1 dalies 11 punktą); tvirtina administracinės komisijos nuostatus (10 straipsnio 1 dalies 12 punktą); skiria administracinės komisijos narius (10 straipsnio 1 dalies 13 punktą);

- viešo konkurso būdu 5 metams skiria generalinį direktorių, nustato jo atlyginimą (10 straipsnio 1 dalies 16 punktą);

- nustato generalinio direktoriaus pavaduotojų skaičių (10 straipsnio 1 dalies 17 punktą); generalinio direktoriaus teikimu skiria ir atleidžia jo pavaduotojus (10 straipsnio 1 dalies 18 punktą).

13.6.1.3. Pažymėtina, kad LRT tarybos nutarimai LRT yra privalomi (10 straipsnio 3 dalis).

13.6.1.4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal LRT įstatymo 5 straipsnio 1 dalį LRT taryba atlieka LRT visuotinio susirinkimo funkcijas. Paminėtinos šios Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo (2004 m. sausio 27 d. redakcija) 10 straipsnio 1 dalyje (su 2018 m. gegužės 24 d. pakeitimu) įtvirtintos visuotinio dalininkų susirinkimo funkcijos, kurias atlieka LRT taryba:

- per 4 mėnesius nuo finansinių metų pabaigos tvirtina metinių finansinių ataskaitų rinkinį (6 punktą (2018 m. gegužės 24 d. redakcija));

- nustato informaciją, kuri pateikiama visuomenei apie viešosios įstaigos veiklą (7 punktą);

- priima sprendimą dėl viešajai įstaigai nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto perleidimo, nuomos, perdavimo pagal panaudos sutartį ar įkeitimo (8 punktą);

- nustato viešosios įstaigos vidaus kontrolės tvarką (13 punktą).

13.6.1.5. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu apibendrinant minėtus LRT įstatyme, *inter alia* jo 5 straipsnio 1 dalyje, 10 straipsnio 1 dalyje (su 2010 m. rugsėjo 30 d.

pakeitimu), įtvirtintus LRT tarybos įgaliojimus, pažymėtina, kad LRT taryba, kaip aukščiausiasis LRT organas, atstovaujantis visuomenės interesams, atlieka šias pagrindines funkcijas:

- nustato LRT radijo ir televizijos programų valstybinę strategiją, mastą, struktūrą ir sudėtį, *inter alia* programų klausos ir regos neįgaliesiems transliavimo televizijos programose mastą;
- formuoja LRT administraciją: skiria ir atleidžia generalinį direktorių, nustato jo pavadootojų skaičių, generalinio direktoriaus teikimu skiria ir atleidžia jo pavadootojus;
- tvirtina LRT įstatus;
- formuoja administracinę komisiją ir tvirtina jos nuostatus;
- tvirtina LRT administracijos teikiamas LRT metines pajamų ir išlaidų sąmatas bei jų vykdymo ataskaitas, priima sprendimą dėl LRT nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto perleidimo, nuomos, perdavimo pagal panaudos sutartį ar įkeitimo;
- tvirtina konkursų LRT programoms rengti rezultatus;
- nustato LRT vidaus kontrolės tvarką, prižiūri, kaip įgyvendinami LRT uždaviniai ir laikomasi teisės aktuose transliuotojams keliamų reikalavimų;
- nustato visuomenei teikiamą informaciją apie LRT veiklą, svarsto ir tvirtina metines LRT veiklos ataskaitas.

Taigi pagal minėtą LRT įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą LRT taryba *inter alia* priima svarbiausius LRT radijo ir televizijos programų sudarymo, LRT ūkinės ir finansinės veiklos sprendimus, atlieka vidaus kontrolės ir priežiūros funkcijas, *inter alia* prižiūri, kaip įgyvendinami LRT uždaviniai ir laikomasi teisės aktuose transliuotojams keliamų reikalavimų.

13.6.1.6. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad pagal LRT įstatymo 10 straipsnio 6 dalį (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija) LRT tarybos pirmininkas kartą per metus už LRT veiklą atsiskaito Seimo plenariniame posėdyje.

13.6.2. Paminėtinas ir LRT įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, atskleidžiantis LRT generalinio direktoriaus statusą.

Pagal LRT įstatymo 12 straipsnio 1 dalį LRT vadovauja ir atstovauja generalinis direktorius; generalinis direktorius atsako už LRT veiklą, LRT parengtas ir transliuojamas programas, taip pat už LRT tarybos nutarimų įgyvendinimą. Pagal LRT įstatymo 12 straipsnio 2 dalį generalinį direktorių viešo konkurso būdu 5 metams skiria LRT taryba.

Šiame kontekste paminėtinos šios LRT įstatymo 13 straipsnio „Generalinio direktoriaus funkcijos, teisės ir atskaitomybė“ nuostatos:

- generalinis direktorius vadovauja LRT veiklai, atstovauja LRT šalyje, užsienyje ir tarptautinėse organizacijose, taip pat teisme, tvirtina LRT struktūrą, administracijos nuostatus, darbo apmokėjimo sistemą, sudaro sutartis, skelbia įsakymus ir kontroliuoja, kaip jie įgyvendinami (1 dalies 1 punktas);

– LRT tarybos prašymu informuoja LRT tarybą apie įstatymuose numatytų LRT funkcijų, LRT tarybos nutarimų vykdymą bei administracinės komisijos išvadas (1 dalies 2 punktas);

– generalinis direktorius rengia ir teikia LRT tarybai tvirtinti metinę LRT veiklos ataskaitą (3 dalis).

Taigi pagal LRT įstatyme, *inter alia* jo 12 straipsnio 1 dalyje, 13 straipsnio 1, 3 dalyse, įtvirtintą teisinį reguliavimą generalinis direktorius yra LRT tarybos skiriamas jai atskaitingas LRT organas, vadovaujantis LRT veiklai ir atstovaujantis LRT.

13.6.3. Kaip minėta, pagal LRT įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 11 punktą LRT taryba LRT ūkinės ir finansinės veiklos klausimams svarstyti steigia administracinę komisiją.

Pagal LRT įstatymo nuostatas administracinė komisija sudaroma iš 5 narių; jos narius 4 metams skiria LRT taryba (11 straipsnio 1 dalis); administracinės komisijos nariai turi būti vadybos ir (ar) finansų specialistai (11 straipsnio 2 dalis).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtini šie LRT įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje (su 2014 m. rugsėjo 23 d. pakeitimu) nustatyti administracinės komisijos įgaliojimai:

– teikti, be kita ko, tokias išvadas LRT tarybai: dėl LRT veiklos perspektyvinių ir kasmetinių planų ekonominio bei finansinio pagrįstumo (1 punktas), dėl LRT metinių pajamų ir išlaidų sąmatos bei jos vykdymo ataskaitos (2 punktas), dėl bankų kreditų, garantijų suteikimo bei įsipareigojimų vykdymo (3 punktas), LRT tarybai sudarant sutartis dėl investicijų, jei sandorio suma yra ne mažesnė kaip 29 000 eurų (4 punktas (2014 m. rugsėjo 23 d. redakcija));

– teikti išvadas dėl konkursui pateiktų LRT programų projektų finansinio pagrįstumo (5 punktas (2010 m. rugsėjo 30 d. redakcija));

– teikti, be kita ko, tokias išvadas LRT generaliniam direktoriui: dėl lėšų, kurios nėra numatytos patvirtintoje LRT sąmatoje, panaudojimo (6 punktas), dėl sutarties su LRT darbuotojų profesinėmis sąjungomis projekto ekonominio pagrįstumo (7 punktas);

– konsultuoti LRT tarybą ir generalinį direktorių finansų klausimais (8 punktas);

– siūlyti LRT tarybai inicijuoti LRT ar atskirų jos padalinių ūkinės ir finansinės veiklos auditą (9 punktas).

Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad pagal LRT įstatymo 11 straipsnio 9 dalį administracinė komisija ne rečiau kaip kartą per metus už savo veiklą atsiskaito LRT tarybai LRT įstatų nustatyta tvarka.

Taigi pagal LRT įstatyme, *inter alia* jo 11 straipsnio 1, 2 dalyse, 6 dalyje (su 2014 m. rugsėjo 23 d. pakeitimu), įtvirtintą teisinį reguliavimą administracinė komisija yra LRT tarybos steigiama ir jai atskaitinga LRT patariamoji institucija, sudaryta iš vadybos ir (ar) finansų specialistų, *inter alia* padedanti LRT tarybai priimti svarbiausius ūkinės ir finansinės veiklos sprendimus, atlikti vidaus kontrolės ir priežiūros funkcijas.

V

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualus**Valstybės kontrolės veiklos teisinis reguliavimas**

14. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtini aktualūs Valstybės kontrolės veiklos teisinio reguliavimo aspektai, susiję su įgaliojimais atlikti *inter alia* LRT auditą.

14.1. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatyme (2001 m. gruodžio 13 d. redakcija; toliau – Valstybės kontrolės įstatymas) reglamentuojama Valstybės kontrolės veikla ir tarnybos Valstybės kontrolėje teisiniai santykiai (1 straipsnis).

14.1.1. Pagal Valstybės kontrolės įstatymo 2 straipsnio (2014 m. lapkričio 6 d. redakcija) 4 dalį Valstybės kontrolė – institucija, atliekanti valstybinį auditą ir biudžeto politikos kontrolę.

Valstybės kontrolės įstatymo 3 straipsnio „Valstybės kontrolės teisinis statusas“ 1 dalyje nustatyta: „Valstybės kontrolė yra Seimui atskaitinga aukščiausioji valstybinio audito institucija.“

Valstybės kontrolės įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti Valstybės kontrolės veiklos principai: „Valstybės kontrolės veikla grindžiama nepriklausomumo, teisėtumo, viešumo, neutralumo ir profesionalumo principais.“

Taigi pagal Valstybės kontrolės įstatymo 2 straipsnio (2014 m. lapkričio 6 d. redakcija) 4 dalyje, 3 straipsnio 1 dalyje, 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą Valstybės kontrolė yra Seimui atskaitinga aukščiausioji valstybinio audito institucija, atliekanti valstybinį auditą ir biudžeto politikos kontrolę, kurios veikla yra grindžiama nepriklausomumo, teisėtumo, viešumo, neutralumo ir profesionalumo principais.

14.1.2. Pagal Valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio „Valstybės kontrolės kompetencija“ 1 dalį Valstybės kontrolė, prižiūradama, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas, audituoja, be kita ko, valstybės biudžeto vykdymą (1 punktas), valstybės piniginių išteklių naudojimą (2 punktas), valstybės turto valdymą, naudojimą ir disponavimą juo (3 punktas).

14.1.2.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Valstybės kontrolės įstatymo 2 straipsnio (2014 m. lapkričio 6 d. redakcija) 8 dalį valstybinis auditas – auditas, atliekamas Valstybės kontrolės audituojamuose subjektuose pagal valstybinio audito reikalavimus. Vadovaujantis Valstybės kontrolės įstatymo 13 straipsnio „Valstybinio audito tipai“ (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija) 1 dalimi, Valstybės kontrolės atliekamas valstybinis auditas apima finansinį (teisėtumo) ir veiklos auditą.

Šie audito tipai apibrėžti Valstybės kontrolės įstatymo 2 straipsnyje (2014 m. lapkričio 6 d. redakcija):

– finansinis (teisėtumo) auditas – audituojamo subjekto finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių, metinių konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių, nacionalinio ataskaitų rinkinio ir (ar)

kitų ataskaitų duomenų, taip pat valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams vertinimas ir nepriklausomos nuomonės pareiškimas (3 dalis);

– veiklos auditas – audituojamo subjekto viešojo ir vidaus administravimo veiklos įvertinimas ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu (9 dalis).

14.1.2.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad valstybinio audito subjektai yra, be kita ko, valstybė, valstybės įstaigos ir institucijos, įmonės ir kiti juridiniai asmenys, kuriems valstybės ar savivaldybės institucija suteikė lėšų arba perdavė turto (Valstybės kontrolės įstatymo 14 straipsnio 2 dalies (2013 m. gruodžio 3 d. redakcija) 1, 5 punktai).

Kaip minėta, pagal LRT įstatymo 2 straipsnio 1 dalį LRT yra valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji įstaiga; pagal LRT įstatymo 15 straipsnio (su 2014 m. gegužės 8 d. pakeitimu) 1, 3 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą LRT yra finansuojamas *inter alia* iš valstybės biudžeto asignavimų, nurodomų valstybės biudžete atskira eilute.

Atsižvelgiant į tai, *inter alia* pagal Valstybės kontrolės įstatymo 14 straipsnio 2 dalies (2013 m. gruodžio 3 d. redakcija) 5 punktą LRT yra valstybinio audito subjektas, kuris gali būti audituojamas Valstybės kontrolės, jai prižiūrint, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas; pagal Valstybės kontrolės įstatyme, *inter alia* jo 2 straipsnio (2014 m. lapkričio 6 d. redakcija) 4 dalyje, 9 straipsnio 1 dalies 1–3 punktuose, nustatytą teisinį reguliavimą Valstybės kontrolė turi įgaliojimus atlikti LRT valstybinį auditą – jo finansinį (teisėtumo) ir veiklos auditą.

14.1.2.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad Valstybės kontrolė, siekdama efektyviai atlikti savo funkcijas, nustato valstybinio audito mastą; Valstybės kontrolė valstybinio audito mastą kasmet nustato valstybinio audito programose (Valstybės kontrolės įstatymo 14 straipsnio 1 dalis (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija)).

Pagal Valstybės kontrolės įstatymo 14 straipsnio 5 dalį (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) Seimas nutarimu taip pat gali pavesti Valstybės kontrolei atlikti valstybinį auditą pagal jos kompetenciją.

Taigi pagal Valstybės kontrolės įstatymo 14 straipsnio 1 dalies (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija), 5 dalies (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) nuostatas konkretaus subjekto, *inter alia* LRT, valstybinis auditas (finansinis (teisėtumo) ir (ar) veiklos auditas) gali būti atliekamas jo poreikį nustačius pačiai Valstybės kontrolei arba Seimo iniciatyva – Seimui nutarimu pavedus Valstybės kontrolei atlikti konkretaus subjekto, *inter alia* LRT, valstybinį auditą.

14.1.2.4. Paminėtina, kad pagal Valstybės kontrolės įstatymo 13 straipsnio (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija) 2 dalį valstybinis auditas atliekamas pagal valstybės kontrolieriaus patvirtintus Valstybinio audito reikalavimus.

Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos valstybės kontrolierius 2002 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-26 „Dėl valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“ patvirtino Valstybinio audito reikalavimus, kurie nauja redakcija išdėstyti valstybės kontrolieriaus 2012 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. V-171 „Dėl valstybės kontrolieriaus 2002 m. vasario 21 d. įsakymo Nr. V-26 „Dėl valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“.

Valstybinio audito reikalavimuose (2012 m. birželio 28 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais), be kita ko, detalizuojami Valstybės kontrolės atliekamo finansinio (teisėtumo) ir veiklos audito tikslai. Juose, be kita ko, nustatyta, kad:

– finansinio (teisėtumo) audito tikslas yra įvertinti audituojamo subjekto metinius (konsoliduotųjų) finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinius, nacionalinį ataskaitų rinkinį ir pareikšti nepriklausomą nuomonę, ar jie parodo tikrą ir teisingą vaizdą arba yra parengti pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką, taip pat įvertinti audituojamo subjekto lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumą ir jų naudojimą įstatymų nustatytiems tikslams ir pareikšti nepriklausomą nuomonę (16 punktas);

– veiklos audito tikslas yra įvertinti audituojamo subjekto viešąjį ir vidaus administravimą ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu (50 punktas); ekonomiškumas suprantamas kaip minimalus išteklių panaudojimas išlaikant produkto ir (ar) teikiamų paslaugų kokybę (51 punktas (2017 m. birželio 20 d. redakcija)); efektyvumas suprantamas kaip geriausias naudojamų išteklių ir gaunamo produkto (paslaugos) (kiekio, kokybės ir laiko požiūriu) santykis (52 punktas (2017 m. birželio 20 d. redakcija)); rezultatyvumas suprantamas kaip tikslų pasiekimo lygis (53 punktas (2017 m. birželio 20 d. redakcija)); konkrečiam auditui gali būti nustatomas tikslas įvertinti audituojamo subjekto veiklą vienu ar daugiau požiūrių (54 punktas); audito objektas yra audituojamo (-ų) subjekto (-ų) veikla ar atskiros jos dalys (programa, paslaugos ir pan.), tam tikros viešojo sektoriaus srities (sistemos) valdymas ir pan. (57 punktas (2017 m. birželio 20 d. redakcija)).

14.2. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu apibendrinant Valstybės kontrolės įstatyme, *inter alia* jo 2 straipsnio (2014 m. lapkričio 6 d. redakcija) 4 dalyje, 3 straipsnio 1 dalyje, 5 straipsnio 2 dalyje, 9 straipsnio 1 dalyje, 14 straipsnio 1 dalyje (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija), 5 dalyje (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija), įtvirtintą teisinę reguliavimą pažymėtina, kad Valstybės kontrolė, Seimui atskaitinga aukščiausioji valstybinio audito institucija, turi įgaliojimus savo iniciatyva arba Seimo pavedimu atlikti LRT valstybinį auditą – finansinį (teisėtumo) auditą, t. y. LRT lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams vertinimą, ir veiklos auditą, t. y. LRT viešojo ir vidaus administravimo veiklos vertinimą ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu; pažymėtina, kad Valstybės kontrolės įgaliojimai, *inter alia* atliekant LRT valstybinį auditą, turi būti

įgyvendinami vadovaujantis nepriklausomumo, teisėtumo, viešumo, neutralumo ir profesionalumo principais.

14.3. Šiame kontekste paminėtina, kad, pagal Valstybės kontrolės įstatymo 12 straipsnio (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija) 1 dalį, atliekantys valstybinį auditą Valstybės kontrolės pareigūnai turi teisę, be kita ko, pasitelkti atitinkamų sričių specialistus ir audito įstaigas, kai atliekamas specifinių sričių auditas.

VI

Europiniai standartai, susiję su visuomeninio transliuotojo nepriklausomumu, jo veiklos reguliavimu

15. Nagrinėjant šią konstitucinės justicijos bylą paminėtinos aktualios Europos Sąjungos teisės aktų ir Europos Tarybos institucijų priimtų dokumentų nuostatos.

16. Pažymėtina, kad Europos Sąjungoje (toliau – ir ES) pripažįstama ypatinga saviraiškos laisvės viešojoje srityje svarba. Kaip pažymima Europos Parlamento 2013 m. gegužės 21 d. rezoliucijoje „ES chartija. Žiniasklaidos laisvės ES standartų nustatymas“ (toliau – Rezoliucija), saviraiškos laisvė viešojoje srityje yra sudedamoji demokratijos ir teisinės valstybės dalis ir ji labai susijusi su jų egzistavimu ir išlikimu (preambulės B punktas); valstybės narės ir ES turi gerbti, užtikrinti, saugoti ir remti pagrindinę saviraiškos ir informacijos laisvę, žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, nekelti grėsmės žiniasklaidos laisvei (1 punktas).

16.1. Šiame kontekste specifinis ir išskirtinis vaidmuo tenka visuomeninės žiniasklaidos priemonėms (pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Protokolą (Nr. 29) „Dėl valstybių narių visuomeninės transliacijos sistemos“ (toliau – Protokolas Nr. 29), taip pat pagal Rezoliucijos 10 punktą, pagal Komisijos Komunikato dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuomeninio transliavimo paslaugoms (toliau – Komunikatas) 9–10 punktus ir kt.). Protokole Nr. 29 ES įsipareigojo įgyvendinti valstybėse narėse visuomeninio transliavimo sistemą, pripažindama, kad ji yra tiesiogiai susijusi su kiekvienos visuomenės demokratiniiais, socialiniais ir kultūriniais poreikiais bei su poreikiu išlaikyti žiniasklaidos pliuralizmą (Protokolas Nr. 29, Rezoliucijos 11 punktas). ES turi būti užtikrinama būtent dvejopa sistema, pagal kurią atitinkamas vaidmuo tenka privačios ir visuomeninės žiniasklaidos priemonėms (Rezoliucijos 8 punktas), *inter alia* turi būti užtikrinama išskirtinė ES audiovizualinė aplinka, pagrįsta tikra visuomeninių ir komercinių transliuotojų pusiausvyra (Europos Parlamento 2010 m. lapkričio 25 d. rezoliucijos „Visuomeninio transliavimo paslaugos skaitmeninėje eroje. Dvejopos sistemos ateitis“ (toliau – rezoliucija „Visuomeninio transliavimo paslaugos skaitmeninėje eroje. Dvejopos sistemos ateitis“) preambulės E punktas).

16.2. Pažymėtina, kad daugelyje ES teisės aktų, kitų dokumentų pripažįstama visuomeninio transliuotojo veiklos finansavimo, jo nepriklausomumo užtikrinimo svarba, kaip antai:

– pripažįstama, kad ypač svarbu užtikrinti visuomeninio transliavimo nepriklausomumo apsaugos priemones, laikantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnyje ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 10 straipsnyje įtvirtinto bendro žodžio laisvės principo, kuris yra bendrasis teisės principas ir kurio laikymąsi užtikrina Europos teismai (Komunikato 10 punktas);

– pabrėžiama, kad europinių standartų, susijusių su žodžio laisve, žiniasklaidos pliuralizmu ir nepriklausomumu bei visuomeninės žiniasklaidos uždaviniais ir finansavimu, laikymasis turėtų būti visų valstybių narių prioritetas (rezoliucijos „Visuomeninio transliavimo paslaugos skaitmeninėje eroje. Dvejetainės sistemos ateitis“ preambulės U punktas);

– primenama būtinybė atsižvelgti į Europos Tarybos rekomendacijas ir deklaracijas, kurioms pritarė visos ES valstybės narės ir kuriose nustatyti europiniai standartai, susiję su žodžio ir spaudos laisve, žiniasklaidos pliuralizmu ir nepriklausomumu, organizacine struktūra, uždaviniais ir finansavimu, ypač informacinėje visuomenėje, taip užtikrinant visuomeninio transliavimo paslaugų patikimumą (rezoliucijos „Visuomeninio transliavimo paslaugos skaitmeninėje eroje. Dvejetainės sistemos ateitis“ 17 punktas).

16.3. Taigi pagal nurodytas ES teisės aktų nuostatas saviraiškos ir informacijos laisvė, žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas ES užtikrinami, be kita ko, suteikiant ypatingą vaidmenį visuomeninei žiniasklaidai, *inter alia* visuomeniniams transliuotojams, todėl ES valstybės narės turėtų imtis priemonių *inter alia* visuomeninių transliuotojų nepriklausomumui užtikrinti; tai atlikdamos jos privalo atsižvelgti į Europos Tarybos priimtuose dokumentuose atskleistus aktualius europinius standartus.

17. Iš Europos Tarybos dokumentų šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pirmiausia paminėtina Konvencija, kurios 10 straipsnyje nustatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Šis straipsnis netrukdo valstybėms licencijuoti radijo, televizijos ar kino įstaigų.

2. Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.“

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualios kai kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudencijos nuostatos, susijusios su šiame Konvencijos straipsnyje

garantuojamos saviraiškos laisvės įgyvendinimo principais.

17.1. Kaip ne kartą yra pabrėžta EŽTT jurisprudencijoje, demokratija be pliuralizmo negalima; demokratijos klestėjimo pagrindas yra saviraiškos laisvė (pvz., 2009 m. rugsėjo 17 d. sprendimo byloje *Manole ir kiti prieš Moldovą*, peticijos Nr. 13936/02, 95 punktas, 1998 m. gegužės 25 d. sprendimo byloje *Socialistų partija ir kiti prieš Turkiją*, peticijos Nr. 21237/93, 41 punktas), ji yra ir vienas esminių demokratiškos visuomenės pagrindų ir viena svarbiausių jos pažangos sąlygų (pvz., 1986 m. liepos 8 d. sprendimo byloje *Lingens prieš Austriją*, peticijos Nr. 9815/82, 41 punktas).

Šiame kontekste ypatingas vaidmuo tenka audiovizualinei žiniasklaidai, kuri dėl savo galimybių perduoti žinias vaizdais poveikį daro greičiau ir veiksmingiau nei spauda (pvz., EŽTT Didžiosios kolegijos 1994 m. rugsėjo 23 d. sprendimo byloje *Jersild prieš Daniją*, peticijos Nr. 15890/89, 31 punktas). Todėl, kaip pabrėžė EŽTT, atskleisdamas, be kita ko, saviraiškos laisvės turinį, tokiam jautriame sektoriuje kaip audiovizualinė žiniasklaida valstybė turi ne tik pareigą nesikišti, – atitinkamą negatyvią pareigą, – bet ir pozityvią pareigą įtvirtinti reikiamą teisinę ir administracinę sistemą, kuri užtikrintų veiksmingą pliuralizmą (EŽTT Didžiosios kolegijos 2012 m. birželio 7 d. sprendimo byloje *Centro Europa 7 S.r.l. ir Di Stefano prieš Italiją*, peticijos Nr. 38433/09, 134 punktas).

17.2. Atskleisdamas saviraiškos laisvės turinį valstybei nusprendus sukurti visuomeninio transliavimo sistemą, EŽTT pabrėžė, be kita ko, būtinybę nacionalinėje teisėje sudaryti prielaidas ir taikant tą sistemą užtikrinti pliuralistines visuomeninio transliavimo paslaugas, įskaitant nešališkų, nepriklausomų ir visapusiškų žinių, informacijos ir komentarų sklaidą, galimybę viešose diskusijose išreikšti plataus spektro pažiūras ir nuomones (sprendimo byloje *Manole ir kiti prieš Moldovą* 101 punktas). Šiame kontekste atskleisdamas *inter alia* visuomeninio transliuotojo vaidmenį, EŽTT atsižvelgė ir į Europos Tarybos Ministrų Komiteto dokumentuose atskleistus visuomeninio transliavimo standartus, *inter alia* į standartus, įtvirtintus 1994 m. gruodžio 7–8 d. vykusioje Europos Tarybos Ministrų Komiteto ketvirtojoje konferencijoje, skirtoje žiniasklaidos politikai, priimtoje Rezoliucijoje Nr. 1 „Visuomeninio transliavimo paslaugų ateitis“, Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1996 m. rugsėjo 11 d. priimtoje rekomendacijoje Nr. R (96)10 „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo“, Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2012 m. vasario 15 d. priimtoje deklaracijoje „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“ (sprendimo byloje *Manole ir kiti prieš Moldovą* 51, 52, 54, 102 punktai).

18. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualios kai kurių Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimtų dokumentų nuostatos.

18.1. Europos Tarybos Ministrų Komitetas 1994 m. gruodžio 7–8 d. vykusioje ketvirtojoje konferencijoje, skirtoje žiniasklaidos politikai, priėmė, be kita ko, Rezoliuciją Nr. 1 „Visuomeninio

transliavimo paslaugų ateitis“ (angl. *The future of public service broadcasting*) (toliau – rezoliucija „Visuomeninio transliavimo paslaugų ateitis“).

Rezoliucija „Visuomeninio transliavimo paslaugų ateitis“ priimta *inter alia* pripažįstant, kad visuomeniniu transliavimu – tiek per radiją, tiek per televiziją – yra remiamos vertybės, sudarančios pagrindinių demokratinės visuomenės politinių, teisinių ir socialinių struktūrų pamatą, ypač pagarba žmogaus teisėms, kultūra ir politinis pliuralizmas.

Rezoliucijoje „Visuomeninio transliavimo paslaugų ateitis“ pažymėta, kad dalyvaujančios valstybės prisiima įsipareigojimą užtikrinti visuomeninių transliuotojų nepriklausomumą nuo politinio ir ekonominio kišimosi. Šiame kontekste ypač svarbu, kad tik visuomeniniai transliuotojai būtų atsakingi už savo kasdienį valdymą ir kad tik jiems priklausytų redakcinė atsakomybė už programą (jos planą ir turinį). Rezoliucijoje „Visuomeninio transliavimo paslaugų ateitis“ pabrėžta, kad būtina tinkamomis priemonėmis užtikrinti visuomeninių transliuotojų kontrolę ir atskaitomybę, ypač dėl to, kaip jie įgyvendina savo misiją ir naudoja jiems suteiktus išteklius. Visuomeniniai transliuotojai turi būti tiesiogiai atskaitingi visuomenei, be kita ko, turi reguliariai skelbti informaciją apie savo veiklą ir sudaryti prielaidas žiūrovams ir klausytojams pateikti komentarus apie tai, kaip visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją.

Taigi rezoliucijoje „Visuomeninio transliavimo paslaugų ateitis“ pabrėžtas ypatingas visuomeninių transliuotojų vaidmuo demokratinėje visuomenėje, taip pat pripažinta būtinybė užtikrinti reikiamą jų nepriklausomumą ir atskaitingumą visuomenei.

18.2. Europos Tarybos Ministrų Komitetas 1996 m. rugsėjo 11 d. priėmė rekomendaciją Nr. R (96)10 „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo“ (angl. *On the guarantee of the independence of public service broadcasting*) (toliau – rekomendacija „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo“).

Ši rekomendacija priimta atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad visuomeninis transliavimas yra esminis elementas tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmeniu užtikrinant visiems prieinamą pliuralistinę komunikaciją, taip pat į tai, kad visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumas turi būti eksplicitiškai užtikrintas nacionaliniu lygmeniu teisiškai reguliuojant visus visuomeninio transliuotojo veiklos aspektus. Šioje rekomendacijoje Europos Tarybos Ministrų Komitetas *inter alia* rekomendavo valstybėms narėms savo įstatymuose ar kituose teisės aktuose, reguliuojančiuose visuomeninių transliuotojų veiklą, įtvirtinti nuostatas, užtikrinančias jų nepriklausomumą, atsižvelgiant į kartu su šia rekomendacija patvirtintas gaires.

18.2.1. Pagal rekomendacijos „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo“ priedo – Visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo gairių (toliau – Gairės) nuostatas, kuriomis įtvirtinti reikalavimai visuomeninio transliuotojo veiklos teisiniam reguliavimui:

– teisiniu reguliavimu turi būti aiškiai įtvirtinti visuomeninių transliuotojų redakcinis nepriklausomumas ir institucinis autonomiškumas, taip pat turi būti aiškiai reguliuojami klausimai, susiję su jų atsakomybe ir priežiūra; jų transliavimo veiklai negali būti taikoma cenzūra, taip pat negalima jokia išorinė visuomeninio transliavimo veiklos *a priori* kontrolė (išskyrus įstatyme numatytus išimtinis atvejus) (I skyrius „Bendrosios nuostatos“);

– juo turi būti aiškiai ir tiksliai nustatyta visuomeninių transliuotojų veiklą prižiūrinčių institucijų kompetencija; šios institucijos negali vykdyti su transliavimu susijusios *a priori* kontrolės (III skyriaus „Visuomeninius transliuotojus prižiūrinčios institucijos“ 1 dalis „Kompetencijos“);

– taisyklės, reguliuojančios visuomeninių transliuotojų veiklą prižiūrinčių institucijų statusą, turi būti nustatytos tokios, kad nebūtų sudaryta prielaidų kištis į šių institucijų veiklą (tai apima tiek politinį, tiek bet kokią kitą kišimąsi); todėl šiose taisyklėse turėtų būti numatyta, be kita ko, kad prižiūrinčių institucijų nariai skiriami atvirai ir pliuralistiniu būdu, jie bendrai turi atstovauti visos visuomenės interesams, negali gauti jokių nurodymų iš kitų institucijų ar asmenų, išskyrus juos paskyrusiuosius, negali būti susiję (tiesiogiai ar netiesiogiai vykdyti funkcijas, gauti mokėjimus ar būti kitaip suinteresuoti) su žiniasklaida ar su sektoriais, kurie yra su ja susiję (III skyriaus „Visuomeninius transliuotojus prižiūrinčios institucijos“ 2 dalis „Statusas“).

18.2.2. Atskleidžiant Gairėse suformuluotų principų turinį svarbios yra ir jose įtvirtintus principus detalizuojančio aiškinamojo memorandumo nuostatos. Paminėtinos šios nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje aktualios jo nuostatos:

– pagal Gairės visuomeninių transliuotojų redakcinio nepriklausomumo ir institucinio autonomiškumo principai turi būti eksplicitiškai įtvirtinti šių subjektų veiklą reguliuojančiose teisės aktų nuostatose; redakcinis nepriklausomumas reiškia visuomeninių transliuotojų teisę laisvai ir be išorinio įsikišimo, laikantis įstatyme ar tam tikrose taisyklėse nustatytų ribų (tam, kad būtų užtikrintos teisės ir teisėti interesai), nusistatyti savo programų turinį, laiką, jose dalyvaujančius asmenis ir kt. (9 punktas); redakcinis nepriklausomumas reiškia, kad jokie išoriniai subjektai (vieši ar privatūs) negali kištis į visuomeninio transliuotojo kasdienę veiklą (10 punktas); redakcinis nepriklausomumas yra neatsiejamai susijęs su visuomeninių transliuotojų instituciniu autonomiškumu, t. y. jų teise laisvai organizuoti ir administruoti savo veiklą, laikantis įstatyme ar tam tikrose taisyklėse (ypač taisyklėse, susijusiose su jų valdymu ir priežiūros institucijomis) nustatytų ribų; tačiau tai nereiškia, kad visuomeninių transliuotojų struktūra ir veikimo tvarka negali būti valdžios institucijų peržiūrimos (pavyzdžiui, siekiant racionalizuoti jų veiklą), jeigu tai suderinama su kitais principais (11 punktas); įvairios su institucinio autonomiškumo principu susijusios sritys yra viena nuo kitos neatskiriamos ir sudaro visumą; priešingu atveju, netiesiogiai kišantis į visuomeninių transliuotojų veiklą, jų institucinis autonomiškumas ir redakcinis

nepriklausomumas galėtų tapti neveiksmingi; taigi praktikoje galėtų iškilti grėsmė visuomeninių transliuotojų laisvei sudaryti jų programas (ir laisvei parengti ir transliuoti savo programas), net ir aiškiai įtvirtinus šią laisvę visuomeninių transliuotojų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, nebent tokiuose teisės aktuose taip pat būtų įtvirtinti jų savarankiško finansų valdymo principai ir jiems būtų suteikta teisė veikti (13 punktas);

– visuomeninių transliuotojų redakcinis nepriklausomumas ir institucinis autonomiškumas nereiškia, kad jie neturi atsakyti už tai, kaip įgyvendina savo misiją ir naudoja tam tikslui skirtus išteklius; todėl jų valdybos (kurios yra atsakingos tik už kasdienę visuomeninių transliuotojų veiklą) už savo funkcijų įgyvendinimą yra atsakingos jų pačių priežiūrą atliekančioms institucijoms (14 punktas); be vidaus priežiūros, visuomeniniai transliuotojai taip pat turi atsakyti teismuose (ypač už įvairius transliuojant programas padarytus teisių pažeidimus), be to, tam tikromis aplinkybėmis už savo veiklos įgyvendinimą jie gali būti atskaitingi ir išorės subjektams, jei tai yra nepriklausomos institucijos (pavyzdžiui, transliavimo sektoriaus priežiūrą įgyvendinančioms institucijoms); atitinkamai ir visuomeninio transliuotojo veiklos finansiniai aspektai, kiek tai susiję su suteiktais viešaisiais finansais, gali būti prižiūrimi specialių institucijų ar teismų (15 punktas); visuomeninių transliuotojų atskaitomybė privalo būti aiškiai apibrėžta jų veiklą reguliuojančiuose teisės aktuose (16 punktas); visuomeninių transliuotojų atsakomybės už transliuojamų programų turinį pagrindas yra Konvencijos 10 straipsnis (17 punktas); visuomeniniai transliuotojai taip pat turi būti tiesiogiai atskaitingi visuomenei (18 punktas);

– visuomeninių transliuotojų veiklos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų aiškiai ir tiksliai apibrėžta juos prižiūrinčių institucijų kompetencija (32 punktas); galimos įvairaus pobūdžio visuomeninių transliuotojų veiklą prižiūrinčios institucijos: išorės (parlamentinės komisijos, transliavimo sektorių reguliuojančios įstaigos), vidaus (visuomeninio transliuotojo priežiūros taryba) ar jų derinys; jų faktinė sudėtis ir sudarymo tvarka taip pat gali būti įvairios, tačiau visais atvejais visuomeninių transliuotojų veiklą prižiūrinčių institucijų statusą reglamentuojančios taisyklės turi sudaryti prielaidas išvengti politinio ar kitokio kišimosi į jų veiklą (37 punktas); visuomeninių transliuotojų veiklą prižiūrinčių institucijų nariai turi būti skiriami skaidriai, pluralistiniu būdu, jose turi būti įvairių visuomenės grupių atstovų (38, 39 punktai).

18.2.3. Taigi pagal rekomendaciją „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo“, Gaires ir aiškinamąjį memorandumą visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas, reiškiantis *inter alia* jo redakcinį nepriklausomumą ir institucinį autonomiškumą, turi būti užtikrinamas ir teisiškai reguliuojant visus visuomeninio transliuotojo veiklos aspektus, įskaitant jo atsakomybę ir priežiūrą, prižiūrinčių institucijų kompetenciją; tačiau tai nereiškia draudimo valdžios institucijoms atlikti visuomeninio transliuotojo struktūros ar veikimo tvarkos peržiūrą, jeigu laikomasi kitų principų, taip pat nereiškia, kad visuomeninis

transliuotojas neprivalo atsakyti už tai, kaip įgyvendina savo misiją ir naudoja jai įgyvendinti suteiktus išteklius; tokia visuomeninių transliuotojų atsakomybė apima *inter alia* jų vidinę atsakomybę (atsakomybę priežiūrą atliekančioms jų pačių institucijoms) ir išorinę atsakomybę nepriklausomiems išoriniams subjektams, atskaitingumą visuomenei; visuomeninių transliuotojų veiklos priežiūros tvarka turi būti nustatyta tokia, kad būtų aiškiai apibrėžta juos prižiūrinčių institucijų kompetencija ir užtikrintas visuomeninių transliuotojų nepriklausomumas, *inter alia* sudarytos prielaidos išvengti politinio ar kitokio kišimosi į jų veiklą.

18.3. Europos Tarybos Ministrų Komitetas 2006 m. rugsėjo 27 d. priėmė deklaraciją „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo valstybėse narėse“ (angl. *On the guarantee of independence of public service broadcasting in the member states*) (toliau – deklaracija „Dėl visuomeninio transliavimo paslaugų nepriklausomumo užtikrinimo valstybėse narėse“), kurioje, be kita ko, dar kartą paragino valstybes nares imtis būtinų teisinių, politinių, finansinių, techninių ir kitų priemonių, kad būtų užtikrintas tikras visuomeninių transliuotojų redakcinis nepriklausomumas ir jų institucinis autonomiškumas, būtų išvengta bet kokio politinio ar ekonominio kišimosi į jų veiklą rizikos.

Minėtos deklaracijos priede, be kita ko, apžvelgiant tuometinę visuomeninio transliavimo nepriklausomumo užtikrinimo valstybėse narėse padėtį visuomeninių transliuotojų atvirumo, skaidrumo ir atskaitomybės požiūriu, pažymima, kad daugelyje valstybių narių jie yra palyginti atviri ir skaidrūs. Daugelis visuomeninių transliuotojų nuolat viešai skelbia informaciją apie savo veiklą, kai kurie jų, kaip reikalaujama teisės aktuose, privalo kasmet skelbti veiklos ataskaitą arba pateikti tokią ataskaitą parlamentui; taip užtikrinama pageidaujama visuomeninė kontrolė. Vis dėlto kai kuriais atvejais nėra užtikrinamas pakankamas visuomeninio transliuotojo atvirumas, skaidrumas ir atskaitomybė visuomenei (plačiąja prasme) dėl to, kaip jis įgyvendina savo misiją ir naudoja jam prieinamus viešuosius išteklius. Be to, nepaisant nustatytos visuomeninio transliuotojo pareigos nacionaliniam parlamentui pateikti metinę savo veiklos ataskaitą, tokia ataskaita retai yra atidžiai svarstoma ir dėl jos retai vyksta tikros diskusijos.

Taigi, pagal deklaraciją „Dėl visuomeninio transliavimo nepriklausomumo užtikrinimo valstybėse narėse“ ir jos priedą, užtikrinant visuomeninio transliuotojo redakcinį nepriklausomumą ir institucinį autonomiškumą kartu turi būti užtikrintas tikras, o ne menamas jo atvirumas, skaidrumas ir atskaitomybė visuomenei. Viena iš galimų tikro, o ne menamo visuomeninio transliuotojo atvirumo, skaidrumo ir atskaitomybės visuomenei užtikrinimo priemonių yra jo metinės veiklos ataskaitos teikimas svarstyti parlamentui, kuris turi nuodugniai ir išsamiai ją apsvarstyti.

18.4. Europos Tarybos Ministrų Komitetas 2012 m. vasario 15 d. priėmė deklaraciją „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“ (angl. *On public service media governance*) (toliau –

deklaracija „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“), kurioje, be kita ko, pabrėžė visuomeninės žiniasklaidos pareigą puoselėti demokratines vertybes ir skatinti jų įvairovę, pakartojo valstybių narių įsipareigojimą remti visuomeninės žiniasklaidos misiją, redakcinį nepriklausomumą ir institucinį autonomiškumą, paragino užmegzti įvairių lygių dialogą su visomis suinteresuotomis šalimis, įskaitant visuomenę plačiąja prasme.

18.5. Kartu su deklaracija „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“ Europos Tarybos Ministrų Komitetas 2012 m. vasario 15 d. priėmė rekomendaciją Nr. CM/Rec(2012)1 „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“ (toliau – rekomendacija „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“).

Ši rekomendacija priimta atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad visuomeninė žiniasklaida turi veikti ir vystytis tvarioje valdymo sistemoje, kurioje būtų užtikrinta būtinas redakcinis nepriklausomumas ir viešoji atskaitomybė. Ja Europos Tarybos Ministrų Komitetas rekomendavo valstybėms narėms, be kita ko, toliau stiprinti ir, esant būtinybei, gerinti atitinkamą teisinę ir finansinę aplinką užtikrinant visuomeninės žiniasklaidos nepriklausomumą ir tvarią plėtrą.

18.5.1. Paminėtinos šios nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje aktualios prie rekomendacijos „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“ pridėtų Pagrindinių visuomeninės žiniasklaidos valdymo principų (toliau – Pagrindiniai principai) nuostatos:

- tinkamo nepriklausomumo nuo valstybės lygmens užtikrinimas yra vienas iš iššūkių, su kuriais Europoje susiduria visuomeninė žiniasklaida (1 punktas); pagrindinis visuomeninės žiniasklaidos prioritetas turi būti užtikrinti, be kita ko, tai, kad jos veikla būtų atspindimas ir laiduojamas redakcinis ir veiklos nepriklausomumas (2 punktas);

- itin svarbu, kad valstybės narės atliktų visuomeninės žiniasklaidos išorinio valdymo tvarkos peržiūrą ir, kur būtina, ją sustiprintų, kad būtų užtikrintas visuomeninės žiniasklaidos redakcinis ir veiklos nepriklausomumas, taip pat tinkamas jos finansavimas; kartu visuomeninės žiniasklaidos priemonės privalo pačios įvertinti savo vidinę valdymo tvarką (13 punktas);

- visuomeninės žiniasklaidos priemonės, imdamosi vertinti savo vidinę valdymo struktūrą, gali, be kita ko, atsižvelgti į tai, ar užtikrinami tokie principai kaip nepriklausomumas, atskaitingumas, efektyvus administravimas, skaidrumas ir atvirumas, taip pat reagavimas ir atsakomybė (17 punktas);

- nors nustatyti finansavimo metodą ir apimtį turi valstybė, finansavimo sistema turi būti tokia, kad negalėtų būti panaudota siekiant daryti įtaką turiniui ar sukelti grėsmę institucinei autonomijai (abiem atvejais būtų paneigiamas visuomeninės žiniasklaidos redakcinis nepriklausomumas) (26 punktas);

- visuomeninė žiniasklaida visais atvejais yra atskaitinga visuomenei; visuomenė šiuo požiūriu yra įvairūs subjektai: visuomenei atstovauja valstybė, *inter alia* per parlamentą, kitas

nepriklausomas reguliavimo ir priežiūros institucijas, visuomenė tiesiogiai yra ir žiūrovai bei piliečiai, jai taip pat atstovauja pilietinės visuomenės grupės ir kitos suinteresuotos bendruomenės (28 punktas); konkreti atskaitomybės forma kiekvienoje valstybėje skirsis (29 punktas); tačiau kiekviena atskaitomybės sistema turi būti tokia, kad ja būtų atsakoma į keturis klausimus: kam atskaitingos visuomeninės žiniasklaidos priemonės, už ką atskaitingos, kaip ir kada atsiskaito (30 punktas).

18.5.2. Taigi rekomendacijoje „Dėl visuomeninės žiniasklaidos valdymo“ ir Pagrindiniuose principuose pabrėžiama visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo nuo valstybės užtikrinimo svarba *inter alia* nustatant jo valdymo struktūrą, kuri, be kita ko, turi būti tokia, kad ja būtų užtikrinami *inter alia* atskaitingumas, efektyvus administravimas, skaidrumas ir atvirumas, atsakomybė, taip pat nustatant visuomeninio transliuotojo finansavimo sistemą; kartu pabrėžiama būtinybė užtikrinti visuomeninio transliuotojo atskaitingumą visuomenei.

19. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos ir Europos komisijos „Demokratija per teisę“ (toliau – Venecijos komisija), veikiančios kaip Europos Tarybos patariamoji institucija konstitucionalizmo klausimais, priimtų dokumentų, aktualių nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje, nuostatos.

Venecijos komisija, atskleisdama *inter alia* visuomeninio transliuotojo statuso ypatumus, yra konstatavusi:

- visuomeninis transliavimas yra viešoji paslauga, kurios teikėjai turi tam tikrus įsipareigojimus (kaip antai užtikrinti savo paslaugų visuotinumą, transliuoti įvairias kokybiškas programas), o mainais už tai jiems suteikiama tam tikra privilegijuota prieiga prie išteklių ir įrenginių; visuomeninis transliavimas turi būti apsaugotas nuo valstybės suvaržymų ir, kita vertus, jam turi būti suteikta autonomija ir nepriklausomumas nuo rinkos; visuomeninio transliavimo paslaugos turinio ir prieinamumo požiūriais paprastai yra visuotinės, jas teikiant užtikrinamas redakcinis nepriklausomumas ir nešališkumas, joms nustatomi tam tikri kokybės kriterijai, jos teikiamos užtikrinant visų visuomenės grupių poreikius, joms būdinga viešoji atskaitomybė (Venecijos komisijos 2005 m. birželio 10–11 d. 63-iojoje plenarinėje sesijoje priimta nuomonė dėl tam tikrų Italijos įstatymų atitikties Europos Tarybos standartams saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos pliuralizmo srityje);

- nėra bendro europinio visuomeninės žiniasklaidos sektoriaus valdymo modelio (Venecijos komisijos 2015 m. birželio 19–20 d. 103-iojoje plenarinėje sesijoje priimta nuomonė dėl Vengrijos žiniasklaidos teisinio reguliavimo);

- vienas pagrindinių visuomeninio transliavimo paslaugų ypatumų yra tai, kad jos turi būti teikiamos nepriklausomai nuo tų subjektų, kurie turi ekonominę ir politinę galią (Venecijos komisijos 2005 m. birželio 10–11 d. 63-iojoje plenarinėje sesijoje priimta nuomonė dėl tam tikrų

Italijos įstatymų atitikties Europos Tarybos standartams saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos pliuralizmo srityje).

VII

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

20. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnis tiek, kiek pagal jį sudaryta Seimo laikinoji tyrimo komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą.

21. Konstitucinis Teismas yra suformavęs plačią oficialiąją konstitucinę Seimo laikinųjų tyrimo komisijų doktriną.

21.1. Pagal Konstituciją tik Seimas yra Tautos atstovybė (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gegužės 13 d. nutarimai). Seimo, kaip Tautos atstovybės, konstitucinė prigimtis lemia ypatingą jo vietą valstybės valdžios institucijų sistemoje, funkcijas ir įgaliojimus, būtinus funkcijoms vykdyti (2004 m. gegužės 13 d., 2004 m. liepos 1 d., 2018 m. birželio 29 d. nutarimai).

Pažymėtina, kad pagal Konstituciją kiekvienas Seimo narys atstovauja visai Tautai (2001 m. sausio 25 d. nutarimas); pagal Konstituciją Seimo narys yra ne politinių partijų ar politinių organizacijų, visuomeninių organizacijų, kitų organizacijų, interesų grupių, teritorinių bendruomenių, savo apygardos rinkėjų atstovas Seime – jis atstovauja visai Tautai (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2017 m. gruodžio 22 d. išvada).

Paminėtina, kad Konstitucinis Teismas 2014 m. gegužės 27 d. nutarime konstatavo, jog Seimas savo prigimtimi ir esme yra politinė institucija, kurios sprendimuose atsispindi Seimo narių daugumos politinė valia ir kurios sprendimai grindžiami politiniais susitarimais bei kompromisais.

21.2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Seimas, įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus, vykdo klasikines demokratinės teisinės valstybės parlamento funkcijas: leidžia įstatymus (įstatymų leidybos funkcija), vykdo vykdomosios valdžios ir kitų valstybės institucijų (išskyrus teismus) parlamentinę kontrolę (kontrolės funkcija), steigia valstybės institucijas, skiria ir atleidžia jų vadovus ir kitus valstybės pareigūnus (steigiamoji funkcija), tvirtina valstybės biudžetą ir prižiūri, kaip jis vykdomas (biudžetinė funkcija), ir kt. (*inter alia* 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas, 2014 m. birželio 3 d. išvada, 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Minėtos Seimo, kaip demokratinės teisinės valstybės Tautos atstovybės, funkcijos yra konstitucinės vertybės; pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, kiti teisėkūros subjektai negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigiamos minėtos Seimo konstitucinės funkcijos arba būtų suvaržomos galimybės jas vykdyti, nes taip būtų kliudoma Seimui – Tautos atstovybei efektyviai veikti Tautos ir Lietuvos valstybės interesais (*inter alia* 2004 m. gegužės 13 d., 2010 m. gegužės 13 d. nutarimai, 2014 m. sausio 16 d. sprendimas).

21.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, jog Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte nustatyta, kad Seimas *inter alia* prižiūri, kaip vykdomas valstybės biudžetas. Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 13 d. nutarime konstatavo, jog ši Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostata yra sukonkretinta Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkte, kuriame *inter alia* nustatyta, kad Vyriausybė teikia Seimui biudžeto įvykdymo apyskaitą; taigi Seimas pagal Konstituciją turi įgaliojimus šią apyskaitą tvirtinti.

Pažymėtina, kad išimtinis įgaliojimas vykdyti valstybės biudžetą pagal Konstituciją turi Vyriausybė (94 straipsnio 4 punktas). Kaip pažymėta Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarime, Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostata, kad Vyriausybė vykdo valstybės biudžetą, reiškia, jog Vyriausybė turi pareigą užtikrinti, kad į valstybės biudžetą būtų surinktos nustatytos pajamos ir kad šios lėšos būtų pervestos valstybės biudžeto įstatyme nurodytiems subjektams. Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją Seimas vykdo parlamentinę Vyriausybės kontrolę (2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Taigi Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtintas Seimo įgaliojimas prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas, reiškia ne tik tai, kad Seimas pagal Konstitucijos 94 straipsnio 4 punktą tvirtina biudžeto įvykdymo apyskaitą, bet ir tai, kad Seimas prižiūri valstybės biudžeto vykdymą Konstitucijoje įtvirtintomis Vyriausybės parlamentinės kontrolės formomis.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Valstybės kontrolė yra ekonominės ir finansinės kontrolės institucija, prižiūrinti, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas; ji yra tiesiogiai atskaitinga Seimui, kuris atlieka jos parlamentinę kontrolę (1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas). Taigi Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtintas Seimo įgaliojimas prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas, reiškia ir tai, kad Seimas prižiūri valstybės biudžeto vykdymą Konstitucijoje įtvirtintomis Valstybės kontrolės parlamentinės kontrolės formomis.

Pažymėtina ir tai, kad vykdydamas Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtintą įgaliojimą prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas, Seimas, paisydamas Konstitucijos, *inter alia* joje įtvirtintų atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų, gali vykdyti ir įstatymais įsteigtų Seimui atskaitingų institucijų, kurios yra savarankiškos valstybės biudžeto asignavimų valdytojos, parlamentinę kontrolę.

21.4. Pažymėtina, kad Seimo konstitucinės funkcijos, Konstitucijoje įtvirtinti Seimo įgaliojimai suponuoja Seimo įgaliojimus kiekvienu atveju, kai iškyla būtinybė spręsti kurį nors Seimo konstitucinei kompetencijai priskirtą klausimą, siekti gauti išsamią, objektyvią informaciją, reikalingą atitinkamiems sprendimams priimti; Seimas prireikus gali pats atlikti tyrimą, kad būtų surinkta informacija apie tam tikrus valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, apie padėtį įvairiose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas; demokratiškus

teisinių valstybių parlamentų praktikoje parlamento galimybė imtis priemonių, kad būtų gauta minėta informacija, įgyvendinama ir panaudojant tokius institutus kaip parlamentų sudaromos laikinosios komisijos (kurioms pavedama atlikti tam tikrą tyrimą), parlamentiniai klausymai ir svarstymai ir pan. (2006 m. balandžio 4 d. nutarimas).

21.4.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 76 straipsnį Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas.

Konstitucinis Teismas, 2004 m. gegužės 13 d. nutarime atskleisdamas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 76 straipsnio, kylančius Seimo įgaliojimus nustatyti savo struktūrą, be kita ko, konstatavo, kad:

– Seimas, paisydamas Konstitucijos, turi teisę pats spręsti savo struktūrinių padalinių sudarymo, jų kompetencijos, darbo organizavimo klausimus; jokia kita valstybės valdžios institucija negali įsiterpti į šiuos Seimo konstitucinius įgaliojimus;

– Seimas turi konstitucinius įgaliojimus sudaryti *inter alia* tokius struktūrinius padalinius, kuriems pavedama ištirti arba išspręsti tik tam tikrą klausimą (ar klausimus) ir kurie ištyrę ar išsprendę šį klausimą (ar klausimus) baigia savo veiklą, t. y. laikinus struktūrinius padalinius; taigi turi ir diskreciją sudaryti tokius savo struktūrinius padalinius, kuriems būtų pavedama atlikti tyrimą, kad būtų surinkta informacija apie tam tikrus valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, apie padėtį įvairiose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas.

21.4.2. Kaip 2006 m. balandžio 4 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją negalima nustatyti kokio nors išsamaus (baigtinio) klausimų, kuriems ištirti Seimas gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, sąrašo: kadangi Seimas, kaip Tautos atstovybė ir įstatymų leidžiamosios valdžios institucija (vykdanti, kaip minėta, ne tik įstatymų leidybos, bet ir įvairias kitas funkcijas), gali leisti įstatymus ir kitus teisės aktus, reguliuojančius kuo įvairiausius visuomeninius santykius, jis iš esmės gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas kuo įvairiausiems valstybėje ir visuomenėje vykstantiems procesams ištirti.

21.4.2.1. Šiame kontekste pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas, pažymėjo, jog Konstitucija nesuponuoja tokios Seimo veiklos, kai Seimas visą įstatymų leidybai ir kitoms Seimo funkcijoms vykdyti reikalingą informaciją renka pats, nepasikliaudamas kitų valstybės institucijų pateikiama informacija, ir kai Seimo veikloje dominuoja laikinųjų tyrimo ar panašios paskirties komisijų sudarymas bei jų atliekami tyrimai; priešingai, Konstitucija suponuoja tokį Seimo laikinųjų tyrimo komisijų institutą ir tokį įstatymuose įtvirtintą šių komisijų sudarymo ir veiklos teisinį reguliavimą, kai Seimo laikinosios tyrimo komisijos yra sudaromos ne bet kokiems, o tik ypatingiems, t. y. valstybinės svarbos, klausimams ištirti; laikinųjų Seimo tyrimo komisijų įgaliojimai sietini su

Seimo konstitucine paskirtimi ir funkcijomis (2006 m. balandžio 4 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas 2006 m. lapkričio 21 d. sprendime pažymėjo ir tai, kad Konstitucija įtvirtina parlamentinę demokratiją; tačiau parlamentinė demokratija nėra „konvento valdymas“, ji nėra tokia sistema, kur parlamentas tiesiogiai organizuoja kitų valstybės ar savivaldybių institucijų darbą arba gali bet kada įsikišti į bet kurios viešąją valdžią įgyvendinančios valstybės ar savivaldybių institucijos (jų pareigūnų) veiklą; parlamentinė demokratija nėra ir tokia sistema, kurioje parlamentas, esant nors menkiausiai dingsčiai, gali kontroliuoti bet kokius tokių institucijų (jų pareigūnų) sprendimus, inicijuoti sankcijų taikymą atitinkamiems asmenims, juo labiau pats priimti sprendimus už atitinkamą kompetenciją turinčias valstybės ar savivaldybių institucijas (jų pareigūnus), t. y. priimti tokius sprendimus, kuriuos gali priimti tik atitinkamą kompetenciją turinčios valstybės institucijos (jų pareigūnai), pavyzdžiui, teismai, Valstybės kontrolė; kitoks Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių Seimo kontrolės funkciją (*inter alia* nuostatų, kuriomis yra grindžiama galimybė sudaryti Seimo laikinąsias tyrimo komisijas), interpretavimas neišvengiamai paneigtų konstitucinius atsakingo valdymo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, demokratijos principus, Konstitucijos preambulėje skelbiamą atviros, darnios, teisingos pilietinės visuomenės siekį, sudarytų prielaidas nestabilumui valdant valstybę, tvarkant viešuosius reikalus, taip pat prielaidas pažeisti asmens teises ir laisves, teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes.

21.4.2.2. Konstitucinis Teismas, 2004 m. gegužės 13 d. nutarime atskleisdamas iš Konstitucijos kylančius Seimo diskrecijos sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas ribojimus, konstatavo, kad pagal Konstituciją Seimas neturi įgaliojimų sudaryti tokių laikinųjų tyrimo komisijų, kurioms būtų pavedama:

– ištirti tokius dalykus, kurių pagal Konstituciją viešosios valdžios institucijos apskritai negali tirti (kaip antai žmogaus asmeninio ar šeimos gyvenimo aplinkybių, jeigu tokiu tyrimu galėtų būti konstituciškai nepagrįstai įsiterpta į Konstitucijos ginamą ir saugomą žmogaus privatų gyvenimą, pažeistas jo neliečiamumas ir pan.);

– ištirti dalykus, kuriuos tiriant būtų įsiterpiama į kitų viešąją valdžią vykdančių, taip pat kitų Konstitucijoje ir (arba) įstatymuose numatytų valstybės ir savivaldybių institucijų įgaliojimus; antai Seimo laikinoji tyrimo komisija negali perimti teismų konstitucinių įgaliojimų ar kaip nors kitaip įsiterpti į teismų konstitucinės kompetencijos įgyvendinimą, pati imti vykdyti teisingumo; Seimo laikinoji tyrimo komisija negali perimti prokurorų konstitucinių įgaliojimų ar kaip nors kitaip įsiterpti į prokurorų konstitucinės kompetencijos įgyvendinimą.

Taigi, kaip 2006 m. lapkričio 21 d. sprendime pažymėjo Konstitucinis Teismas, Konstitucijos nuostatos suponuoja galimybę įstatymu nustatyti plačius Seimo laikinųjų tyrimo

komisijų įgaliojimus, bet kartu įtvirtina tam tikras Seimo laikinųjų tyrimo komisijų tiriamosios veiklos ribas, kurių įstatymais ar kitais teisės aktais negalima praplėsti. Konstitucinis Teismas minėtame sprendime pabrėžė, kad Konstitucija įsakmiai reikalauja tokio teisinio – pirmiausia įstatymų nustatyto – reguliavimo, kad, viena vertus, būtų užtikrinta Seimo laikinųjų tyrimo komisijų, kurioms Seimas – Tautos atstovybė paveda atlikti tyrimą, kad būtų surinkta informacija apie tam tikrus valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, apie padėtį įvairiose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas, veikla, taigi ir Seimo kontrolės funkcijos (parlamentinės kontrolės) vykdymas, vadinasi, kad valstybės gyvenime nebūtų sričių, kuriose Seimas – Tautos atstovybė, esant ypatingam (valstybinės svarbos) reikalui, negalėtų, paisydamas Konstitucijos, vykdyti parlamentinės kontrolės, ir, kita vertus, nebūtų padaryta žalos kurioms nors Konstitucijoje įtvirtintoms, jos ginamoms ir saugomoms vertybėms, jeigu Seimo laikinosios tyrimo komisijos būtų sudaromos iširti tokiems dalykams, kurių pagal Konstituciją viešosios valdžios institucijos apskritai negali tirti (pavyzdžiui, žmogaus asmeninio ar šeimos gyvenimo aplinkybėms, jeigu tokiu tyrimu galėtų būti konstituciškai nepagrįstai įsiterpta į Konstitucijos ginamą ir saugomą žmogaus privatų gyvenimą, pažeistas jo neliečiamumas ir pan.), taip pat dalykams, kuriuos tiriant būtų įsiterpiama į kitų viešąją valdžią vykdančių, taip pat kitų Konstitucijoje ir (arba) įstatymuose numatytų valstybės bei savivaldybių institucijų (jų pareigūnų) įgaliojimus (*inter alia* teismų, prokurorų). Tad, kaip 2006 m. lapkričio 21 d. sprendime konstatavo Konstitucinis Teismas, įstatymuose, kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti toks, kad tarp šių dviejų iš Konstitucijos kylančių imperatyvų būtų racionali pusiausvyra, kad nė vienas iš jų nebūtų ignoruojamas ar aukojamas kito naudai.

21.4.2.3. Konstitucinis Teismas, 2006 m. balandžio 4 d. nutarime atskleisdamas Seimo diskrecijos sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas ribojimų nulemtus atitinkamų Seimo įgaliojimų įgyvendinimo ypatumus, konstatavo, kad kiekvienu konkrečiu atveju Seimas, prieš sprenddamas dėl Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo, privalo apsvarstyti ir įvertinti, ar pagal Konstituciją ir įstatymus ta Seimo laikinoji tyrimo komisija gali būti sudaryta. Taigi, kaip minėtame nutarime pažymėjo Konstitucinis Teismas, Seimas:

– privalo apsvarstyti ir įvertinti *inter alia* tai: ar klausimas, dėl kurio siūloma sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją, iš tikrųjų yra valstybinės svarbos; ar nėra siūloma tai Seimo laikinajai tyrimo komisijai pavesti iširti tokių dalykų, kurių pagal Konstituciją viešosios valdžios institucijos apskritai negali tirti; ar nėra siūloma tai Seimo laikinajai tyrimo komisijai pavesti iširti tokių dalykų, kuriuos tiriant būtų įsiterpiama į kitų viešąją valdžią vykdančių, taip pat kitų Konstitucijoje ir (arba) įstatymuose numatytų valstybės bei savivaldybių institucijų įgaliojimus;

– prieš sprenddamas dėl Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo, gali (*inter alia* tikslingumo aspektu) įvertinti ir tai, ar nėra kitų aplinkybių, kurios pateisintų tos komisijos

nesudarymą, kaip antai: ar atitinkamas klausimas nebuvo jau ištirtas arba nėra tiriamas Seimo laikinosios tyrimo komisijos ar kitos institucijos, ar atitinkamo darbo negali atlikti kuris nors jau įsteigtas ir veikiantis Seimo struktūrinis padalinys ir t. t.

21.4.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 76 straipsnį, Seimas savo konstituciniams įgaliojimams įgyvendinti būtinai išsamiai ir objektyviai informacijai surinkti gali sudaryti laikinus struktūrinius padalinius – laikinąsias tyrimo komisijas ir pavesti joms atlikti atitinkamą tyrimą; paisant konstitucinių atsakingo valdymo, valdžių padalijimo, teisinės valstybės, demokratijos principų, Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, darnios, teisingos pilietinės visuomenės siekio, Seimo laikinosios tyrimo komisijos pagal Konstituciją gali būti sudaromos ne bet kokiems, o tik ypatingiems, t. y. valstybinės svarbos, klausimams iširti. Taigi iš Konstitucijos kyla reikalavimas Seimui sudarant Seimo laikinąją tyrimo komisiją nustatyti tik tokius šiai komisijai pavedamus iširti valstybinės svarbos klausimus ir tokias tyrimo ribas, kad komisijai atliekant jai pavestą tyrimą nebūtų padaryta žalos kurioms nors Konstitucijoje įtvirtintoms, jos ginamoms ir saugomoms vertybėms, taip pat kad nebūtų perimami Konstitucijoje ir (ar) įstatymuose įtvirtinti kitų valstybės bei savivaldybių institucijų įgaliojimai ar kaip nors kitaip įsiterpiama į jų konstitucinės ir (ar) įstatymų nustatytos kompetencijos įgyvendinimą, *inter alia* kad nebūtų rengiami tokie sprendimai, kuriuos pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus gali priimti tik atitinkamą kompetenciją turinčios valstybės bei savivaldybių institucijos (jų pareigūnai).

22. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos XII skirsnyje įtvirtintas Valstybės kontrolės institutas.

Pagal Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalį Valstybės kontrolė prižiūri, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas.

22.1. Kaip 1995 m. gruodžio 6 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją Valstybės kontrolė yra ekonominės ir finansinės kontrolės institucija, prižiūrinti, kaip vykdomas valstybės biudžetas; ji yra tiesiogiai atskaitinga Seimui, kuris atlieka jos parlamentinę kontrolę; kad visos Valstybės kontrolei pavestos funkcijos būtų vykdomos objektyviai, ši institucija turi būti savarankiška.

Konstitucinis Teismas 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarime konstatavo, kad valstybės turtas nėra savitiksliis, jis turi duoti naudą visuomenei; valstybės institucijos, veikdamos visuomenės interesais, turi tarnauti bendram tautos gėriui; pagal Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalį valstybės turtas turi būti valdomas ir naudojamas teisėtai; tai prižiūri Valstybės kontrolė. Šiame kontekste Konstitucinis Teismas konstatavo ir tai, kad Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies nuostata, jog nuosavybės teises saugo įstatymai, reiškia ir tai, kad įstatymai turi saugoti visų savininkų nuosavybės teises, taigi ir valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, nuosavybės teisę; iš Konstitucijos preambulėje

įtvirtinto atviros, darnios ir teisingos pilietinės visuomenės siekio, iš konstitucinio principo, kad nuosavybė įpareigoja, iš Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies, pagal kurią nuosavybės teises saugo įstatymas, iš Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas, kitų Konstitucijos nuostatų išplaukia reikalavimas tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti; jis turi būti tvarkomas racionaliai.

22.2. Taigi iš Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalies, pagal kurią Valstybės kontrolė prižiūri, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas, aiškinamos kitų Konstitucijos nuostatų, *inter alia* jos 23 straipsnio 2 dalies, 128 straipsnio 2 dalies, kontekste, kyla Valstybės kontrolės įgaliojimai tikrinti, ar teisėtai ir efektyviai naudojamas valstybės turtas, *inter alia* valstybės biudžeto lėšos, t. y. ar jis naudojamas taip, kad tarnautų bendram tautos gėriui, *inter alia* ar jis yra tausojamas, nešvaistomas, tvarkomas racionaliai ir rezultatyviai. Kitaip tariant, pagal Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalį Valstybės kontrolė turi įgaliojimus atlikti valstybinį auditą, t. y. tikrinti valstybės turtą, *inter alia* valstybės biudžeto asignavimus, valdančių ir naudojančių subjektų veiklą *inter alia* ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu, be kita ko, vertinti valstybės turto valdymo ir naudojimo teisėtumą, *inter alia* atitiktį Konstitucijos ir (arba) įstatymų nustatytiems tikslams.

22.3. Pažymėtina, kad konstitucinė Valstybės kontrolės paskirtis, konstituciniai teisinės valstybės ir valdžių padalijimo principai suponuoja konstitucinį reikalavimą Valstybės kontrolei nepriklausomai nuo kitų valstybės institucijų, *inter alia* nuo Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, vykdyti jai iš Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalies kylančius įgaliojimus *inter alia* atlikti valstybinį auditą. Todėl tai, kad pagal Konstituciją Valstybės kontrolė yra atskaitinga Seimui, nereiškia, jog Seimas, *inter alia* atlikdamas Valstybės kontrolės parlamentinę kontrolę, gali perimti konstitucinius Valstybės kontrolės įgaliojimus ar kaip nors kitaip įsiterpti į jų įgyvendinimą, *inter alia* net jeigu jis paveda Valstybės kontrolei atlikti valstybės turtą, *inter alia* valstybės biudžeto asignavimus, valdančių ir naudojančių subjektų valstybinį auditą.

23. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėja abejoja Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnio tiek, kiek pagal jį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, atitiktimi *inter alia* Konstitucijos 25 straipsniui.

23.1. Konstitucijos 25 straipsnyje nustatyta:

„Žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti.

Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas.

Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai.

Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.

Pilietis turi teisę įstatymo nustatyta tvarka gauti valstybės įstaigų turimą informaciją apie jį.“

Kaip 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 25 straipsnio nuostatos sudaro informacijos laisvės konstitucinį pagrindą; jos visos yra tarpusavyje susijusios, vienos kitas papildo; konstitucinė informacijos laisvė neatsiejama nuo konstitucinės įsitikinimų ir jų raiškos laisvės, yra jos sąlyga. Taigi Konstitucijos 25 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios žmogaus teisę turėti savo įsitikinimus bei juos laisvai reikšti (įsitikinimų ir jų raiškos laisvė) ir laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (informacijos laisvė), kurios savo ruožtu taip pat yra vienos su kitomis tiesiogiai susijusios, suponuoja tai, kad visos Konstitucijos 25 straipsnio dalys yra tarpusavyje susijusios ir turi būti aiškinamos kartu.

23.1.1. Aiškindamas Konstitucijoje įtvirtintos informacijos laisvės, kaip žmogaus prigimtines laisvės, turinį Konstitucinis Teismas yra konstatavęs: ši laisvė yra vienas iš atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės, demokratinės valstybės pagrindų, svarbi įvairių Konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida, nes asmuo visavertiškai įgyvendinti daugelį savo konstitucinių teisių ir laisvių gali tik turėdamas laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją; Konstitucija garantuoja ir saugo visuomenės interesą būti informuotai, *inter alia* žiniasklaidos laisvę (2002 m. spalio 23 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai); iš Konstitucijos 25 straipsnio, kitų Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių ir garantuojančių žmogaus laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, kyla ir žiniasklaidos laisvė (2002 m. spalio 23 d. nutarimas).

Šiame kontekste pabrėžtina, kad Lietuva pagal Konstituciją yra pliuralistinė demokratija (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Pažymėtina, kad Konstitucijoje, *inter alia* jos 25 straipsnyje, įtvirtinta žiniasklaidos laisvė yra vienas iš pliuralistinės demokratijos pagrindų.

23.1.2. Atskleidžiant Konstitucijoje įtvirtintos žiniasklaidos laisvės turinį pažymėtina, kad Konstitucijos 25 straipsnio nuostatos, aiškinamos kartu su Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kitomis Konstitucijos nuostatomis, išreiškia ir konstitucinį viešosios informacijos šaltinių įvairovės principą (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Konstitucijos garantuojamas ir saugomas visuomenės interesas būti informuotai, kaip ir konstitucinė informacijos laisvė, gali būti užtikrinamas tik jeigu valstybėje laisvai (tai nereiškia visiškai nevaržomai) funkcionuoja įvairios visuomenės informavimo priemonės; brandi ir išplėtotą visuomenės informavimo priemonių sistema yra būtina viešojo intereso – visuomenės intereso būti informuotai užtikrinimo sąlyga (*inter alia* 2002 m. spalio 23 d., 2003 m. kovo 4 d., 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimai).

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, jog Konstitucija suponuoja tai, kad radijo ir televizijos transliavimo paslaugų rinkoje turi būti įvairių transliuotojų (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

23.1.3. Iš Konstitucijos kyla tai, kad įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymu nustatyti žiniasklaidos laisvės garantijas (*inter alia* 2002 m. spalio 23 d., 2003 m. kovo 4 d., 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo, kad Konstitucijos garantuojamas ir saugomas visuomenės interesas būti informuotai suponuoja atitinkamas valstybės konstitucines priedermes. Valstybė (jos institucijos, pareigūnai) turi ne tik negatyvaus turinio pareigą nekliudyti visuomenėje laisvai skliti informacijai bei idėjoms, bet ir pozityvaus turinio pareigą imtis visų reikiamų priemonių, kad tam nekliudytų kiti asmenys; šiame kontekste pabrėžtina, jog Konstitucijos 44 straipsnyje nustatyta, kad masinės informacijos cenzūra draudžiama (1 dalis), taip pat kad valstybė, politinės partijos, politinės ir visuomeninės organizacijos, kitos institucijos ar asmenys negali monopolizuoti masinės informacijos priemonių (2 dalis) (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

Pabrėžtina ir tai, kad valstybė, kurią Konstitucija įtvirtina kaip bendrą visos visuomenės gėrį, yra konstituciškai įpareigota ir pati (per savo institucijas) imtis priemonių (pozityvios veiklos), kad visuomenė būtų informuota apie svarbiausius visuomenėje ir valstybėje vykstančius procesus, kad piliečiai (ir kiti gyventojai) gautų kuo tikslesnę informaciją apie tuos dalykus, kuriuos jiems būtina žinoti, kad piliečiai galėtų dalyvauti priimant valstybinės reikšmės sprendimus, kad žmonės galėtų dalyvauti priimant kitus sprendimus, susijusius su viešųjų reikalų tvarkymu, taip pat sprendimus, susijusius su savo teisių ir laisvių įgyvendinimu; priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos pažeisti ne tik asmens teises, bet ir kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

23.1.4. Žiniasklaidos laisvės ribojimų pagal Konstituciją aspektu pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, informacijos laisvė nėra absoliuti, jos ribos yra apibrėžtos Konstitucijoje. Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, negalima aiškinti kaip leidžiančios informacijos laisve naudotis taip, kad būtų pažeistos Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje minimos vertybės: žmogaus sveikata, garbė ir orumas, privatus gyvenimas, dorovė ar konstitucinė santvarka (2005 m. liepos 8 d. nutarimas). Informacijos laisvės įgyvendinimo ribas apibrėžia Konstitucija (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

23.1.4.1. Pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo, įstatymais įtvirtinant informacijos laisvės įgyvendinimo garantijas, būtų sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes, konstitucinių vertybių pusiausvyrą (2002 m. spalio 23 d. nutarimas). Tačiau

bet kokius informacijos laisvės ribojimus būtina grįsti tais pačiais konstituciniais kriterijais, kaip ir naudojimosi kitomis pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis ribojimus: informacijos laisvę riboti galima, jeigu tai daroma įstatymu, jeigu ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus, jeigu ribojimais nėra paneigiama šios laisvės prigimtis bei esmė ir jeigu yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (2002 m. spalio 23 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai).

Šiame kontekste pabrėžtina, kad naudojimasis informacijos laisve, jos įgyvendinimas visuomenės informavimo priemonėmis sietinas su ypatingomis priedermėmis ir atsakomybe; radijo ir televizijos, kaip visuomenės informavimo priemonių, specifiškumas šią atsakomybę dar labiau padidina (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

23.1.4.2. Pažymėtina ir tai, kad Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalies nuostata, kad laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu bei dezinformacija, reiškia, jog draudimas skleisti minėto turinio informaciją yra absoliutus; taigi konstitucinė informacijos laisvės samprata neapima konstitucines vertybes iš esmės paneigiančios tariamos laisvės atlikti Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalyje nurodytus nusikalstamus veiksmus – skleisti tokias mintis, pažiūras ir t. t., kuriomis yra kurstoma tautinė, rasinė, religinė ar socialinė neapykanta, prievarta bei diskriminacija, asmenys yra šmeižiami arba kitaip yra dezinformuojama visuomenė ar atskiri jos nariai (2005 m. liepos 8 d., 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimai). Konstitucinė informacijos laisvės samprata neapima ir karo propagandos, draudžiamos Konstitucijos 135 straipsnio 2 dalyje (2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

Kaip 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalies nuostatos, *inter alia* formuluotės „nusikalstami veiksmai“, negalima aiškinti vien lingvistiškai, t. y. kaip reiškiančios, esą konstitucinė laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją yra nesuderinama tik su tokiais veiksmais, už kuriuos įstatymuose yra nustatyta baudžiamoji atsakomybė; pagal Konstituciją laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją yra nesuderinama su bet kokiais teisei priešingais veiksmais, kuriais kurstoma tautinė, rasinė, religinė ar socialinė neapykanta, prievarta bei diskriminacija, asmenys yra šmeižiami arba kitaip yra dezinformuojama visuomenė ar atskiri jos nariai; įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų, kad viešojo valdžia (jos institucijos, pareigūnai) galės nedelsiant imtis veiksmų, kuriais būtų užkirstas kelias tokioms veikoms, kuriomis, dangstantis informacijos laisve, yra kėsinamasi į Konstitucijoje įtvirtintas, jos saugomas ir ginamas vertybes.

Taigi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio 4 dalies, 135 straipsnio 2 dalies, kyla valstybės pareiga imtis veiksmingų priemonių prieš informacijos, kuria būtų kurstoma tautinė,

rasinė, religinė ar socialinė neapykanta, prievarta bei diskriminacija ar šmeižiama, sklaidą, taip pat prieš dezinformaciją, ypač organizuotą melagingos ar klaidingos informacijos skleidimą siekiant manipuliuoti visuomene, taip darant žalą Konstitucijos ginamoms ir saugomoms vertybėms, bei prieš karo propagandą, ypač agresijos tarptautinių santykių srityje kurstymą.

23.2. Aiškindamas Konstitucijos 25 straipsnio nuostatas Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad informacija, kurią valstybė (jos institucijos) konstituciškai įpareigota per žiniasklaidą, *inter alia* radiją ir televiziją, skleisti piliečiams, gyventojams, yra susijusi su įvairių Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių puoselėjimu, įvairių Konstitucijos principų įgyvendinimu; tokios informacijos perdavimu siekiama visuomeniškai, konstituciškai reikšmingų tikslų, jos skleidimas visuomenei yra būtina įvairių valstybės funkcijų deramo vykdymo sąlyga (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime pažymėjo, kad valstybė gali pasirinkti įvairius minėtos informacijos skleidimo per radiją ir televiziją būdus, t. y. įvairiais būdais teikti visuomenei atitinkamas viešąsias paslaugas.

23.3. Kaip 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, iš Konstitucijos kylanti valstybės (jos institucijų) pareiga per žiniasklaidą, *inter alia* radiją ir televiziją, skleisti visuomenei informaciją, susijusią su įvairių Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių puoselėjimu, įvairių Konstitucijos principų įgyvendinimu, ir tai, kad valstybės galimybės patikėti privatiems transliuotojams skleisti tokią informaciją, teikti atitinkamas viešąsias paslaugas yra ribotos, suponuoja konstitucinį būtinumą įsteigti visuomeninį radijo ir televizijos transliuotoją ir su jo veikla susijusius santykius reguliuoti taip, kad minėta valstybės pareiga būtų deramai vykdoma; pasaulio valstybių patirtis rodo, kad valstybės paprastai negali neturėti bent vieno radijo ir televizijos visuomeninio transliuotojo (paprastai įsteigto pačios valstybės); visuomeniškai, konstituciškai reikšmingą informaciją teikti visuomenei *volens nolens* yra patikima ypatingam subjektui – visuomeniniam transliuotojui, įsteigtam ir veikiančiam kitokiais pagrindais negu privatūs (komerciniai) transliuotojai.

Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime taip pat pažymėjo, jog tai, kad Konstitucijoje nėra vartojama visuomeninio transliuotojo sąvoka, nereiškia, kad visuomeniniam transliuotojui iš Konstitucijos nekyla jokių reikalavimų, kuriuos lemia jo ypatumai, palyginti su kitais – privačiais (komerciniais) – transliuotojais.

23.4. Aiškindamas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančią ypatingą visuomeninio transliuotojo misiją, Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime pažymėjo, kad:

– visuomeninio transliuotojo *raison d'être* yra užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti informuotai; visų radijo ir televizijos transliuotojų, visuomeninio taip pat, samprata yra glaudžiai susijusi su viešuoju interesu –

visuomenės interesu būti informuotai bei informacijos laisve, taip pat su konstitucine sąžiningos konkurencijos samprata; visuomeninio transliuotojo misija, kartu ir funkcijos kyla iš įvairių Konstitucijos normų ir principų, Konstitucijoje įtvirtintų vertybių;

– visuomeninio transliuotojo programų ir laidų transliavimas turi būti viešųjų paslaugų, t. y. paslaugų visuomenei, teikimas, nes viešosios paslaugos turi tenkinti viešąjį interesą, taigi turi būti visuomeninio pobūdžio; šiuo požiūriu visuomeninis transliuotojas yra viešojo intereso reiškęjas; vadinasi, visuomeninis transliuotojas visuomet turi išlikti nepriklausomas nuo partikuliarių – privačių ar grupinių – interesų (politinių, ekonominių ar kitokių).

Kaip minėta, informacija, kurią valstybė (jos institucijos) yra konstituciškai įpareigota per žiniasklaidą, *inter alia* radiją ir televiziją, skleisti piliečiams, gyventojams, yra susijusi su įvairių Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių puoselėjimu, įvairių Konstitucijos principų įgyvendinimu. Tokios informacijos perdavimu siekiama visuomeniškai, konstituciškai reikšmingų tikslų – užtikrinti nacionalinių interesų apsaugą (*inter alia* nacionalinį saugumą), stiprinti demokratiją, ugdyti pilietiškumą, pagarbą teisei, visuomenės atvirumą ir toleranciją, puoselėti kalbą, kultūrą ir t. t. (2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime pabrėžė, jog pliuralistinėje demokratijoje visuomeninio transliuotojo veikla turi būti grindžiama objektyvumu, nešališkumu, teisingumu, ji negali priklausyti nuo partinių ar kitokių politinių preferencijų; visuomeninio transliuotojo veikla turi telkti, o ne skaldyti visuomenę; šio transliuotojo transliuojamose programose turi būti atstovaujama įvairiems požiūriams, propaguojamos universalios žmogiškosios, civilizacijos ir laiko patikrintos vertybės, atspindima visa visuomenės ir valstybės gyvenimo įvairovė, taip pat kultūrų įvairovė, gvildenamos įvairios temos ir problemos, *inter alia* tokios, kurios yra svarbios tokiems specifinių poreikių turintiems žmonėms, kurių socializacija ir integravimasis į visuomenę yra sunkesni nei kitų žmonių (pavyzdžiui, negalią turintiems žmonėms); svarbi iš Konstitucijos kylančios visuomeninio transliuotojo misijos dalis – siekti, kad jo perduodamos informacijos sklaida padėtų didinti socialinį kapitalą, mažinti socialinę atskirtį ir didinti socialinį solidarumą, stiprinti konstituciškai vertingus socialinius ryšius, pilietiškumą ir atvirą, teisingą, darnią pilietinę visuomenę, padėti visuomenei suvokti save kaip valstybinę bendruomenę – pilietinę tautą, didinti visuomenės kūrybinį potencialą, ugdyti civilizuotumą, ekologinę sąmonę, puoselėti visuomenės kultūrą, tautos kultūrinį bendrumą ir kultūros tęstinumą, žmonių saviraišką, skatinti racionaliai spręsti visuomenės ir valstybės problemas.

23.5. Kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime, viešasis interesas – Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas visuomenės interesas būti informuotai, ypatinga visuomeninio transliuotojo misija, kartu ir funkcijos, kylančios iš įvairių

Konstitucijos normų ir principų, Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, suponuoja, kad turi būti įsteigtas nacionalinis visuomeninis transliuotojas, – atitinkamas viešąsias paslaugas jis turi teikti taip, kad jos aprėptų visą visuomenę ir padėtų užtikrinti nacionalinius interesus, būtų skirtos pilietinei visuomenei ugdyti, kultūrai puoselėti; be nacionalinio visuomeninio transliuotojo, gali būti ir kitų visuomeninių transliuotojų, veikiančių ne visos valstybės (o, pavyzdžiui, regionų) lygmeniu, kurių misija gali turėti tam tikrų ypatumų, nulemtų jų klausytojų ir (arba) žiūrovų auditorijos specifikos.

23.6. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kyla nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti tinkamai informuotai, t. y. nacionaliniu lygmeniu skleisti visuomenei informaciją puoselėjant konstitucines ir bendras žmogiškąsias vertybes, *inter alia* ginant nacionalinius interesus, stiprinant demokratiją, ugdant pilietiškumą, pagarbą teisei, visuomenės atvirumą ir toleranciją, puoselėjant kalbą ir kultūrą, užkertant kelią dezinformacijai; nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla įgyvendinant šią misiją turi būti grindžiama *inter alia* pliuralistinės demokratijos, objektyvumo, nešališkumo, pagarbos žmogaus orumui ir jo teisėms, *inter alia* įsitikinimų ir jų raiškos laisvei, moralės ir etikos principais.

23.7. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylanti visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misija suponuoja šiai misijai vykdyti būtiną jo nepriklausomumą. Konstitucinis Teismas, 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime atskleisdamas ypatingos konstitucinės visuomeninio transliuotojo misijos lemiamus jo statuso ypatumus, konstatavo, kad konstitucinė visuomeninio transliuotojo misija suponuoja ir tai, kad turi būti sudarytos materialiosios, organizacinės, finansinės sąlygos visuomeniniam transliuotojui veiksmingai ją vykdyti, taip pat kad įstatymu nustatytu teisiniu reguliavimu turi būti užtikrintas visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų kišimosi į jo veiklą; kad visuomeninis transliuotojas vykdytų savo misiją, tai yra *conditio sine qua non*.

Kaip minėta, pagal Konstituciją visuomeninis transliuotojas visuomet turi išlikti nepriklausomas nuo partikuliarių – privačių ar grupinių – interesų (politinių, ekonominių ar kitokių); visuomeninio transliuotojo veikla negali priklausyti nuo partinių ar kitokių politinių preferencijų. Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime pabrėžė ir tai, jog vien tai, kad valstybė yra visuomeninio transliuotojo steigėja, savaime nereiškia, kad yra nukrypstama nuo visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo imperatyvo.

23.7.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojamas jo nepriklausomumas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, taip pat kitų asmenų

kišimosi į jo veiklą reiškia *inter alia* tai, kad visuomeniniam transliuotojui turi būti laiduojama teisė laisvai, be išorinio kišimosi, paisant konstitucinės jo misijos, nustatyti savo programų struktūrą, laidų turinį, laiką ir pan. (nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu, t. y. redakcinis nepriklausomumas), taip pat įstatymų nustatyta tvarka savarankiškai organizuoti ir vykdyti savo veiklą per nepriklausomas nuo valdžios institucijų, pareigūnų, politinių partijų ir organizacijų, kitų asmenų (*inter alia* privačių (komercinių) transliuotojų) visuomeninio transliuotojo valdymo institucijas (institucinis nepriklausomumas).

23.7.2. Šiame kontekste paminėtina, kad, kaip 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, įstatymu turi būti nustatytas toks visuomeninio transliuotojo valdymo modelis, kuris užtikrintų, kad nebus nukrypta nuo šio transliuotojo konstitucinės misijos, taip pat kad nebus paneigtas visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas; nukrypimu nuo nepriklausomumo imperatyvo savaime negali būti laikoma tai, kad tam tikros įstatyme numatytos valstybės institucijos gali dalyvauti formuojant visuomeninio transliuotojo aukščiausiąją instituciją, turinčią įgaliojimus spręsti svarbiausius visuomeninio transliuotojo veiklos klausimus (kaip antai: numatyti nacionalinio transliuotojo veiklos strategiją, nustatyti reikalavimus programoms ir laidoms ir t. t. (ši aukščiausioji institucija gali būti vadinama įvairiai: taryba, valdyba ar kt.)), taip pat institucijas, prižiūrinčias, kontroliuojančias visuomeninio transliuotojo veiklą; tačiau valstybės įsteigtas visuomeninis transliuotojas tik tuomet gali būti pagrįstai laikomas visuomeniniu, kai institucija, turinti įgaliojimus spręsti svarbiausius visuomeninio transliuotojo veiklos klausimus, susideda ne iš valstybės pareigūnų ar tarnautojų, bet iš asmenų, kuriuos pagrįstai galima vadinti visos visuomenės, o ne kokių nors interesų grupių (kartu ir profesinių bei institucionalizuotų grupių, *inter alia* susijusių su žiniasklaida, ypač radiju ir televizija, taip pat vienijančių asmenis, kurių kūrybą arba produkciją visuomeninis transliuotojas gali įvairiai populiarinti) atstovais.

23.7.3. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad minėti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojamo visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, nepriklausomumo aspektai – jo nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu (redakcinis nepriklausomumas) ir jo institucinis nepriklausomumas – yra neatskiriama susiję. Neužtikrinus visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, institucinio nepriklausomumo, *inter alia* valdžios institucijoms ir pareigūnams kišantis į įstatyme nustatytą visuomeninio transliuotojo institucijų įgaliojimų vykdymą organizuojant šio transliuotojo veiklą, gali būti sudarytos prielaidos jiems daryti įtaką *inter alia* nustatant visuomeninio transliuotojo programų struktūrą ir laidų turinį, t. y. pažeisti visuomeninio transliuotojo redakcinį nepriklausomumą.

23.8. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat pažymėtina, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylanti ypatinga visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misija, kuri, kaip minėta, yra užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti tinkamai informuotai, suponuoja ir visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, atskaitomybę visuomenei.

Šiame kontekste pažymėtina, kad valstybė yra visos visuomenės politinė organizacija, kurios valdžia apima visą valstybės teritoriją ir kuri yra skirta žmogaus teisėms ir laisvėms užtikrinti, viešajam interesui garantuoti (2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo ir tai, kad visuomeninio transliuotojo pobūdis ir konstitucinė misija suponuoja ne tik valstybės priedermę įsteigti visuomeninį transliuotoją, bet ir pareigą užtikrinti jo veiklą, *inter alia* pareigą visuomeniniam transliuotojui skirti deramą finansavimą, kad jis galėtų vykdyti šią misiją, teikti atitinkamas viešąsias transliavimo paslaugas.

Taigi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojamas jo nepriklausomumas nepaneigia visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, pareigos atsiskaityti visuomenei už tai, kaip jis įgyvendina savo konstitucinę misiją, taip pat valstybės, kuri yra visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, steigėja, pareigos kontroliuoti, kaip toks transliuotojas įgyvendina savo konstitucinę misiją ir naudoja šiai misijai įgyvendinti skirtus išteklius, *inter alia* valstybės jam skirtą finansavimą.

23.8.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją tik Seimas yra Tautos atstovybė; pagal Konstituciją kiekvienas Seimo narys atstovauja visai Tautai.

Taigi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojama jo atskaitomybė visuomenei reiškia ne tik tai, kad visuomeninis transliuotojas, *inter alia* nacionalinis visuomeninis transliuotojas, privalo viešai skelbti savo veiklos ataskaitas, kuriose pateikiama informacija *inter alia* apie tai, kaip vykdoma jo konstitucinė misija ir naudojami šiai misijai įgyvendinti skirti valstybės biudžeto asignavimai, bet ir tai, kad įstatymų nustatyta tvarka visuomeninis transliuotojas, *inter alia* nacionalinis visuomeninis transliuotojas, privalo Seimui, kaip Tautos atstovybei ir jo steigėjui, atsiskaityti už savo veiklą, *inter alia* už tai, kaip jis įgyvendina savo konstitucinę misiją ir kaip naudojami šiai misijai įgyvendinti skiriami valstybės biudžeto asignavimai.

23.8.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas 2006 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo, jog įstatymu turi būti nustatytas ir atitinkamas nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės modelis; tokia nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė turi būti nuodugni, ji negali būti formali; jos negali atlikti tie asmenys, kurie yra patys

susiję su nacionaliniu visuomeniniu transliuotoju tarnybiniais, turiniais ar finansiniais ryšiais arba yra kaip kitaip nuo jo priklausomi, arba patys turi savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, arba priklauso interesų grupėms (taip pat ir institucionalizuotoms), kurios turi būtent tokių interesų; ši nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolė apima, be kita ko, finansinį ir turto auditą – tai yra labai svarbi šios kontrolės dalis; *inter alia* turi būti kontroliuojama, ar nacionalinis visuomeninis transliuotojas nepiktnaudžiauja savo ypatingu teisiniu statusu ir galimybėmis, kurias šis statusas teikia (taip pat ir radijo ir televizijos paslaugų rinkoje), ar jo veikloje nėra nukrypstama nuo konstitucinių sąžiningos konkurencijos imperatyvų, ar lėšos (ne tik valstybės biudžeto), kurios nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui yra skiriamos jo ypatingai konstitucinei misijai vykdyti, panaudojamos būtent šiam tikslui; tačiau nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė negali būti suprantama vien kaip finansinis ar turto auditas, tokia kontrolė turi apimti ir nacionalinio visuomeninio transliuotojo programų ir laidų struktūros bei turinio kryptingumo kontrolę (*a priori* (išankstinę) ir *a posteriori* (paskesniąją)), t. y. tokią jo veiklos stebėseną ir patikrą, kai nacionalinio visuomeninio transliuotojo programos ir laidos yra vertinamos *inter alia* iš Konstitucijos kylančios ir įstatymuose apibrėžtos šio transliuotojo misijos požiūriu; tokia kontrolė neturi virsti nacionalinio visuomeninio transliuotojo programų ir laidų cenzūra, kurią, kaip ir visų kitų visuomenės informavimo priemonių cenzūrą, *expressis verbis* draudžia Konstitucija.

23.8.3. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Konstituciją reguliuojant nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą turi būti nustatytas toks jo veiklos kontrolės modelis, kuris, viena vertus, sudarytų prielaidas valstybei veiksmingai vykdyti pareigą kontroliuoti, kaip nacionalinis visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo konstitucinę misiją ir naudoja šiai misijai įgyvendinti skirtus išteklius, ir, kita vertus, būtų suderinamas su iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamu jo nepriklausomumu nuo valdžios institucijų, pareigūnų, kitų asmenų kišimosi į jo veiklą. Toks Konstitucijos suponuojamas nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos veiksmingos kontrolės modelis apima vidinę ir išorinę jo veiklos kontrolę.

23.8.3.1. Pažymėtina, kad vidinė nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė – tai nacionalinio visuomeninio transliuotojo aukščiausiosios institucijos, turinčios įgaliojimus spręsti svarbiausius visuomeninio transliuotojo veiklos klausimus, atliekama arba organizuojama nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė, *inter alia* programų ir laidų struktūros bei turinio kryptingumo kontrolė (t. y. tokia nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos stebėseną ir patikrą, kai jo programos ir laidos vertinamos *inter alia* iš Konstitucijos kylančios ir įstatymuose apibrėžtos šio transliuotojo misijos požiūriu), taip pat nacionaliniam visuomeniniam transliuotojui valstybės skirtų išteklių naudojimo kontrolė, nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos

organizavimo ir vykdymo priežiūra. Kaip minėta, tokia aukščiausioji nacionalinio visuomeninio transliuotojo institucija turi susidėti ne iš valstybės pareigūnų ar tarnautojų, bet iš asmenų, kuriuos pagrįstai galima vadinti visuomenės, o ne kokių nors interesų grupių atstovais. Pabrėžtina, kad paisant šio reikalavimo sudaromos prielaidos vykdant vidinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę nepažeisti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo nuo valdžios institucijų, pareigūnų, kitų asmenų kišimosi į jo veiklą.

23.8.3.2. Pažymėtina, jog išorinė nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė reiškia, kad kontroliuoti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą (kaip toks transliuotojas įgyvendina savo konstitucinę misiją ir naudoja šiai misijai įgyvendinti skirtus išteklius) turi atitinkamus Konstitucijoje ir (ar) įstatymuose įtvirtintus įgaliojimus turinčios valstybės institucijos ir (ar) pareigūnai. Pabrėžtina, kad, paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo imperatyvo, nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą turi kontroliuoti tokios valstybės institucijos ir (ar) pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus vykdo savo įgaliojimus nepriklausomai, pirmiausia nuo politinės valdžios (kaip antai prokurorai, kurie pagal Konstitucijos 118 straipsnio 3 dalį, vykdydami savo funkcijas, yra nepriklausomi ir klauso tik įstatymo, įstatymų nustatytos nepriklausomos institucijos, reguliuojančios ir prižiūrinčios visuomenės informavimo priemonių veiklą).

23.8.3.3. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalį Valstybės kontrolė turi įgaliojimus atlikti valstybinį auditą, t. y. tikrinti valstybės turta, *inter alia* valstybės biudžeto asignavimus, valdančių ir naudojančių subjektų veiklą *inter alia* ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu, be kita ko, vertinti valstybės turto valdymo ir naudojimo teisėtumą, *inter alia* atitiktį Konstitucijos ir (arba) įstatymų nustatytiems tikslams. Minėta ir tai, kad konstitucinė Valstybės kontrolės paskirtis, konstituciniai teisinės valstybės ir valdžių padalijimo principai suponuoja konstitucinį reikalavimą Valstybės kontrolei nepriklausomai nuo kitų valstybės institucijų, *inter alia* nuo Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, vykdyti jai iš Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalies kylančius įgaliojimus *inter alia* atlikti valstybinį auditą.

Taigi pagal Konstituciją, *inter alia* jos 134 straipsnio 1 dalį, Valstybės kontrolė turi įgaliojimus atlikti išorinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę – atlikti valstybinį auditą, *inter alia* tikrinti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą, be kita ko, ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu, *inter alia* vertindama šiam transliuotojui patikėto valstybės turto valdymo ir naudojimo teisėtumą. Pabrėžtina, kad pavedimas Valstybės kontrolei, kuri turi vykdyti savo konstitucinius įgaliojimus nepriklausomai nuo kitų valstybės

institucijų, *inter alia* nuo Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo valstybinį auditą savaime nepažeidžia iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo nuo valdžios institucijų, pareigūnų, kitų asmenų kišimosi į jo veiklą.

23.8.3.4. Kaip minėta, Seimas, įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus, vykdo klasikines demokratinės teisinės valstybės parlamento funkcijas, *inter alia* parlamentinę kontrolę; vykdydamas Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtintą įgaliojimą prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas, Seimas, paisydamas Konstitucijos, *inter alia* joje įtvirtintų atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų, gali vykdyti ir įstatymais įsteigtų Seimui atskaitingų institucijų, kurios yra savarankiškos valstybės biudžeto asignavimų valdytojos, parlamentinę kontrolę. Minėta ir tai, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojama jo atskaitomybė visuomenei *inter alia* reiškia, kad įstatymų nustatyta tvarka nacionalinis visuomeninis transliuotojas privalo Seimui, kaip Tautos atstovybei ir jo steigėjui, atsiskaityti už savo veiklą, *inter alia* už tai, kaip jis įgyvendina savo konstitucinę misiją ir kaip naudojami šiai misijai įgyvendinti skirti valstybės biudžeto asignavimai.

Taigi Konstitucija negali būti aiškinama taip, esą pagal ją nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos parlamentinė kontrolė nėra galima. Kaip minėta, pagal Konstituciją tik Seimas yra Tautos atstovybė; Seimo narys yra ne politinių partijų ar politinių organizacijų, visuomeninių organizacijų, kitų organizacijų, interesų grupių, teritorinių bendruomenių, savo apygardos rinkėjų atstovas Seime – jis atstovauja visai Tautai. Atsižvelgiant į tai, Seimo, *inter alia* jo struktūrinių padalinių, vykdoma nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinė kontrolė savaime negali būti suprantama kaip Konstitucijos draudžiama asmenų, turinčių savų interesų, susijusių su nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla, atliekama nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė.

Tačiau, kaip minėta, Seimas savo prigimtimi ir esme yra politinė institucija, kurios sprendimuose atsispindi Seimo narių daugumos politinė valia ir kurios sprendimai grindžiami politiniais susitarimais bei kompromisais. Atsižvelgiant į tai pabrėžtina, kad pagal Konstituciją atliekama nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinė kontrolė turi nepažeisti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo imperatyvo. Tai reiškia, kad pagal Konstituciją Seimui atliekant nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinę kontrolę negali būti pažeidžiamas nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu (redakcinis nepriklausomumas), *inter alia* negali būti vykdoma cenzūrai prilygstanti nacionalinio visuomeninio transliuotojo programų ir laidų kontrolė, taip pat negali būti pažeidžiamas nacionalinio visuomeninio transliuotojo institucinis nepriklausomumas, *inter alia* kišantis į įstatyme

nustatytų šio transliuotojo institucijų įgaliojimų vykdymą organizuojant jo veiklą ir taip sudarant prielaidas daryti politinę įtaką programų ir laidų turiniui.

23.8.3.5. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad nors pagal Konstituciją, *inter alia* jos 76 straipsnį, Seimas turi plačią diskreciją sudaryti laikinus struktūrinius padalinius – laikinąsias tyrimo komisijas, *inter alia* parlamentinės kontrolės funkcijoms vykdyti, jis negali sudaryti tokių laikinųjų tyrimo komisijų, kurioms pavestu atlikti tyrimu būtų daroma žala Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintai žiniasklaidos laisvei, *inter alia* iš šio straipsnio kylančiai nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijai ir jos suponuojamam nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumui. Tai reiškia, be kita ko, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo, negali būti sudaromos tokios Seimo laikinosios tyrimo komisijos, kurioms būtų pavesta atlikti tyrimą, kuriuo galėtų būti sudarytos prielaidos perimti Konstitucijoje ir (ar) įstatymuose įtvirtintus kitų valstybės institucijų, *inter alia* Valstybės kontrolės, įgaliojimus atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos išorinę kontrolę, *inter alia* pavedant rengti tokius sprendimus, kuriuos pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus gali priimti tik atitinkamą kompetenciją turinčios valstybės institucijos (jų pareigūnai).

Kita vertus, paisydamas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo imperatyvo, Seimas pagal Konstituciją, *inter alia* jos 76 straipsnį, savo konstituciniams įgaliojimams įgyvendinti būtina išsamiai ir objektyviai informacijai surinkti gali sudaryti laikinąją tyrimo komisiją, kai iškyla ypatingas, t. y. valstybinės svarbos, klausimas, susijęs kaip antai su grėsme nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumui, su pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus įgaliojimų atlikti išorinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolę valstybės institucijų ir (ar) pareigūnų nustatytais faktais (*inter alia* teisės pažeidimais), rodančiais, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla gali neatitikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinės misijos ir (ar) netinkamai naudojami šiai misijai įgyvendinti skirti valstybės biudžeto asignavimai. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad prieš sudarant tokią Seimo laikinąją tyrimo komisiją turi būti (*inter alia* tikslingumo aspektu) įvertinama, ar atitinkamo darbo negali atlikti kuris nors jau įsteigtas ir veikiantis Seimo struktūrinis padalinys, pagal Seimo statutą ir (ar) įstatymus turintis įgaliojimus atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinę kontrolę.

VIII

Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo atitikties Konstitucijai vertinimas

24. Kaip minėta, pagal pareiškėjos Seimo narių grupės prašymą tiriama, ar Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Seimo 2018 m. sausio 12 d.

nutarimo 1 straipsnis tiek, kiek pagal jį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą.

25. Minėta, jog pareiškėja ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijai abejoja dėl to, kad, jos nuomone, pagal Konstituciją iš Seimo narių negalėjo būti sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, nes, pareiškėjos teigimu, tai yra nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolės būdas; ją sudarant pažeistas konstitucinis visuomeninio transliuotojo nepriklausomumo nuo valdžios institucijų, pareigūnų ar kitų asmenų kišimosi į jo veiklą imperatyvas ir toks Komisijos sudarymas nesuderinamas su iš Konstitucijos 25 straipsnio kylančia visuomeninio transliuotojo konstitucine misija nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas, taip pat su konstitucinio teisinės valstybės principo reikalavimais.

26. Pažymėtina, kad, kaip minėta:

– iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kyla nacionalinio visuomeninio transliuotojo misija užtikrinti viešąjį interesą – Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą visuomenės interesą būti tinkamai informuotai, t. y. nacionaliniu lygmeniu skleisti visuomenei informaciją puoselėjant konstitucines ir bendras žmogiškąsias vertybes, *inter alia* ginant nacionalinius interesus, stiprinant demokratiją, ugdant pilietiškumą, pagarbą teisei, visuomenės atvirumą ir toleranciją, puoselėjant kalbą ir kultūrą, užkertant kelią dezinformacijai; nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla įgyvendinant šią misiją turi būti grindžiama *inter alia* pliuralistinės demokratijos, objektyvumo, nešališkumo, pagarbos žmogaus orumui ir jo teisėms, *inter alia* įsitikinimų ir jų raiškos laisvei, moralės ir etikos principais;

– iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, misijos suponuojamo visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, nepriklausomumo aspektai – jo nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu (redakcinis nepriklausomumas) ir jo institucinis nepriklausomumas – yra neatskiriamai susiję: neužtikrinus visuomeninio transliuotojo, *inter alia* nacionalinio visuomeninio transliuotojo, institucinio nepriklausomumo, *inter alia* valdžios institucijoms ir pareigūnams kišantis į įstatyme nustatytą visuomeninio transliuotojo institucijų įgaliojimų vykdymą organizuojant šio transliuotojo veiklą, gali būti sudarytos prielaidos jiems daryti įtaką *inter alia* nustatant visuomeninio transliuotojo programų struktūrą ir laidų turinį, t. y. pažeisti visuomeninio transliuotojo redakcinį nepriklausomumą;

– pagal Konstituciją reguliuojant nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą turi būti nustatytas toks jo veiklos kontrolės modelis, kuris, viena vertus, sudarytų prielaidas valstybei veiksmingai vykdyti pareigą kontroliuoti, kaip nacionalinis visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo konstitucinę misiją ir naudoja šiai misijai įgyvendinti skirtus išteklius, ir, kita vertus, būtų

suderinamas su iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamu jo nepriklausomumu nuo valdžios institucijų, pareigūnų, kitų asmenų kišimosi į jo veiklą;

– išorinė nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolė reiškia, kad kontroliuoti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą (kaip toks transliuotojas įgyvendina savo konstitucinę misiją ir naudoja šiai misijai įgyvendinti skirtus išteklius) turi atitinkamus Konstitucijoje ir (ar) įstatymuose įtvirtintus įgaliojimus turinčios valstybės institucijos ir (ar) pareigūnai; paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo imperatyvo, nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą turi kontroliuoti tokios valstybės institucijos ir (ar) pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus vykdo savo įgaliojimus nepriklausomai, pirmiausia nuo politinės valdžios;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 134 straipsnio 1 dalį, Valstybės kontrolė turi įgaliojimus atlikti išorinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę – atlikti valstybinį auditą, *inter alia* tikrinti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą, be kita ko, ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu, *inter alia* vertindama šiam transliuotojui patikėto valstybės turto valdymo ir naudojimo teisėtumą; pavedimas Valstybės kontrolei, kuri turi vykdyti savo konstitucinius įgaliojimus nepriklausomai nuo kitų valstybės institucijų, *inter alia* nuo Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės, atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo valstybinį auditą savaime nepažeidžia iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo nuo valdžios institucijų, pareigūnų, kitų asmenų kišimosi į jo veiklą.

27. Vertinant, ar Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnis tiek, kiek pagal jį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją:

– Seimas, įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus, vykdo klasikines demokratinės teisinės valstybės parlamento funkcijas, *inter alia* parlamentinę kontrolę; vykdydamas Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtintą įgaliojimą prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas, Seimas, paisydamas Konstitucijos, *inter alia* joje įtvirtintų atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų, gali vykdyti ir įstatymais įsteigtų Seimui atskaitingų institucijų, kurios yra savarankiškos valstybės biudžeto asignavimų valdytojos, parlamentinę kontrolę; Konstitucija negali būti aiškinama taip, esą pagal ją nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos parlamentinė kontrolė nėra galima;

– Seimo atliekama nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinė kontrolė turi nepažeisti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio

transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo imperatyvo; tai reiškia, kad pagal Konstituciją Seimui atliekant nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinę kontrolę negali būti pažeidžiamas nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumas informacijos laisvės požiūriu (redakcinis nepriklausomumas), taip pat negali būti pažeidžiamas nacionalinio visuomeninio transliuotojo institucinis nepriklausomumas, *inter alia* kišantis į įstatyme nustatytą šio transliuotojo institucijų įgaliojimų vykdymą organizuojant jo veiklą ir taip sudarant prielaidas daryti politinę įtaką programų ir laidų turiniui;

– nors Seimas turi plačią diskreciją sudaryti laikinus struktūrinius padalinius – laikinąsias tyrimo komisijas, *inter alia* parlamentinės kontrolės funkcijoms vykdyti, jis negali sudaryti tokių laikinųjų tyrimo komisijų, kurioms pavestu atlikti tyrimu būtų daroma žala Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintai žiniasklaidos laisvei, *inter alia* iš šio straipsnio kylančiai nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijai ir jos suponuojamam nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumui; tai reiškia, be kita ko, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo, negali būti sudaromos tokios Seimo laikinosios tyrimo komisijos, kurioms būtų pavesta atlikti tyrimą, kuriuo galėtų būti sudarytos prielaidos perimti Konstitucijoje ir (ar) įstatymuose įtvirtintus kitų valstybės institucijų, *inter alia* Valstybės kontrolės, įgaliojimus atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos išorinę kontrolę, *inter alia* pavedant rengti tokius sprendimus, kuriuos pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus gali priimti tik atitinkamą kompetenciją turinčios valstybės institucijos (jų pareigūnai);

– Seimas savo konstituciniams įgaliojimams įgyvendinti būtina išsamiai ir objektyviai informacijai surinkti gali sudaryti laikinąją tyrimo komisiją, kai iškyla ypatingas, t. y. valstybinės svarbos, klausimas, susijęs kaip antai su grėsme nacionalinio visuomeninio transliuotojo nepriklausomumui, su pagal Konstituciją ir (ar) įstatymus įgaliotų atlikti išorinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolę valstybės institucijų ir (ar) pareigūnų nustatytais faktais (*inter alia* teisės pažeidimais), rodančiais, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla gali neatitikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinės misijos ir (ar) netinkamai naudojami šiai misijai įgyvendinti skirti valstybės biudžeto asignavimai; prieš sudarant tokią Seimo laikinąją tyrimo komisiją turi būti (*inter alia* tikslingumo aspektu) įvertinama, ar atitinkamo darbo negali atlikti kuris nors jau įsteigtas ir veikiantis Seimo struktūrinis padalinys, pagal Seimo statutą ir (ar) įstatymus turintis įgaliojimus atlikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo parlamentinę kontrolę.

27.1. Kaip minėta, pagal Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį, be kita ko, sudaryta Komisija ir jai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį

tyrimą; šis pavedimas Komisijai aiškintinas atsižvelgiant į šio nutarimo 4 straipsnyje detalizuotus parlamentinio tyrimo klausimus.

Minėta, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 4 straipsnyje nustatyti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinio tyrimo klausimai pagal turinį gali būti suskirstyti į šias grupes:

– klausimai, susiję su LRT valdymo veiksmingumu ir jam skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimo teisėtumu, ekonomiškumu, efektyvumu (pavyzdžiui, įvertinti, ar LRT valdymo struktūra, įdarbintų darbuotojų skaičius, darbuotojų atlyginimų dydis, pačios LRT kuriamų laidų, LRT kartu su prodiusavimo paslaugas teikiančiomis kompanijomis ar nepriklausomais prodiuseriais bei tik prodiusavimo paslaugas teikiančių kompanijų ar nepriklausomų prodiuserių kuriamų laidų santykis sudaro sąlygas racionaliai naudoti valstybės biudžeto lėšas ir atitinka Lietuvos rinkos sąlygas; ištirti ir įvertinti, ar LRT iš prodiuserių ir (ar) iš prodiusavimo paslaugas teikiančių kompanijų perkamų paslaugų kainos atitinka rinkos sąlygas);

– klausimai, susiję su LRT vykdomų viešųjų pirkimų teisėtumu, skaidrumu, nustatytos viešųjų pirkimų vykdymo priežiūros vidaus sistemos veiksmingumu (pavyzdžiui, įvertinti, ar LRT viešųjų pirkimų procedūras atlieka skaidriai, nesukurdamas tiekėjų konkurencijos apribojimų, o vykdomoms procedūroms stebėti naudojami laiku taikomi ir visaverčiai priežiūros ir kontrolės mechanizmai; ištirti ir įvertinti, ar LRT veikia adekvatus visų vykdomų viešųjų pirkimų organizavimo, priežiūros ir vidaus kontrolės mechanizmas);

– klausimai, susiję su LRT veiklos viešumo ir jo atskaitingumo visuomenei užtikrinimu (pavyzdžiui, įvertinti, ar kultūrinės, socialinės ir šviečiamosios informacijos viešojo skleidimo būdai yra LRT taikomi skaidriai, vykdam atkvačią kontrolę);

– klausimai, susiję su korupcijos prevencijos LRT veikloje užtikrinimu (pavyzdžiui, įvertinti, ar Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. 1264 „Dėl radijo ir televizijos programų sukūrimo, jų parengimo transliuoti paslaugų, jau parengtų programų bei radijo ir televizijos laidų transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ taikymas tam tikrais atvejais nesukuria prielaidų korupcinei aplinkai atsirasti ir (ar) LRT išvengti viešųjų pirkimų procedūrų);

– klausimai, susiję su LRT programos formavimu (pavyzdžiui, įvertinti, ar LRT pateikiamos programos, pritaikytos klausos ar regos neįgaliesiems, užtikrina neįgaliųjų poreikius).

Minėta ir tai, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo preambulėje nurodytos, be kita ko, faktinės aplinkybės, lėmusios Komisijos sudarymą ir pavedimą jai atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos tyrimą: *inter alia* buvo gauta LRT tarybos pateikta 2016 metų veiklos ataskaita, taip pat LRT atsakymai į Seimo narių grupės klausimus; Seimas konstatavo, kad pateikti LRT atsakymai turėjo būti išsamiai išanalizuoti ir buvo būtina LRT veiklos, kurios detales buvo siekiama išsiaiškinti Seimo narių paklausimuose, parlamentinė kontrolė, siekiant įvertinti, kaip taikomas LRT

įstatymas ir kiti LRT valdymą, finansinę ir ūkinę veiklą reglamentuojantys teisės aktai. Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo preambulėje taip pat, be kita ko, nurodyta, kad Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte įtvirtinta Seimo užduotis *inter alia* prižiūrėti, kaip vykdomas valstybės biudžetas.

27.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Valstybės kontrolės įstatyme, *inter alia* jo 2 straipsnio 4 dalyje, 3 straipsnio 1 dalyje, 5 straipsnio 2 dalyje, 9 straipsnio 1 dalyje, 14 straipsnio 1 dalyje (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija), 5 dalyje (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija), įtvirtintą teisinį reguliavimą Valstybės kontrolė, Seimui atskaitinga aukščiausioji valstybinio audito institucija, turi įgaliojimus savo iniciatyva arba Seimo pavedimu atlikti LRT valstybinį auditą – finansinį (teisėtumo) auditą, t. y. LRT lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams vertinimą, ir veiklos auditą, t. y. LRT viešojo ir vidaus administravimo veiklos vertinimą ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu; Valstybės kontrolės įgaliojimai, *inter alia* atliekant LRT valstybinį auditą, turi būti įgyvendinami vadovaujantis nepriklausomumo, teisėtumo, viešumo, neutralumo ir profesionalumo principais. Minėta ir tai, kad, pagal Valstybės kontrolės įstatymo 12 straipsnio (2005 m. gruodžio 22 d. redakcija) 1 dalį, atliekantys valstybinį auditą Valstybės kontrolės pareigūnai turi teisę, be kita ko, pasitelkti atitinkamų sričių specialistus ir audito įstaigas, kai atliekamas specifinių sričių auditas.

27.3. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnyje nustatytas pavedimas Komisijai atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, aiškinamas minėtų šio nutarimo 4 straipsnyje detalizuotų parlamentinio tyrimo klausimų kontekste, traktuotinas kaip pavedimas atlikti LRT lėšų ir turto valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams (*inter alia* iš Konstitucijos kylančiai ir pagal LRT įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą LRT patikėtai nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijai įgyvendinti) vertinimą, LRT viešojo ir vidaus administravimo veiklos vertinimą ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu, t. y. kaip pavedimas Komisijai vykdyti dalį Valstybės kontrolės įstatyme įtvirtintu teisiniu reguliavimu Valstybės kontrolei nustatytų įgaliojimų atlikti LRT valstybinį auditą – finansinį (teisėtumo) auditą ir veiklos auditą. Kartu toks Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnyje nustatytas pavedimas Komisijai traktuotinas ir kaip pavedimas Komisijai atlikti dalį pagal Konstituciją, *inter alia* jos 134 straipsnio 1 dalį, Valstybės kontrolei priskirtų įgaliojimų atlikti išorinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklos kontrolę – valstybinį auditą, t. y. *inter alia* tikrinti nacionalinio visuomeninio transliuotojo veiklą, be kita ko, ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu, *inter alia* vertinant šiam transliuotojui patikėto valstybės turto valdymo ir naudojimo teisėtumą.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad nors, kaip minėta, pagal Valstybės kontrolės įstatymo 14 straipsnio 5 dalį (2009 m. lapkričio 19 d. redakcija) LRT valstybinis auditas (finansinis (teisėtumo) ir (ar) veiklos auditas) gali būti atliekamas Seimo iniciatyva – Seimui nutarimu pavedus Valstybės kontrolei atlikti LRT valstybinį auditą, Seimas tokio pavedimo Valstybės kontrolei nedavė.

Vadinasi, pagal Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį sudarant Komisiją ir pavedant jai atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą nesilaikyta iš Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų, kylančio reikalavimo paisyti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 25 straipsnio, kylančios nacionalinio visuomeninio transliuotojo misijos suponuojamo jo nepriklausomumo imperatyvo, t. y. draudimo sudaryti Seimo laikinąsias tyrimo komisijas, kurioms būtų pavesta atlikti tokį tyrimą, kuriuo galėtų būti sudarytos prielaidos perimti Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintus Valstybės kontrolės įgaliojimus, *inter alia* rengti tokius sprendimus, kuriuos pagal Konstituciją ir įstatymus gali priimti tik Valstybės kontrolė. Kartu pažymėtina, kad pagal Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnį Komisija sudaryta nesant išorinę nacionalinio visuomeninio transliuotojo kontrolę atliekančių valstybės institucijų ir (ar) pareigūnų nustatytų faktų (*inter alia* teisės pažeidimų), rodančių, kad nacionalinio visuomeninio transliuotojo veikla gali neatitikti nacionalinio visuomeninio transliuotojo konstitucinės misijos ir (ar) netinkamai naudojami šiai misijai įgyvendinti skirti valstybės biudžeto asignavimai.

27.4. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnis tiek, kiek pagal jį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti LRT valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą, prieštarauja Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

27.5. Konstatavus, jog Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo 1 straipsnis tiek, kiek nurodyta, prieštarauja Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams, konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams prieštarauja ir kitos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimo nuostatos, pagal kurias, kaip minėta, nustatyta pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytos Komisijos sudėtis, taip pat detalizuotas jame Komisijai nustatytas pavedimas ir nustatytas šio pavedimo įvykdymo terminas.

28. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas prieštarauja Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. XIII-1022 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo ir pavedimo jai atlikti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos parlamentinį tyrimą“ (TAR, 2018-01-17, Nr. 704, identifikacinis kodas 2018-00704) (su 2018 m. rugsėjo 20 d. pakeitimu; TAR, 2018-09-20, Nr. 14783) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsniui, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas